

Bjørg Julsrud Bjøntegaard

Musikktalentene i kulturskolen

– hvor er de, hva får de, hvor går de?

En undersøkelse om kulturskolenes satsing på talenter
og utfordringer knyttet til denne talentsatsingen

NORGESMUSIKKHØGSKOLE
Norwegian Academy of Music

Forord

Samarbeid om elevenes helhetlige musikkutdanning er et fokusområde under rask utvikling. De ulike skoleslagene som gir musikkutdanning er blitt mer og mer oppmerksomme på hvor gjensidig avhengige skolene er av hverandre for å kunne gi en god og helhetlig undervisning.

Høyere utdanningsinstitusjoner er avhengige av kulturskolenes og videregående skoles arbeid med barns instrumentale utvikling for å få gode søkere til institusjonene i en tid da konkurransen om studieplasser er stor. Samtidig er kulturskolene avhengige av at utdanningsinstitusjonene utdanner dyktige lærere som igjen kan undervise elevene i kulturskolene og videregående skole på en god måte.

Talentutvikling er et sentralt tema i denne sammenheng.

Rektor ved Norges musikkhøgskole, Eirik Birkeland, la i sitt foredrag under seminaret "Tid for talent?"¹ 24. april 2010, vekt på det han kalte "kvalitet i alle ledd". Man må bygge broer mellom bredde og talent.

På samme seminar sa Oddvin Vatlestad, direktør i Norsk kulturskoleråd, at kulturskolene har satset på bredde i alle år, og med stor bredde finner man også flere talenter. Problemet er å ta vare på talentene.

Jarle Aambø, toppidrettssjef i Olympiatoppen, sa i et foredrag ved Norges musikkhøgskole 17. august 2010 at "bredde skaper ingen topp". De som skal nå toppen må ha et eget utdanningsløp – en spesialisering.

Med dette som utgangspunkt ønsket jeg å kartlegge i hvilken grad kulturskolene i Norge har utarbeidet egne opplegg for talentene og komme med forslag til modeller for videre utvikling av talentsamarbeidet mellom utdanningsinstitusjonene i Norge.

Björg J. Bjøntegaard

10. november 2010

¹ "Tid for talent?" – et utdanningspolitisk seminar om hvordan Norge best mulig kan ivareta unge talenter, 24. april 2010

Innhold

Forord	1
1. Sammendrag	5
2. Innledning	6
3. Tema og mål for prosjektet	6
4. Planverkets fokus på talentutvikling	7
5. Hva er talent?	9
6. Forskning om talentutvikling innenfor musikk	10
6.1 Startalder	11
6.2 Familie	11
6.3 Venner	11
6.4 Lærere	11
6.5 Øving	12
7. Informasjonsinnsamling	13
7.1 Informasjonskilder	13
7.2 Utforming av spørreskjema	14
8. Kulturskoler	14
8.1 Fylkesvis fordeling av kulturskoler som har svart på undersøkelsen	14
8.2 Antall elever i kulturskolene som har svart på undersøkelsen	15
9. Musikktilbudet i kulturskolene	20
9.1 Sjangerfordeling	20
9.2 Instrumentfordeling	21
9.3 Organiseringsmodeller – individuell undervisning og Gruppeundervisning	22
10. Talenttilbudet i musikk i kulturskolene – generell gjennomgang	24
10.1 Antall skoler med talenttilbud og antall elever i talentprogrammene	24
10.2 Sjangertilbud og instrumentfordeling i talentprogrammene	29

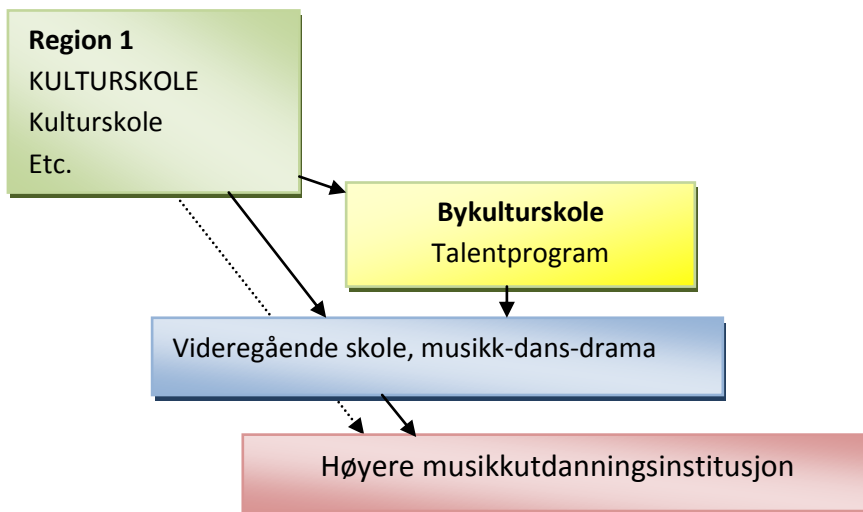
10.3 Opptak til talentprogrammene	30
10.4 Organisering av talentprogrammene	31
11. Talenttilbudet i musikk i kulturskolene – de enkelte regionene og fylkene	32
11.1 Østlandet	33
11.2 Sørlandet	36
11.3 Vestlandet	36
11.4 Midt-Norge	38
11.5 Nord-Norge	39
12. Talenttilbudet i musikk i grunnskolen	40
12.1 Musikklasser i grunnskolen i Oslo	40
13. Talenttilbudet i musikk i videregående skole	40
14. Talenttilbudet for barn og unge ved høyere musikkutdanningsinstitusjoner	42
14.1 Talentutviklingsprogrammet unge musikere (TUP) ved høyere statlige musikkutdanningsinstitusjoner	42
14.2 Talentutviklingsprogrammet Unge talenter ved Barratt Due Musikk institutt	44
15. Talenttilbudet for barn ved europeiske musikkutdanningsinstitusjoner	44
16. Forslag til samarbeidsmodeller i en fremtidig talentpyramide	48
16.1 Den enkelte kulturskole	50
16.2 Den enkelte kulturskole i samarbeid med andre kulturskoler	52
16.3 Grunnskolen i samarbeid med kulturskoler	53
16.4 Kulturskolenes samarbeid med videregående skole	53
16.5 Samarbeid mellom kulturskole, videregående skole og høyere musikkutdanningsinstitusjon	54

Del 2: Forslag til konkrete samarbeidsmodeller i regionene og fylkene	57
Østlandet	58
Østfold	58
Akershus	60
Oslo	62
Hedmark	64
Oppland	66
Buskerud	68
Vestfold	70
Telemark	72
Sørlandet	74
Aust-Agder	74
Vest-Agder	76
Vestlandet	78
Rogaland	78
Hordaland	80
Sogn og Fjordane	82
Midt-Norge	84
Møre og Romsdal	84
Sør-Trøndelag	86
Nord-Trøndelag	88
Nord-Norge	90
Nordland	90
Troms	92
Finnmark	94
Referanser	96
Vedlegg	
Invitasjonsbrev til kulturskoler i Norge	
Spørreskjema til kulturskolene	

1. Sammendrag

Målet for denne undersøkelsen var å se på mulighetene for å utvikle undervisnings- og organisasjonsmodeller som legger til rette for at talenter og spesielt interesserte musikkelever kan utvikle sitt talent i et samarbeid mellom utdanningsinstitusjoner på ulike nivåer. Ca. 30 % av skolene har utviklet egne talentutviklingsprogram av ulik størrelse og innhold. De fleste av de øvrige skolene ønsker å utvikle programmer for spesielt interesserte elever.

Resultatene fra undersøkelsen la grunnlaget for å utvikle en pyramide der de ulike skoleslagene bygger på hverandre i talentutviklingsarbeidet:

Kulturskolene knyttes sammen i regioner der den største kulturskolen i regionen får ansvaret for å utvikle samarbeid mellom kulturskolene, for eksempel gjennom lørdagsskoler, felles konserter, lærerutveksling etc. Det bør videre utvikles et systematisk samarbeid med videregående skole der kulturskolens flinkeste elever blir invitert inn i prosjekter, får være med i mesterklasser etc. Kulturskoler og videregående skoler samarbeider i tillegg med høyere musikkutdanningsinstitusjoner om tilbud til de spesielle talentene som ønsker å satse på en profesjonell karriere innenfor musikk.

Tilbudet til den enkelte elev starter med kulturskolens ordinære tilbud organisert som gruppeundervisning og individuell undervisning. Deretter gis interesserte elever tilbud om tilrettelagt undervisning sammen med elever fra andre kulturskoler, gjerne gjennom lørdagsskoler. Så følger, eventuelt parallelt med det regionale samarbeidet, tilbud om å være med på prosjekter eller mesterklasser i videregående skole. For de spesielt interesserte vil det parallelt eller i etterkant av noen av disse tilbudene være muligheter for å følge talentprogram i høyere musikkutdanningsinstitusjon.

De stiplede linjene mellom institusjonene viser at det kan være mulig å "hoppe" over nivåer i denne pyramiden.

Det bør utarbeides rammeplaner/fagplaner for alle de organiserte talentnivåene i samarbeid med høyere utdanningsinstitusjoner.

2. Innledning

Kulturskolene i Norge har 122 762 elevplasser i 2010. Av disse er 86 156 elevplasser knyttet til et musikktilbud. 32 856 elever står på venteliste for et musikktilbud (GSI 2009-2010).²

Alle kommuner i landet skal alene – eller i samarbeid med andre kommuner, ha et kulturtilbud til barn og unge. Det er ikke opptaksprøver til disse kulturskoleplassene. Alle barn og unge har like muligheter for å søke plass i en kulturskole. Begrensningene ligger hovedsakelig i antall elevplasser i den enkelte skole og den enkelte skoles instrumenttilbud.

86 % av årstimene til musikkundervisning i kulturskolen er forbeholdt elever i grunnskolealder. 14 % er forbeholdt elever over grunnskolealder.

Kulturskolen i Norge skal være en skole for alle, med et sterkt fokus på en bred tilnærming til instrumentet. Uavhengig av organiseringsform og tilrettelegging, vil elevene likevel utvikle seg på ulike måter og i ulikt tempo. Det vil dukke opp utøvere over hele landet som utmerker seg og dermed blir synliggjort i lokale, nasjonale og internasjonale miljøer pga. sin dyktighet. Mange av disse elevene søker seg til høyere musikkutdanningsinstitusjoner uten at noen kan gi et godt utbygget kulturskolesystem æren for at akkurat disse elevene har suksess.

Kulturskolene skal gi tilpasset undervisning til alle sine elever. Det betyr at også elever som har spesielle evner innenfor et kulturområde skal kunne forvente tilpasset undervisning. Det er mange utfordringer av faglig, økonomisk og organisatorisk art knyttet til kulturskolenes muligheter for å kunne gi denne type undervisning. Mange skoler forsøker likevel å tilrettelegge undervisningen for de spesielt interesserte elevene.

Denne undersøkelsen er et forsøk på å kartlegge kulturskolenes talentfokus og samtidig foreslå modeller som kan legge til rette for at også de mindre kulturskolene, gjennom ulike samarbeidsmodeller, skal kunne satse på talentene i sitt kulturskoletilbud.

3. Tema og mål for prosjektet

Jeg valgte følgende tittel for prosjektet:

Musikktalentene i kulturskolen – hvor er de, hva får de, hvor går de?

- en undersøkelse om kulturskolenes satsing på talenter og utfordringer knyttet til denne talentsatsingen

Hovedmål:

Å bidra til å synliggjøre undervisnings- og organiseringsmodeller som gjør det mulig for kulturskolene å gi et godt tilbud til spesielt begavede elever på instrument i alderen 10-20 år

Delmål:

- Å studere på hvilke måter kulturskolene definerer et talent på et instrument

² Grunnskolens informasjonssystem.

- Å studere i hvilken grad kulturskolene prioriterer talentene i sine undervisnings- og organiseringsopplegg
- Å studere på hvilke måter kulturskolene følger opp sine talenter i undervisningstilbudet
- Å studere i hvilken grad tilsatte lærere føler seg kvalifisert til å undervise talentene i kulturskolen
- Å studere hvilke utfordringer den enkelte kulturskole opplever i talentsatsing
- Å studere om- og på hvilke måter – kulturskolene samarbeider med andre institusjoner om talentutvikling
- Å foreslå mulige opplegg og organiseringsmodeller for å lykkes i talentsatsingen i kulturskoler av ulik størrelse

4. Planverkets fokus på talentutvikling

5. juni 1997 vedtok Stortinget å opprette kommunale musikkskoler i alle kommuner i Norge. I Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa § 13-6. står følgende:

Alle kommunar skal aleine eller i samarbeid med andre kommunar ha eit musikk- og kulturskoletilbod til barn og unge, organisert i tilknytning til skoleverket og kulturlivet elles.³

Kulturskolenes virksomhet skal omfatte undervisning av barn og unge innenfor ulike kunstfag, som musikk, drama, dans, teater, billedkunst m.m. Kulturskolene bestemmer selv omfanget og innholdet i kulturtilbudene ved sine skoler.

I juni 2007 la regjeringen frem en strategisk plan for kunst og kultur i opplæringen: *Skapende læring. Strategi for kunst og kultur i opplæringen 2007-2010.*⁴ I denne planen vektlegges både utdyping av kulturskolen som lokalt ressurscenter og samarbeidet mellom kulturskolen og skoleverket. Betydningen av en bred tilnærming til de ulike kunstformene fremheves. Det gis også en viss støtte til satsing på talentutvikling i musikk ved at kunnskapsminister Djupedal i sin innledning gir uttrykk for at det er en viktig oppgave å legge til rette for at alle skal kunne nå sine mål gjennom tilpasset opplæring.

Den veiledende rammeplanen for kulturskolen: *På vei til mangfold, Rammeplan for kulturskolen* (2003)⁵ vektlegger at *alle elever skal få en kulturskoleopplæring i samsvar med de evner og forutsetninger de har* (s.19). ... *Målbevisst arbeid med ferdighetstrening, uttrykksevne og instrumentkunnskap, på elevens egne premisser, fører til gode musikalske resultater. På den måten skal musikktilbudet både ivareta allsidighet og bredde, og talentutvikling* (s.27).

³ Kunnskapsdepartementet (1997): Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa.

⁴ Kunnskapsdepartementet (2007): *Skapende læring. Strategi for kunst og kultur i opplæringen 2007-2010.*

⁵ Norsk kulturskoleråd (2003): *På vei til mangfold. Rammeplan for kulturskolen.*

I rapporten *Kulturskolen – utviklingen av de kommunale kulturskolene som gode lokale ressursentre* (2010)⁶ er talentprogram fremhevet som en synlig satsing i illustrasjonen nedenfor.

Den norske kulturskolemodellen karakteriseres gjennom intensjonen om å gi alle interesserte barn og unge kvalitativt god opplæring i kunstfagene, med mulighet for utvidet fordypning for de med særlige forutsetninger (s.17). Rapporten sier videre: Den fordypning som tilbys elever med særlige forutsetninger (talentprogram) har direkte relasjoner til egne studieretninger i videregående skole og høgre utdanning som bl.a. kvalifiserer for profesjonell kunstutøvelse og forskning (s.17).

Rapporten sier også at de fleste kulturskolene gir et utvidet undervisningstilbud til elever som viser særlig interesse og gode evner. Rapporten fremhever at det er viktig at dette utvidede undervisningstilbudet kan foregå i elevenes nærmiljø, spesielt for de yngste elevene (s. 23). Rapporten viser bl.a. til lørdagsskoler som er opprettet i stadig flere kulturskoler, til talentprogrammet Unge musikere i et samarbeid mellom høyere musikkutdanningsinstitusjoner og kulturskoler -og til Unge Talenter ved Barratt Due Musikkinstitut.

I 2009 nedsatte Kunnskapsdepartementet et utvalg som blant annet skulle se på de utfordringene og mulighetene som ligger i et styrket samarbeid mellom kulturskolen, grunnskolen og skolefritidsordningen (SFO), og gi forslag til ulike kulturskoleaktiviteter som kan legges i tilknytning til skoledagen. Rapporten *Kulturskoleløftet. Kulturskole for alle*⁷, ble publisert 07.09.2010. Kun ett av punktene i retningslinjene for dette utvalgets arbeid berører

⁶ Nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæringen i samarbeid med Norsk kulturskoleråd (2010): *Kulturskolen – utviklingen av de kommunale kulturskolene som gode lokale ressursentre*.

⁷ Kunnskapsdepartementet, Kulturskoleutvalget (2010): *Kulturskoleløftet. Kulturskole for alle*.

talentutvikling: *Vurdere gruppebaserte kulturskoletilbud opp mot og i tillegg til kulturskolenes mer individuelt rettede talentutvikling.* Hovedfokus i denne rapporten er en utvidelse av kulturskolen til å bli et tilbud til alle barn i aldersgruppen 6-10 år, med et ønske om oppfølging av de samme barna utover 5. årstrinn (s.31). Rapporten sier videre: *Ved siden av å gi et basistilbud innen et bredt spekter av sjangre og fagområder, er kulturskolen en viktig arena for de samme elevenes videreutvikling og forberedelse til høyere studier. Det er derfor nødvendig å stimulere til en helhetlig opplæring i kulturskolen, som inkluderer fordypning og talentundervisning..... For utvalget innbefatter begrepet "talentutvikling" hele prosessen fra en elevs første behov for fordypning, ekstra ressurser og oppfølging til det stadiet der elevene er definert som et "talent" og får innpass i definerte talentprogrammer (s.31).*

Rapporten *Tid for talent - talentutvikling i musikk* (2008)⁸ er utarbeidet i et samarbeid mellom Norges musikkhøgskole, Barratt Due musikkinstitut og Norsk kulturskoleråd. I denne rapporten beskriver og vurderer utvalget dagens tilbud til unge musikktalenter (aldersgruppen under 19 år) og utreder og foreslår fremtidige ordninger for talentutvikling, som kan sikre unge musikktalenter de best mulige utviklingsmuligheter. I tillegg vurderer utvalget rolle- og ansvarsfordeling mellom aktørene.

5. Hva er et talent?

Det er vanskelig å gi en god definisjon av talentbegrepet. Harald Jørgensen sier noe om dette i sitt innlegg på konferansen "Pre-college music education in Europe" ved Norges musikkhøgskole 30.-31. mai 2008⁹, der han stiller spørsmålene: Er "talent" jevnt fordelt i befolkningen ved at noen har mye talent og andre har mindre talent? Er et "musikktalent" talentfull innenfor alle typer musikkaktiviteter? Hva betyr arv? Hva betyr miljø? *Er du et talent eller blir du et talent?*

I følge Harald Jørgensen kan forskerne enes om følgende:

- Talent viser til noe spesielt hos en person som synliggjøres gjennom fremførelser på et høyt nivå innenfor et spesialområde
- Et talent viser et potensiale, og man tror det er muligheter for videreutvikling av dette potensialet

I rapporten *Tid for talent* (ibid.) defineres talentbegrepet på følgende måte:

Et talent er en elev med spesielle forutsetninger og motivasjon for å arbeide med musikk (s.9). Mange musikkforskere er opptatt av hvordan man finner ut om en elev har spesielle forutsetninger og motivasjon for å spille et instrument slik at elevene kan plasseres inn under en talentdefinisjon.

Vi må vel med rimelig sikkerhet kunne slå fast at studenter som har kommet inn på høyere musikkutdanningsinstitusjoner gjennom en opptaksprøve der hovedinstrumentet er i fokus, må

⁸ Norges musikkhøgskole, Barratt Due musikkinstitut, Norsk kulturskoleråd (2008): *Tid for talent – talentutvikling i musikk*.

⁹ Pre-college music education in Europe", konferanse ved Norges musikkhøgskole arrangert av AEC (Association Européenne des Conservatoires) 30.-31. mai 2008.

kunne regnes som talenter. Disse studentene blir vurdert av et faglig kvalifisert personale før de blir tatt opp ved institusjonen gjennom en systematisk utvelgelse.

6. Forskning om talentutvikling innenfor musikk

AEC har gjennomført en litteraturstudie: *Preparing young musicians for professional training: What does scientific research tell us?* (2007)¹⁰, som gir en god oversikt over den forskningen som er gjennomført på "talent"området.

I denne studien kan forskerne i grove trekk enes om at :

1. individuelle musikalske forskjeller *kan* delvis være medfødt
2. visse evner kun er forbeholdt en liten del av befolkningen

Utover dette vil ikke musikkforskerne vektlegge medfødte egenskaper som forutsetninger for å bli dyktige musikere.

AEC studien (ibid.) viser at forskerne har vært meget opptatt av å finne ut hvordan elever kan utvikle seg til å bli gode musikere på profesjonelt nivå.

Det fokuseres på:

- startalder
- familie
- venner
- lærere
- øving

6.1 Startalder

Musikkopplæringen bør starte tidlig. Maria Manturzevska (1990)¹¹ mener at man bør starte med instrumenttimer før 9- års alderen hvis man ønsker å nå et profesjonelt nivå. Harald Jørgensen (2001)¹² viser også til at det er en sammenheng mellom startalder og oppnådd utøvernivå. Studenter med de beste karakterene på høghskolenivå startet opplæringen på sitt hovedinstrument tidligere enn studenter med lavere karakterer på instrumentet. Ralph Th. Krampe og Karl A. Ericsson (1996)¹³ konkluderer i sin undersøkelse med at de profesjonelle pianistene startet spilleopplæringen tidligere enn amatør pianistene. De profesjonelle pianistene hadde også flere år med undervisning.

¹⁰ Association Européenne des Conservatoires, Académies de Musique et Musikhochschulen (AEC) (2007): *Preparing young musicians for professional training: What does scientific research tell us?*

¹¹ Manturzevska, Maria (1990): A biographical study of the life-span development of professional musicians. *Psychology of Music*, vo. 18, s. 112-139.

¹² Jørgensen, Harald (2001): Instrumental learning: is an early start a key to success? *British Journal of music Education*, vol 18, no.3, s. 227-239.

¹³ Krampe, Ralf Th. og Karl A. Ericsson, (1996): Deliberate practice and elite musical performance. I: John Rink ed.: *The Practice of Performance. Studies in Musical Interpretation*, s. 84-102, Cambridge etc: Cambridge University Press.

Startalder er imidlertid av mindre betydning når det gjelder oppnådd nivå hos elever innenfor rytmisk sjanger, dvs. jazz, pop, rock sjanger (Green 2002).¹⁴

Karl A. Ericsson viser i sin forskning at minst 10 års undervisning er nødvendig for å bli profesjonell musiker (Ericsson 1997).¹⁵ Manturzewska (ibid.) mener det tar lengre tid enn 10 år for å utvikle et profesjonelt utøvernivå.

Alle undersøkelser som det refereres til her, viser at det er positivt å starte musikkopplæringen i tidlig alder under forutsetning av at opplæringen er tilpasset elevens aldersnivå.

Noen instrumenter egner seg bedre for tidlig instrumentalopplæring enn andre. Det betyr at startalder også har betydning for valg av instrument.

6.2 Familie

Flere undersøkelser viser at støtte fra familie er viktig i opplæringsfasen. Manturzewskas forskning (ibid.) viser imidlertid at det er mulig å nå et fremragende utøvernivå uten å ha vokst opp i en familie med musikkbakgrunn. Hun gjennomførte en undersøkelse blant 165 musikere inndelt i to undergrupper: en gruppe med fremragende, prisvinnende musikere (35 personer) og en gruppe med "vanlige" musikere (130 personer). 75% av alle musikerne hadde foreldre som arbeidet med musikk, mens 5 % kom fra familier som ikke hadde noen musikkbakgrunn. Det viste seg at to av de fremragende musikerne kom fra familier uten musikkbakgrunn. Manturzewska konkluderer derfor med at det ikke er avgjørende for et barn å vokse opp i en "musikalsk" familie for å kunne utvikle et høyt musikalsk nivå, selv om det er positivt.

6.3 Venner

Flere forskningsrapporter viser at påvirkning fra venner er av betydning for elevenes engasjement og innsatsvilje. Innenfor rytmisk sjanger, der det er en sterk kultur for å spille sammen, er dette svært tydelig. Lucy Green (ibid.) viser hvordan vennskap og musisering følges ad innenfor disse sjangerne, og hvordan elevene lærer av hverandre uten at en lærer nødvendigvis er involvert i opplæringen.

Påvirkning fra venner er også til stede innenfor klassisk musikkopplæring, gjerne i form av organiserte samlinger som mesterklasser, kammermusikkgrupper etc., men dette er i større grad i regi av lærer eller institusjon.

6.4 Lærere

Flere undersøkelser viser betydningen av å ha en engasjert og dyktig lærer på instrumentet. Læreren blir ofte en "mester" for eleven. Pete Stollery og Alastair D. Mc Phee (2002)¹⁶ viser i sin forskning at inspirasjon fra en begavet lærer er meget viktig for den musikalske utviklingen til den enkelte elev og at den dyktige eleven gjerne utvikler seg i tett samarbeid med læreren. Dette ligger innbakt i mesterlærertradisjonen. En god lærer skal, i følge Manturzewska (ibid.), ikke bare konsentrere seg om en elevs teknisk/musikalske utvikling, men også være opptatt av

¹⁴ Green, Lucy (2003): *How popular musicians learn: A way ahead for music education*. Aldershot etc., Ashgate.

¹⁵ Ericsson, Karl A. (1997): Deliberate practice and the acquisition of expert performance: An overview. Harald Jørgensen og Andreas C. Lehmann, ed.: *Does practice make perfect? Current theory and research on instrumental music practice*, s. 9 - 51. Oslo: Norges musikkhøgskole.

¹⁶ Stollery, Pete og Alastair D. McPhee (2002): Some perspectives on musical gift and musical intelligence. *British Journal of Music Education*, vol. 19, no.1, s. 89-102.

elevens helhetlige utvikling som menneske. Hennes undersøkelse viser at alle de fremragende musikerne i hennes undersøkelse hadde en mesterlærer og at denne læreren var av avgjørende betydning for elevens mulighet for å gjøre karriere og finne seg en jobb som musiker.

Lærerens avgjørende betydning for elevens utvikling blir også synliggjort hos Jørgensen (ibid.) og hos Krampe og Ericsson (1996)¹⁷, som sier at jo tidligere en musiker finner en god lærer, jo større betydning vil læreren få for elevens utvikling.

Samtidig viser Michael J. A. Howe og John A. Sloboda (1991b)¹⁸ at en vennlig og varm lærer med evne til å motivere og oppmuntre, er langt viktigere for et barn enn en meget dyktig utøver. Etter hvert som barnet blir eldre, blir lærerens profesjonelle kvaliteter som utøver stadig viktigere for eleven. Der i ligger også lærerens vilje og evne til å gi eleven frihet til å gjøre egne valg, noe som også synliggjøres i Ellen A. Skinner og Michael Belmonts forskning (2002).¹⁹

Frødis Ree Wekre, professor i horn ved Norges musikkhøgskole, mener at kravene til lærerkompetanse øker/forandrer seg når man gir undervisningen et "talentfokus". Hun mener at vi som lærere må bli mer bevisst hvem vi er som lærere, våre egne kvalifikasjoner og hvordan vi påvirker våre elever. Vi må være villige til - og ha evne til - å veksle mellom ulike lærerroller i vårt møte med ulike typer elever.²⁰

Når det gjelder elever innenfor rytmisk sjanger, er lærers innflytelse på en elevs instrumentale utvikling mindre fremtredende enn hos de klassiske musikerne. Green (ibid.) viser at lærerne faktisk har hatt liten betydning for elevenes videre karriere.

6.5 Øving

Det er tidligere vist at startalder er viktig hvis man ønsker å utvikle et profesjonelt nivå på instrumentet. Avsatt tid til øving er imidlertid like viktig for å bli en dyktig utøver, og undersøkelser viser at det er en klar korrelasjon mellom avsatt øvetid og utøvernivå (Hallam 1998)²¹.

Selv om det er langt mindre forskning på øvetid innenfor rytmisk sjanger, finner Green (ibid.) i sin undersøkelse ingen sammenheng mellom det klassiske utøvere kaller øvetid - og oppnådd nivå. Øving defineres på andre måter innenfor rytmisk sjanger enn innenfor klassisk sjanger. Informantene til Green øver når de har lyst, og det aksepteres, mens de klassiske musikerne forventes å øve hver dag i flere timer, kanskje også når de ikke har lyst!

Talentbegrepet er vanskelig å definere på en presis måte, og det er dermed utfordrende å utvikle klare målrettede undervisningsopplegg for utøvere som ønsker å utvikle et profesjonelt nivå på sitt instrument. Det er imidlertid enighet om følgende:

¹⁷ Krampe, Ralf Th. og Karl A. Ericsson (1996): Maintaining excellence: deliberate practice and elite performance in young and older Pianist. *Journal of Experimental Psychology*, vol. 125, no.4, s.331-359.

¹⁸ Howe, Michael J. A. og John A. Sloboda (1991): Young musicians' account of significant influences in their early lives. *British Journal of Music Education*, vol 8, no.3, s.39-52.

¹⁹ Skinner, Ellen A og Michael Belmont (1993): Motivation in the classroom: reciprocal effects of teacher behavior and student engagement across the school year. *Journal of Educational Psychology*, vol 85, no.4, s. 571-581.

²⁰ Wekre, Frødis Ree (1998): 1000 Ways to Teach i *The Horn Call*, no.28.2.1998.

²¹ Hallam, Susan (1998): The predictors of achievement and dropout in musical tuition. *Psychology of Music* vol. 26, s. 116-132.

:

- tidlig startalder er fordelaktig
- arbeidsinnsats er avgjørende
- påvirkning fra foreldre, søsken og lærere er av betydning

Michael J. A. Howe, Jane Davidson og John A. Sloboda (1998)²² trekker også frem følgende egenskaper som betydningsfulle i utviklingen av den profesjonelle utøver:

- relevante forkunnskaper og ferdigheter
- evne til konsentrasjon
- interesse
- motivasjon
- selvtillit
- personlighet
- entusiasme

7. Informasjonsinnsamling

Norsk kulturskoleråd har en godt utbygget og oppdatert informasjonsbase som har vært verdifull i arbeidet med informasjonsinnsamlingen til undersøkelsen om talentutvikling i kulturskolen.

7.1 Informasjonskilder

Jeg benyttet meg av følgende informasjonskilder i undersøkelsen:

- Spørreskjema
- Kulturskolerådets hjemmeside på internett
- Kulturskolenes egne hjemmesider på internett
- Diverse utredninger og statlige dokumenter
- Norsk kartverk

Spørreskjema ble sendt til 376 skoler som alle var registrert i Norsk kulturskoleråds informasjonsbase i 2009.

Skolene ble varslet om undersøkelsen i egne brev 28.01.2009. Nytt forvarsel ble sendt ut 02.02.2009, da noen av skolene hadde problemer med å åpne det første brevet (se vedlegg). Det var svært få feilmeldinger på e-postadressene i Norsk kulturskoleråds register, og de få feilmeldingene som ble registrert, ble enkelt rettet opp. Jeg mottok i denne runden flere positive tilbakemeldinger om behovet for denne undersøkelsen.

Spørreundersøkelsen ble sendt til kulturskolenes ledere 23.02.2009, som en Quest Back undersøkelse, med tilbakemeldingsfrist 23.03.2009. Svarprosenten var da 21 %. Svarfristen ble forlenget til 01.04.2009, og svarprosenten økte da til 29 %, dvs. 109 respondenter. Det hadde vært ønskelig med en høyere svarprosent, men fordelingen av svar på kulturskoler med

²² Howe, Michael J.A., Jane Davidson og John A. Sloboda (1998): Innate talents: reality or Myth? *The behavioral and Brain Sciences*, vol. 21, no. 3, s. 399-442.

ulik størrelse og regional plassering var relativt jevn. Jeg anser derfor svarprosenten for å være tilfredsstillende. Distriktsvis og størrelsesmessig fordeling var for meg viktigere enn total svarprosent i denne sammenheng. Dessuten fant jeg raskt ut at noe av den informasjonen som var vesentlig for meg også var tilgjengelig på skolenes hjemmesider.

7.2 Informasjonskilder

Spørreskjemaet hadde innledningsvis spørsmål knyttet til elevantall, sjangertilbud, tid avsatt til hovedinstrumentundervisning og forholdet mellom gruppeundervisning og individuell undervisning for ulike aldersgrupper (se vedlegg). Denne informasjonen var nødvendig for å kunne se muligheter for omorganisering av undervisningsmodeller.

Hoveddelen av spørreskjemaet omhandlet talenttilbudet i den enkelte kulturskole. For de skolene som ikke hadde talenttilbud, ble det stilt spørsmål om hvorfor det ikke hadde vært mulig eller ønskelig å legge til rette for et slikt tilbud. For skoler med talenttilbud ble det stilt spørsmål om innhold i tilbudet og om samarbeid med andre skoler.

8. Kulturskoler

8.1 Fylkesvis fordeling av kulturskoler som har svart på undersøkelsen

109 skoler (29 % av alle kulturskoler i Kulturrådets oversikt over kulturskoler i 2009) svarte på undersøkelsen.

Tabell 1: Antall kulturskoler i fylkene som har svart på undersøkelsen, sortert etter region/fylke				
Region	Fylke	Antall aktuelle skoler	Antall skoler som har svart på undersøkelsen	Prosentvis fordeling av skoler innenfor hvert region/fylke
Østlandet	Østfold	16	2	13 %
	Akershus	22	9	41 %
	Oslo	1	1	100 %
	Hedmark	21	3	14 %
	Oppland	21	10	48 %
	Buskerud	18	9	50 %
	Vestfold	13	5	38 %
	Telemark	15	4	27 %
	<i>Østlandet</i>	<i>127</i>	<i>43</i>	<i>34 %</i>
Sørlandet	Aust-Agder	11	1	9 %
	Vest-Agder	13	5	38 %
	<i>Sørlandet</i>	<i>24</i>	<i>6</i>	<i>25 %</i>

Vestlandet	Rogaland	23	6	26 %
	Hordaland	31	7	23 %
	Sogn og fjordane	18	5	28 %
	<i>Vestlandet</i>	<i>72</i>	<i>18</i>	<i>25 %</i>
Midt-Norge	Møre og Romsdal	33	13	39 %
	Sør-Trøndelag	22	2	9 %
	Nord-Trøndelag	22	4	18 %
	<i>Midt-Norge</i>	<i>77</i>	<i>19</i>	<i>25 %</i>
Nord-Norge	Nordland	36	9	25 %
	Troms	24	8	33 %
	Finnmark	16	6	38 %
	<i>Nord-Norge</i>	<i>76</i>	<i>23</i>	<i>30 %</i>
	<i>Alle fylker</i>	<i>376</i>	<i>109</i>	<i>29 %</i>

Østlandet er den regionen som er best representert, med 34 % av kulturskolene i sine fylker. Deretter følger Nord-Norge med 30 % av sine kulturskoler.

Den prosentvise fordelingen av skoler *innenfor* de ulike fylkene er varierende. Oslo kulturskole har svart på undersøkelsen, og det er også relativt god deltagelse fra kulturskoler i Buskerud, Oppland, Akershus, Møre og Romsdal, Finnmark, Vest-Agder og Vestfold fylke. Disse fylkene er spredt over hele landet og er representanter for kulturskoler av ulik størrelse. Buskerud, Oppland og Akershus fylke, som alle har en svarprosent på over 40 % av sine kulturskoler, er representert med 9-10 kulturskoler hver.

Det er spesielt svak deltagelse fra kulturskoler i Hedmark, Østfold, Sør-Trøndelag og Aust-Agder. Fra disse fylkene har kun 9-14 % av skolene i de respektive fylkene deltatt i undersøkelsen.

8.2 Antall elever i kulturskolene som har svart på undersøkelsen

Utfordringene knyttet til mulighetene for å tilby talentundervisning er størst i de små kulturskolene. Nedenfor følger en tabell som viser størrelsen på kulturskolene som har svart på undersøkelsen.

Tabell 2: Fordeling av kulturskoler i forhold til antall <i>musikkelever</i>		
<i>Antall elever</i>	<i>Kulturskoler fordelt på antall musikkelever i kulturskolen (GSI 2009-2010)</i>	<i>Prosentvis fordeling av skoler som har svart etter antall elever i skolen</i>
Under 200 elever	68	63 %
200-499 elever	31	27 %
500-999elever	6	6 %
1000 eller flere elever	4	4 %
<i>Total</i>	<i>109</i>	<i>100 %</i>

Tabellen viser at 2/3 av kulturskolene som har svart på undersøkelsen, har under 200 musikkelever.

Nedenfor følger en tabell som viser fordelingen av kulturskoler som har svart på undersøkelsen, etter størrelse på skolen.

Tabell 3: Fordeling av antall kulturskoler i undersøkelsen i forhold til totalt antall kulturskoler			
<i>Antall elever i den enkelte kulturskole-</i>	<i>Kulturskoler fordelt på antall musikkelever i kulturskolen (GSI 2009-2010)</i>	<i>Totalt antall kulturskoler (GSI data 2009-2010)</i>	<i>Prosent av totalt antall skoler</i>
Under 200 elever	68	276	27 %
200-499 elever	31	94	33 %
500-999 elever	6	18	33 %
1000 elever eller flere	4	7	57 %
<i>Total</i>	<i>109</i>	<i>395</i>	<i>28 %</i>

Tabellen viser at 57 % av kulturskoler som har minst 1000 musikkelever har svart på undersøkelsen. Det er positivt, da disse skolene ofte har erfaringer med tilrettelegging av talentprogram.

Tabellen nedenfor viser fordelingen av disse kulturskolene i hvert fylke og hver region/lfylke etter størrelse.

Tabell 4: Fordeling av kulturskoler som har svart på undersøkelsen i hver region/fylke, etter antall <i>musikkelever</i>			
<i>Region</i>	<i>Fylke</i>	<i>Kulturskole</i>	<i>Antall musikkskole-elever</i>
Østlandet	Østfold	Rakkestad	106
		Trøgstad	136
		<i>Sum Østfold</i>	<i>254</i>
	Akershus	Aurskog-Høland	101
		Rælingen	182
		Enebakk	186
		Frogn	243
		Fet	297
		Kontra, Ski	443
		Lørenskog	639
		Oppegård	855
		Skedsmo	963
		<i>Sum Akershus</i>	<i>3909</i>
	Oslo	<i>Sum Oslo</i>	<i>4790</i>
	Hedmark	Tolga	156
		Kongsvinger	168
		Hamar	352
		<i>Sum Hedmark</i>	<i>676</i>

Musikktalentene – hvor er de, hva får de, hvor går de?

	Oppland	Lom	91
		Sel	101
		Gausdal	136
		Skjåk	142
		Ringebu	151
		Nordre Land	182
		Vestre Toten - Haugen	247
		Østre Toten -Mjølkefabrikken	306
		Gjøvik	445
		Lillehammer	509
		<i>Sum Oppland</i>	<i>2310</i>
	Buskerud	Krødsherad	12
		Hurum	64
		Nore og Uvdal	81
		Gol	121
		Ål	133
		Nedre Eiker	176
		Øvre Eiker	216
		Kongsberg	452
		Drammen	515
		<i>Sum Buskerud</i>	<i>1770</i>
	Vestfold	Lardal	27
		Sande	153
		Horten	185
		Tønsberg	298
		Sandefjord	371
		<i>Sum Vestfold</i>	<i>1034</i>
	Telemark	Kragerø	148
		Sauherad	166
		Tinn	182
		Bamble	187
		<i>Sum Telemark</i>	<i>683</i>
	<i>Sum Østlandet</i>		<i>15 426</i>
Sørlandet	Aust Agder	Øst i Agder	300
		<i>Sum Aust-Agder</i>	<i>300</i>
	Vest- Agder	Marnardal	51
		Sirdal	82
		Farsund	131
		Hægebostad (Audnedal, Hægebostad og Åseral)	160
		Flekkefjord	171
		<i>Sum Vest-Agder</i>	<i>595</i>
	<i>Sum Sørlandet</i>		<i>895</i>

Musikktalentene – hvor er de, hva får de, hvor går de?

Vestlandet	Rogaland	Forsand	80
		Gjesdal	207
		Hå	286
		Time	353
		Sandnes	1168
		Stavanger	2354
		Hyllestad	59
		<i>Sum Rogaland</i>	<i>4507</i>
	Hordaland	Jondal	52
		Tysnes	57
		Samnanger	58
		Radøy	159
		Askøy	245
		Osterøy	328
		Kvam	432
		<i>Sum Hordaland</i>	<i>1331</i>
	Sogn og Fjordane	Jølster	80
		Fjaler	115
		Årdal	205
		Førde	386
		Leikanger (Kulturskolen i Sogn)	400
		<i>Sum Sogn og Fjordane</i>	<i>1186</i>
		<i>Sum Vestlandet</i>	<i>7 024</i>
Midt-Norge	Møre og Romsdal	Aure	97
		Tingvoll	100
		Ørskog	111
		Eide	115
		Nesset og Gjemnes	124
		Vanylven	138
		Stranda	157
		Hareid	169
		Haram	215
		Fræna	276
		Volda	295
		Kristiansund	395
		Molde	782
		<i>Sum Møre og Romsdal</i>	<i>2974</i>
	Sør-Trøndelag	Rissa	162
		Midtre Gauldal	245
		<i>Sum Sør-Trøndelag</i>	<i>407</i>
	Nord-Trøndelag	Fosnes	85
		Inderøy	213
		Steinkjer	258
		Namsos	357
		<i>Sum Nord-Trøndelag</i>	<i>913</i>
		<i>Sum Midt-Norge</i>	<i>4 294</i>

Musikktalentene – hvor er de, hva får de, hvor går de?

Nord-Norge	Nordland	Ballangen	32
		Beiarn	37
		Grane	41
		Sørfold	59
		Saltdal	99
		Fauske	105
		Flakstad	144
		Brønnøy	175
		Vestvågøy	291
		<i>Sum Nordland</i>	<i>983</i>
	Troms	Kvænen	36
		Storfjord	91
		Skjervøy	92
		Nordreisa	103
		Gaivuona Kulturskuvla/ Kåfjord	193
		Balsfjord	116
		Lenvik	183
		Tromsø	1183
		<i>Sum Troms</i>	<i>1997</i>
	Finnmark	Porsanger	59
		Tana	63
		Vardø	67
		Hammerfest	120
		Vadsø (Sentrum)	198
		Sør-Varanger	240
		<i>Sum Finnmark</i>	<i>747</i>
		<i>Sum Nord-Norge</i>	<i>3 727</i>
<i>Antall musikkelever –alle kulturskoler i undersøkelsen</i>			<i>31 366</i>

Østlandet er i undersøkelsen representert med kulturskoler som omfatter 15 426 musikkelever i 2010. Deretter følger Vestlandet med 7 024 elever, Midt-Norge med 4 294 elever Nord-Norge med 3 727 elever og Sørlandet med 895 elever.

Når det gjelder størrelse på kulturskolene innenfor hvert fylke, viser tabellen spesielt god variasjon i skolestørrelse i fylkene Akershus (fra 100 til 1000 musikkelever), Møre Romsdal (fra 100-800 elever). Rogaland (fra 80-ca.3500 elever) og Troms (fra under 40-1200 elever). Her er både små, middels og store skoler representert i undersøkelsen innenfor samme fylke.

Fylkene Buskerud, Hordaland, Nord-Trøndelag, Oppland, Sogn og Fjordane og til dels Vestfold, er godt representert med skoler innenfor de fleste kategoriene fra under 100 til ca. 500 elever.

Finnmark, Hedmark, Nordland, Sør-Trøndelag, Telemark, Vest-Agder og Østfold er representert med små kulturskoler med under 200-300 elever. Oslo er den eneste skolen i undersøkelsen med over 3000 musikkelever.

Informasjonen som kan hentes ut fra svarene fra disse skolene bør derfor kunne gi et bilde av holdninger og meninger om talentutvikling i kulturskoler av ulike størrelse i ulike deler av landet.

Tabellen nedenfor viser prosentvis fordeling av antall elever i de kulturskolene som er med i undersøkelsen, sammenlignet med totalt antall musikkelever i de ulike regionene.

Tabell 5: Prosentvis fordeling av antall musikkelever som er representert i undersøkelsen gjennom sine kulturskoler i forhold totalt antall musikkelever i regionen			
<i>Region</i>	<i>Antall musikkelever i alle aktuelle kulturskoler</i>	<i>Antall musikkelever i kulturskoler som har svart på undersøkelsen</i>	<i>Prosentvis fordeling</i>
Østlandet	33302	15426	46 %
Sørlandet	4036	895	22 %
Vestlandet	20605	7024	34 %
Midt-Norge	18341	4294	23 %
Nord-Norge	9872	3727	38 %
<i>Total</i>	<i>86 156</i>	<i>31 366</i>	<i>36 %</i>

Tabellen viser at skolene på Østlandet representerer 46% av musikkelevene i regionen i denne undersøkelsen.

Dette betyr at:

- Over halvparten av skoler som har minst 1000 musikkelever har svart på undersøkelsen
- 7 av fylkene er kun representert med kulturskoler med 300 musikkelever
- Ca. halvparten av kulturskolene som er med i undersøkelsen representerer kulturskoler på Østlandet

9. Musikktilbudet i kulturskolene

Musikktilbudet i kulturskolene er lokalt tilpasset både når det gjelder sjangerfordeling, instrumenttilbud og organiseringsmodeller. Skolenes vektlegging av sjanger i musikktilbudet, antall elever innenfor hver sjanger og instrumentgruppe og tid avsatt til individuell undervisning og gruppeundervisning, kan være av avgjørende betydning for skolenes muligheter for tilrettelegging av talenttilbud.

9.1. Sjangerfordeling

Ca. 70 % av skolene i denne undersøkelsen beskriver seg som sjangeruavhengige i sitt musikktilbud. De sier samtidig at de gir et undervisningstilbud innenfor både klassisk sjanger og rytmisk sjanger. Ca. 40 % har tilbud innenfor folkemusikk. De minste skolene har større musikktilbud innenfor rytmisk sjangeren enn innenfor klassisk sjanger.

Undersøkelsen viser også at alle skoler med over 900 elever er sjangeruavhengige i sitt instrumenttilbud og dermed tilbyr undervisning innenfor alle sjangere på alle tilbudte instrumenter.

Til sammenligning stilte Kulturskoleutvalget spørsmål om sjangertilbud i Kulturskoleundersøkelsen 2010 (s.128).²³ Svarprosent i denne undersøkelsen var 75 %. Ca. 95 % av respondentene her sier at de har tilbud om undervisning innenfor klassisk og pop/rock, ca.60 % av skolene har tilbud innenfor jazz/blues og ca. 50 % innenfor folkemusikk. Disse tallene er verdifulle i vurderingen av skolenes talenttilbud innenfor ulike sjangere.

9.2. Instrumentfordeling

Instrumenttilbudet i de ulike kulturskolene kan skjematisk settes opp slik:

Tabell 6: Instrumenttilbud i kulturskolene	
<i>Instrumenter</i>	<i>Prosentandel av skoler med undervisningstilbud på ulike instrumenter</i>
gitar elgitar klaver elbass sang	Over 80 % av skolene
trommesett trompet fløyte fiolin klarinet, saksofon	60 - 80 % av skolene
trombone horn klassisk slagverk tuba eufonium orgel	40 - 60 % av skolene
cello blokkfløyte fele-hardingfele bratsj, akkordeon jazzpiano	20 – 40 % av skolene
kontrabass folkesang cembalo jazzsang obo fagott harpe	Under 20 % av skolene

²³ Kunnskapsdepartementet, Kulturskoleutvalget (2010): *Kulturskoleløftet. Kulturskole for alle.*

Instrumentfordelingen er interessant, blant annet sett i forhold til talentsatsingen ved de ulike skolene. Tabellen viser at instrumenter som knyttes til rytmiske tradisjoner er blitt en større del av instrumenttilbudet ved kulturskolene. Over 80 % av skolene har for eksempel et tilbud innenfor elgitar og elbass. Kulturskoleutvalgets rapport (ibid. s.51) gir uttrykk for at instrumenttilbudet i stor grad er avhengig av hvor aktuelle de ulike instrumentene er i forbindelse med den enkelte kommunes kulturelle ståsted, og om det er mulig å skaffe kvalifiserte lærere til de ønskede instrumentene. Som stedsavhengige instrumenter nevnes hardingfele pga. det kulturelle miljøet i kommunen - og kontrabass, obo, fagott og harpe pga. lærere som har utviklet gode fordypningsmiljøer på disse instrumentene. Det er ellers større bredde i instrumenttilbudet i kulturskoler nær - og i de store byene/tettstedene.

9.3 Organiseringsmodeller – individuell undervisning og gruppeundervisning

Tid avsatt til hovedinstrumentundervisning og organiseringen av denne tiden, kan være avgjørende for skolenes muligheter for å tilby utvalgte elever tilrettelagt talentundervisning. De fleste skolene (ca. 80 %) har avsatt 20 min. pr. uke pr. elev til hovedinstrumentundervisning. Dette gjelder blant annet alle skolene med flere enn 900 elever. De tre minste skolene i undersøkelsen har avsatt 30 min. til hovedinstrument pr. elev pr. uke for alle sine elever. Ingen skoler i undersøkelsen har avsatt mindre enn 15 min. pr. elev til undervisning på hovedinstrument. Det er også noen skoler som har avsatt differensierte tidsressurser til hovedinstrumentundervisning avhengig av elevens alder, instrument og elevens nivå. Halvparten av skolene har for eksempel 30 min. avsatt undervisningstid på hovedinstrument som et tilbud til elever som viser stor interesse.

Det er mange kommentarer knyttet til differensiering av avsatt tidsressurs pr. elev:

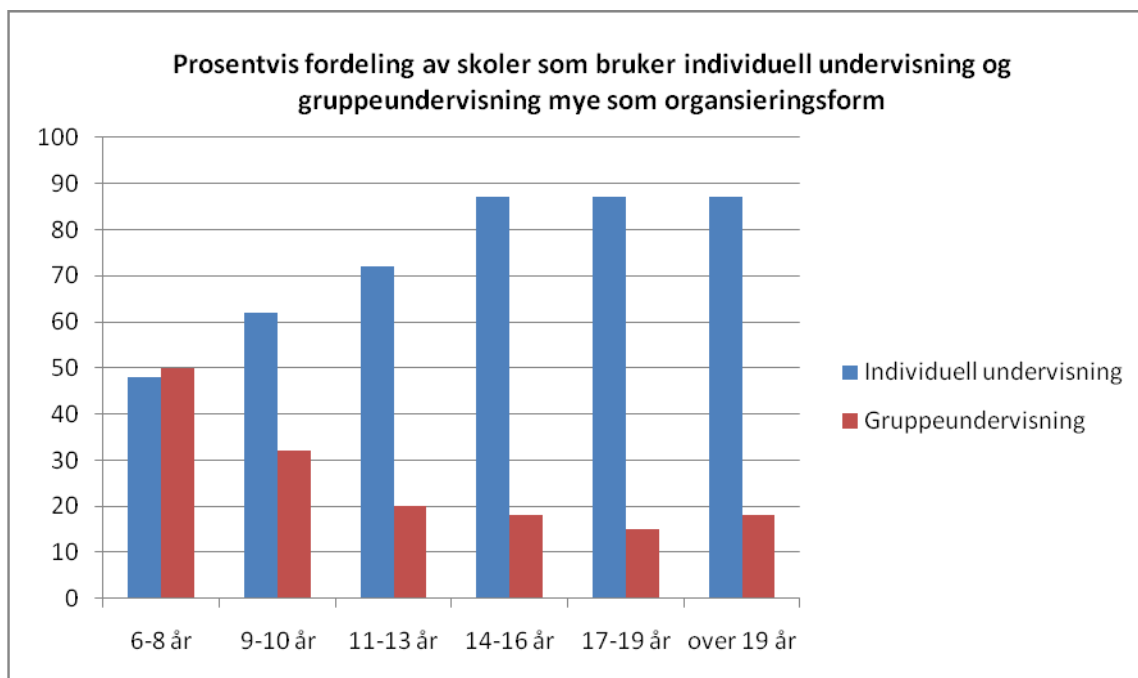
- Viderekommende elever som ønsker å satse på musikk får dobbelt undervisningstime med opp til 45 min., hvis de ønsker det.
- De yngste elevene får 15 min. undervisningsressurs pr. elev, og undervisningen organiseres på de yngste alderstrinnene med to og to elever sammen i undervisningstimer på 30 min. Fra 6. klasse får hver elev 20 min. undervisning og på videregående skole nivå -30 min.
- Hver elev får minst 20 min. undervisning pr. uke ved individuell undervisning og minst 30 min. pr. uke ved gruppeundervisning. Lærer kan gruppere elevene etter eget ønske, men må ta hensyn til avsatt undervisningsressurs pr. elev. Det betyr at alle elever skal ha minst 20. min. undervisning på hovedinstrument pr. uke. Elevene kan også kjøpe ekstra 10 min. eller 20 min. undervisningstid.
- Alle elever har en gjennomsnittelig undervisningstid på 20 min. pr. elev pr. uke, men lærerne står fritt til å ta litt tid fra noen elever, ofte de yngste, og gi til de eldre, såkalt flinke elevene. De yngre elevene som er "fratatt" noe undervisningstid vil selv kunne dra nytte av denne ordningen på et senere tidspunkt.

Flere skoler benytter seg av variasjoner av disse modellene.

De ulike modellene viser stor grad av kreativitet ved de ulike skolene for å kunne utnytte stramme undervisningsbudsjetter på en best mulig måte.

Instrumentalundervisning har tradisjonelt vært knyttet til en mesterlærertradisjon der én lærer underviser én elev. Gruppeundervisning ble innført som organiseringsform i kulturskolene for en del år siden, hovedsakelig av økonomiske grunner. Det var – og er - store diskusjoner i fagmiljøene om fordeler og ulemper knyttet til gruppeundervisningsformen. I én til én undervisning har læreren muligheter for å tilrettelegge aktiviteter for den enkelte elev og gi all sin oppmerksomhet til denne ene eleven i undervisningstiden (Lepper og Woolverton (2002)).²⁴ Likevel viser forskning innenfor gruppeundervisning, at godt tilrettelagt og planlagt gruppeundervisning kan gi gode og kanskje bedre resultater enn individuell undervisning for enkelte alders- og instrumentgrupper (Daniel 2008).²⁵ Forholdet mellom individuell undervisning og gruppeundervisning i den enkelte kulturskole er derfor et sentralt tema også når man skal fokusere på ressurser som ønskes avsatt til talentutvikling. Den enkelte skoles vilje til - og muligheter for - å være fleksibel i valg av organiseringsform i den ordinære undervisningen kan være avgjørende for om skolen kan organisere tilrettelagt undervisning for utvalgte elever.

Diagrammet nedenfor illustrerer forholdet mellom mye bruk av individuell undervisning og mye bruk av gruppeundervisning for ulike aldersgrupper i kulturskolene.

Diagrammet viser at individuell undervisning blir benyttet i stor grad på alle alderstrinn i kulturskolen, også i aldersgruppen 6-8 år. Bruk av individuell undervisning øker mye etter hvert som barnet blir eldre. Den lille økningen i bruk av gruppeundervisning for elever over 19

²⁴ Lepper, Mark R. og Maria Woolverton (2002): The wisdom of practice: lessons learned from the study of highly effective tutors. I: AEC: *Preparing young musicians for professional training: What does scientific research tell us?*

²⁵ Daniel, Ryan (2008): *Group piano teaching: an alternative strategy for the tertiary teaching of piano*. VDM Verlag Dr. Müller, Saarbrücken.

år, kan nok tilskrives mesterklasseundervisning som ble synliggjort som gruppeundervisning av noen kulturskoler.

Det er mange forslag knyttet til bruk av gruppeundervisning som organiseringsform.

En skole velger å dele opp skoleåret slik at høstsemesteret har mye individuell undervisning og vårsemesteret mye samspill i gruppe i forskjellige sammenheng. En annen skole praktiserer en modell med annenhver uke individuell undervisning og gruppeundervisning. Noen skoler velger å differensiere organiseringen av undervisningen, for eksempel med gruppeundervisning på gitar, folkemusikkinstrumenter og korpsinstrumenter - og individuell undervisning på piano, orgel, fiolin og slagverk.

Flere skoler sier at lærerne er skeptiske til å undervise i gruppe. Også nyutdannede lærere gir uttrykk for en viss skepsis. Det er dermed vanskelig å "tvinge igjennom" gruppeundervisning som organiseringsform. Noen skoler gir heller lærerne frihet til å organisere undervisningen slik de selv ønsker ut i fra en utdelt tidsressurs pr. elev, selv om skolen offisielt oppfordrer til å benytte gruppeundervisning for enkelte aldersgrupper. Flere av skolene som ikke har organisert gruppeundervisning på instrument, har samspilltilbud, teoritimer, prosjektundervisning etc. i gruppe.

Flere av de mindre skolene gir uttrykk for at de har for få elever på de enkelte instrumentene til å kunne undervise i gruppe.

10. Talenttilbudet i musikk i kulturskolene – generell gjennomgang

10.1 Antall skoler med talenttilbud og antall elever i talentprogrammene

I 1986 ble det, etter initiativ fra Norsk Musikkskoleråd, nedsatt et utvalg som skulle utrede tiltak for barn og unge med spesielle forutsetninger for musikk. Dette utvalget utarbeidet en rapport: *Tiltak for barn og unge med spesielle forutsetninger for musikkutøvelse*.²⁶ I forbindelse med denne rapporten ble det gjennomført en undersøkelse blant 110 av landets musikkskoler om skolenes tilbud til talentene.

Et overveiende flertall skoler ga den gang, for 25 år siden, uttrykk for at de ikke kunne gi et godt nok tilbud til talentene pga. dårlig økonomi, mangel på høyt kvalifiserte lærere og mangel på samspillmuligheter (s.11). Kun 16 % av skolene mente at de hadde et godt nok tilbud til denne talentgruppen (s. 29).

Nærmere 30 % (31) av skolene som har svart på undersøkelsen, har et eget program for talentfulle elever i musikk i 2009. Det betyr nesten en fordobling av tilbudet til talenter i løpet av denne 25 års perioden. I løpet av årene mellom de to undersøkelsene har også kulturskolene blitt lovfestet i alle landets kommuner, og man må kunne regne med at den totale kompetansen i skolene har økt, med større fokusering på tilsetting av instrumentallærere med høyere musikkutdanning.

²⁶ Norsk musikkskoleråd (1986): *Tiltak for barn og unge med spesielle forutsetninger for musikkutøvelse*.

Nedenfor følger en oversikt over antall musikkelever i kulturskoler som har egne talentutviklingsprogram.

Tabell 7: Antall musikkelever i kulturskoler med og uten talentprogram i musikk			
Antall musikkelever i kulturskolen	Har eget talentprogram	Har ikke eget talentprogram	Sum antall skoler i undersøkelsen
	Prosent (antall)	Prosent (antall)	
Under 200 elever	21 % (14)	79 % (54)	68
200-500 elever	32 % (10)	68 % (21)	31
Over 500 elever	67 % (6)	33 % (3)	9
Totalt antall skoler i undersøkelsen	28 % (30)	72 % (78)	108

Tabellen viser at det hovedsakelig er de største skolene, med minst 500 musikkelever i undersøkelsen, som har utarbeidet egne talentprogrammer, dvs. 67 % av skolene med over 500 elever i undersøkelsen. 21% av de minste skolene i undersøkelsen har egne talentprogrammer. Fritekstkommentarene viser at "eget" program kan bety både et opplegg som inkluderer ekstra hovedinstrumentundervisning, konsert, samspill, teori m.m. og "bare" ekstra hovedinstrumentundervisning. Noen av skolene som sier at de har eget talentprogram, har i praksis et samarbeidsprogram mellom flere kulturskoler organisert ved sin skole.

Nedenfor følger en regionsvis og fylkesvis oversikt over kulturskoler i undersøkelsen som har talentprogram.

Tabell 8: Kulturskoler som har eget talentutviklingsprogram, fordelt på regioner og fylker			
Region	Fylke	Kulturskole	Antall musikkelever
Østlandet	Østfold	Trøgstad	136
	Akershus	Skedsmo	963
	Oslo	Oslo	4790
	Hedmark	Tolga	156
	Oppland	Ringebu	151
		Østre Toten - Mjøkefabrikken	306
		Gjøvik	445
		Lillehammer	509
	Buskerud	Gol	121
	Vestfold	Lardal	27
		Sande	153
		Horten	185
		Sauherad	166
	Telemark	Bamble	187

Musikktalentene – hvor er de, hva får de, hvor går de?

Sørlandet	Aust Agder	Øst i Agder	300
	Vest- Agder		
Vestlandet	Rogaland	Stavanger	2354
	Hordaland	Samnanger	58
		Kvam	432
	Sogn og Fjordane	Førde	386
Midt-Norge	Møre og Romsdal	Molde	782
		Eide	115
		Stranda	157
	Sør-Trøndelag	Midtre Gauldal	245
	Nord-Trøndelag	Steinkjer	258
		Namsos kommunale kulturskole	357
Nord-Norge	Nordland		
	Troms	Kvænangen	36
		Kåfjord	193
		Tromsø	1183
	Finnmark	Tana	63
		Hammerfest	120
Sør-Varanger		240	

Tabellen viser at flere av de store fylkene med små kulturskoler, har egne talentprogram. Det gjelder for eksempel Finnmark med talentprogram i 3 à 6 skoler, Hordaland med talentprogram i 4 à 7 skoler og Oppland med talentprogram i 4 à 8. Et stort og folkerikt fylke som Akershus har kun én skole med eget talentprogram blant de ni skolene som har svart på undersøkelsen. Som tidligere nevnt, kan talentprogram i denne sammenheng også bety avsatt ekstra tid til hovedinstrumentundervisning.

Nedenfor følger en oversikt over antall elever i talentprogrammene ved de enkelte skolene.

Tabell 9: Antall elever som er med i den enkelte kulturskoles talentprogram og elevens alder					
Region	Fylke	Kulturskole	Antall musikkelever	Talentelever i 2009	Prosentdel elever med tilbud
Østlandet	Østfold	Trøgstad	136	<5 13-14 år	< 3,7 %
	Akershus	Skedsmo	963	<5 13-17 år	<0,5 %
	Oslo	Oslo	4790	<60 10-20 år	<1,3 %
	Hedmark	Tolga	156	<5 15-17 år	<3,2 %
	Oppland	Ringebu	151	<5 13-20 år	< 3,3 %
		Østre Toten - Mjølkefabrikken	306	<5 15-20 år	<1,6 %
		Gjøvik	445	<10 10-17 år	<2,2 %
		Lillehammer	509	<15 13-17 år	<2,9 %

Musikktalentene – hvor er de, hva får de, hvor går de?

	Buskerud	Gol	121	<5 18-20 år	<4,1 %
	Vestfold	Lardal	27	<10 10-12 år	<37 %
		Sande	153	<5 18-20 år	<3,3 %
		Horten	185	<10 9-19 år	<5,4 %
	Telemark	Sauherad	166	<10 15-20 år	<6,0 %
		Bamble	187	<5 10-17 år	<2,7 %
Sørlandet	Aust Agder	Øst i Agder	300	<10 10-17 år	<3,3 %
	Vest- Agder				
Vestlandet	Rogaland	Stavanger	2354	<30 10-17 år	<1,3 %
	Hordaland	Samnanger	58	<5 13-14 år	<8,6 %
		Kvam	432	<5 13-17 år	<1,2 %
	Sogn og Fjordane	Førde	386	<5 13-17 år	<1,3 %
Midt-Norge	Møre og Romsdal	Molde	782	<15 13-20 år	< 1,9 %
		Eide	115	<5 15-17 år	<4,3 %
		Stranda	157	<5 13-14 år	<3,2 %
	Sør-Trøndelag	Midtre Gauldal	245	<5 13-17 år	<2,0 %
	Nord-Trøndelag	Steinkjer	258	<5 15-17 år	<1,9 %
		Namsos kommunale kulturskole	357	<10 15-17 år	<2,8 %
Nord-Norge	Nordland				
	Troms	Kvænangen	36	<5 10-14år	<13,9 %
		Kåfjord	193	<5 15-17 år	<2,6 %
		Tromsø	1183	<50 9-20 år	<4,2 %
	Finnmark	Tana	63	<5 15-17 år	<7,9 %
		Hammerfest	120	<5 15-20 år	<4,2 %
		Sør-Varanger	240	<15 13-17 år	<6,3 %

Tabellen viser at antall elever som tas inn i de enkelte talentprogrammene stort sett står i forhold til antall elever i den enkelte kulturskole. Noen av de minste skolene har imidlertid talenttilbud til en stor andel av sine elever, som for eksempel Lardal kulturskole i Vestfold med tilbud til inntil 39 % av musikkelevene og Kvænangen kulturskole i Troms med tilbud til inntil 13,9 % av sine musikkelever. Skedsmo kulturskole i Akershus har til sammenligning talenttilbud til inntil 0,5 % av sine elever og Oslo tilbud til inntil 1,3 %.

Hovedtyngden av talenttilbudene er tilpasset elever i aldersgruppen 13-17 år.

Over 70 % av skolene (22 skoler) gir talenttilbud til elever som er i alderen 15-17 år, og ca.55 % har talenttilbud til elever i alderen 13-14 år (17 skoler). Kun 2 av de 31 skolene gir talenttilbud til elever under 10 år.

Nedenfor følger en oversikt over forholdet mellom antall skoler og antall elever.

Tabell 10: Antall talentelever i skoler som har eget talentutviklingsprogram		
<i>Antall talentelever</i>	<i>Antall skoler</i>	<i>Prosentvis fordeling</i>
<5 elever	19	61 %
<10 elever	6	20 %
<15 elever	3	10 %
<40 elever	1	3 %
Over 40 elever	2	6 %
<i>Sum</i>	<i>31</i>	<i>100 %</i>

Tabellen viser at 61 % av de 31 skolene i undersøkelsen som har eget talentprogram, har inntil 5 elever i programmet. Det betyr at disse programmene er et tilbud til svært få elever i kulturskolene. Dette er i og for seg i tråd med konklusjonene i Musikkskolerådets rapport (ibid. s.10), der man konkluderer med at man kan anta at ca. 1-3 % av de musikkaktive i en kommune har *spesielle* forutsetninger for musikkutøvelse. Samtidig sier også denne rapporten at det bør gis særskilte undervisningstilbud til en noe større gruppe enn dette. Det vil alltid være en diskusjon om ekstra fordypningstilbud i en kulturskole kun skal gjelde de *spesielle* talentene.

Nedenfor følger en oversikt over den prosentvise fordelingen av antall elever i kulturskolene i regionene som har et talenttilbud.

Tabell 11: Oversikt over prosentvis fordeling av antall elever i kulturskolene i regionene som har et talenttilbud		
<i>Regioner</i>	<i>Prosentvis fordeling av elever med talenttilbud</i>	<i>Merknad</i>
Østlandet	<5,5 %	Lardal kulturskole har talenttilbud til inntil 39 % av sine elever. Hvis denne skolen holdes utenfor, har Østlandet tilbud til inntil 2,9 % av sine kulturskoleelever
Sørlandet	<3,3 %	
Vestlandet	<3,1 %	
Midt-Norge	<2,7 %	
Nord-Norge	<6,5 %	

Tabellen viser at Nord-Norge har et godt talenttilbud til sine elever, da inntil 6,5 % av elevene har et talenttilbud. De øvrige regionene har talenttilbud til betydelig færre elever. Nesten 90 % av skolene som ikke har et eget talentprogram, sier at de ønsker å utvikle et slikt program ved sin skole. De små skolene er like interessert i et talentprogram som de store skolene. Trange budsjetter og problemer med å skaffe kvalifiserte lærere er ofte begrunnelsen for ikke å sette i gang talentprogrammer. Noen skoler deltar imidlertid i regionale talentutviklingsprogram og er tilfreds med denne muligheten. De regionale talentprogrammene er også i tråd med tiltak som ble foreslått i Musikkskolerådets rapport i 1986, der man ønsket at det skulle bygges ut et tilstrekkelig antall regionale tilbud slik at talenter over hele landet skulle sikres et tilbud innenfor rimelig reisetid (ibid. s.12). Denne type tilbud er imidlertid ikke systematisk utviklet over hele landet. Mange av skolene gir også uttrykk for at de er tilknyttet - eller ønsker å være tilknyttet talentprogrammene ved høyere musikkutdanningsinstitusjoner.

10.2 Sjangertilbud og instrumentfordeling i talentprogrammene

Talenttilbud innenfor musikk har tradisjonelt vært knyttet til klassisk sjanger.

Musikkskolerådets utredning fra 1986 (ibid.) viser dette da det i denne utredningen kun henvises til talenttilbud innenfor klassisk sjanger.

Av den grunn var det interessant å se i hvilken grad skolene er sjangeruavhengige i sine tilbud til talentfulle elever i 2010.

Tabellen nedenfor viser i hvilken grad talenttilbudene er knyttet til spesifikke sjangere.

Tabell 12: Sjangertilbud i talentprogrammene i kulturskolene	
<i>Sjanger</i>	<i>Prosentvis fordeling (antall skoler)</i>
Sjangeruavhengig	52 % (16)
Klassisk sjanger	39 % (12)
Rytmask sjanger (jazz, pop, rock) + folkemusikk	10 % (3)

Tabellen viser at over halvparten av skolene er sjangeruavhengige i sitt talenttilbud. Disse skolene er fordelt over hele landet og har ulik størrelse på sitt talentprogram.

Tabellen nedenfor viser hvilke instrumenter som er knyttet til talentsatsing i 2010.

Tabell 13: Talenttilbudet ved kulturskolene - instrumentfordeling		
<i>Instrument</i>	<i>Prosentvis fordeling</i>	<i>Antall skoler</i>
Klaver, fiolin	40-50 %	15
Gitar, fløyte	30-40 %	10
Trompet, sang, saksofon, tuba, slagverk-klassisk, cello	20-30 %	7-9
Trombone, orgel, horn, euphonium, bratsj, klarinett, kontrabass, elgitar, elbass, trommesett, akkordeon	15-20 %	5-6
Fagott, blokkfløyte, trekkspill, jazzsang, jazzpiano	10-15 %	3-4
Obo, harpe, cembalo, fele/hardingfele, folkesang	Under 10 %	1-2
<i>Totalt antall skoler</i>		31

Talenttilbudet har tradisjonelt gjerne vært knyttet til klassiske instrumenter som strykeinstrumenter og klaver. Tabellen viser noe av den samme tendensen til instrumentfordeling også i 2009-2010. Ca. 50 % av skolene gir dette året talentundervisning til elever som spiller klaver eller fiolin. 8-10 skoler har talenttilbud til elever på gitar og fløyte. Tabellen viser også at det er vesentlig færre skoler som har et talenttilbud på typiske rytmiske instrumenter, da kun 5-6 skoler har talenttilbud på el-gitar, elbass og trommesett.

10.3 Opptak til talentprogrammene

Kulturskolene i Norge er, som tidligere nevnt, en del av skole – og kulturtilbudet til alle barn og unge i landets kommuner. I praksis er det imidlertid kun 18 % av alle elever i grunnskolealder (GSI 2009-2010) som drar nytte av tilbudet. I 2010 står 27 099 elever på venteliste for plass i kulturskolen.

Det er ingen opptaksprøver til en ordinær plass i kulturskolen. Kulturskolen er et tilbud til "alle" elever under 18-19 år, og alle søker på likt grunnlag.

Når man skal plukke ut elever til et *talentprogram*, må uttaket gjøres ut ifra visse kriterier, siden et talentprogram vil være et tilbud til elever som viser spesiell interesse, har spesielle anlegg etc. Av den grunn var det aktuelt å se på opptaksprosedyrer knyttet til talenttilbudet ved skolene.

Nedenfor følger en oversikt hvordan elever tas inn i talentprogrammene i kommunene.

Tabell 14: Prosedyrer for opptak av elever talentutviklingsprogram i kommunene	
<i>Alternativer</i>	<i>Prosentvis fordeling (antall skoler)</i>
Elevene må være tilknyttet kulturskolen og være anbefalt av lærer for å være aktuelle for plass	52 % (16)
Alle elever, også elever som ikke er tilknyttet kulturskolen, kan søke, men de må være anbefalt av lærer	22 % (7)
Alle elever i kulturskolen kan søke, uten å være anbefalt av lærer	13 % (4)
Alle som har lyst kan søke	13 % (4)
<i>Antall skoler</i>	31

Tabellen viser at over halvparten av de 31 skolene som har et talenttilbud kun gir dette tilbudet til elever ved kulturskolen som er anbefalt av lærer.

Ca. 1/4 av kulturskolene gir tilbud om talentundervisning til alle elever i kommunen, også elever som ikke er tilknyttet kulturskolen, men elevene må være anbefalt for et slikt program av en lærer.

Kun fire skoler gir talenttilbud til alle elever i kommunen. To av disse skolene har mellom 40 - 150 elever, mens de to andre skolene har mellom 300-400 elever.

Nedenfor følger en oversikt over opptaksprosedyrene for inntak til programmet.

Tabell 15: Opptaksprosedyre for inntak til talentprogram ved kulturskolene	
<i>Alternativer</i>	<i>Prosentvis fordeling (antall skoler)</i>
Anbefaling fra lærer er tilstrekkelig	64 % (20)
Både opptaksprøve og anbefaling fra lærer er nødvendig	16 % (5)
Kun opptaksprøve	10 % (3)
Andre fremgangsmåter (ikke opplyst hvilke)	10 % (3)
<i>Antall skoler</i>	31

Tabellen viser at over 60 % av skolene baserer inntaket til talentprogrammet på anbefaling fra lærer. 16 % benytter både opptaksprøve og anbefaling fra lærer, mens 10 % baserer seg på bare opptaksprøve. Flere skoler vektlegger både særskilt talent, interesse og innsatsvilje som avgjørende for inntak. Foreldre blir av flere skoler trukket inn i intervjuet med elevene. Siden manglende ressurser er en vesentlig grunn til at mange skoler kun gir dette tilbudet til et lite antall elever, blir foresatte trukket inn tidlig i uttaksprosessen nærmest for å sikre at "hele familien" vil støtte opp om elevenes satsing. Skolene ønsker å forberede de foresatte på at skolene forventer at elevene skal yte noe ekstra når de får et slikt ekstra tilbud.

10.4 Organisering av talentprogrammene

Flere av kulturskolene har åpnet for at elever som ikke er tilsluttet kulturskolen også kan søke seg til programmet i et forsøk på å ivareta alle mulige musikktalenter i kommunen. Flere kulturskoler samarbeider også om et talentprogram.

Tabellen nedenfor viser hvordan programmet blir organisert ved de ulike skolene.

Tabell 16: Organisering av talentutviklingsprogram i kulturskolene	
<i>Alternativer</i>	<i>Prosentvis fordeling (antall skoler)</i>
Organiseres som eget program ved kulturskolen	68 % (21)
Organiseres i samarbeid med andre kulturskoler i fylket	39 % (12)
Organiseres i samarbeid med høyere musikkutdanningsinstitusjon	19 % (6)
Organiseres i samarbeid med private institusjoner	19 % (6)

Flere av skolene har krysset av for flere alternativer da de samarbeider om talentutviklingen på flere nivåer. Nesten 70 % av informantene organiserer programmet ved egen skole. 39 % samarbeider med andre kulturskoler i samme fylke. Her ligger ofte et ønske om å utnytte lærerkreftene i kulturskolene i samme fylke på best mulig måte. 1 % samarbeider på en eller annen måte direkte med høyere musikkutdanningsinstitusjoner og private institusjoner. Mange av skolene gir talentelevene ekstra tilbud om individuell undervisning som sitt talenttilbud. I tillegg samarbeider en del skoler om å arrangere samspillgrupper med elever på samme nivå. Mye av talentaktiviteten er knyttet til såkalte lørdagsskoler.

Tabellen nedenfor gir en oversikt over aktiviteter i tilbudet.

Tabell 17: Faglige aktiviteter i talentprogrammene i kulturskolene	
Alternativer	Prosentvis fordeling (antall skoler)
Hovedinstrument	97 % (30)
Samspill/kammermusikk/band	71 % (22)
Konsert	68 % (21)
Hørelære	29 % (9)
Andre aktiviteter	29 % (9)
Musikkorientering	26 % (8)
Orkester	10 % (3)

Nesten alle skolene har eget hovedinstrumenttilbud i talentprogrammet. Lengden på hovedinstrumenttimene varierer. 5 av skolene sier at de tilbyr 20-30 min. undervisning pr. elev pr. uke, men det er noe usikkert om disse minuttene er i tillegg til den ordinære undervisningstiden. Tre skoler gir 45 min. undervisning pr. uke og en skole 60 min. i talentprogrammet.

En av kulturskolene sier at den enkelte elev får den undervisningsmengden som passer for eleven og elevens nivå, en annen at undervisningsmengden varierer etter behov og en tredje at all talentundervisning foregår i grupper.

Det kan også virke som noen av skolene ikke skiller så mye på hvilken undervisning som er knyttet til talentprogrammet og hva som hører til den ordinære undervisningen i kulturskolen. Over 2/3 av skolene tilbyr samspill/kammermusikk/band og konsert i programmet. Ca. 1/4 har et musikkorienterings- og/eller hørelæretilbud i programmet. Andre aktiviteter omfatter: ekskursjoner, sosiale aktiviteter, diverse arrangementer i kommunene, konserter, studioinnspilling.

De store skolene med over 10 elever i talentprogrammet, har stort sett et mer innholdsrikt talenttilbud enn de mindre skolene. Skolene gir selv uttrykk for skolenes størrelse kan være begrensende for tilbudet om faglige aktiviteter i programmet.

Kun 2 av de 12 skoler sier at elevene må betale ekstra for å være med i talentprogrammet. Noen skoler gir uttrykk for at elevene har krav på tilbud tilpasset talent uten at de skal betale mer for dette. Flere kulturskoler uttrykker bekymring over at de ikke får tilført ekstra midler til talentsatsing.

11. Talenttilbudet i musikk i kulturskolene – de enkelte regionene og fylkene

Dette kapitlet ønsker synliggjør kulturskoler som har egne program for talentvirksomheten og kulturskolenes ønsker for fremtidig organisering av talentvirksomheten. Denne informasjonen er hentet fra undersøkelsen og fra de enkelte skolenes nettsider.

11.1 Østlandet

Østfold fylke

Fredrikstad kulturskole (270 musikkelever) tilbyr et eget talentutviklingsprogram. Elevene får 45 minutter hovedinstrumentundervisning pr. uke og tilbud om ekstra samspill, akkompagnement og teoriundervisning. Konsertmedvirkning er en viktig pedagogisk del av talentutviklingsprogrammet. Elevene betaler ekstra for å være med i dette programmet.

Moss kulturskole (488 musikkelever) har også et eget talentprogram innenfor musikk. Elevene får utvidet undervisningstid og anledning til å være med på egne talentkonserter. Alle kan søke plass, men bare de som blir tatt ut ved prøvespill kommer med i programmet. I 2007/2008 var det 13 elever i talentskolen i Moss kulturskole.

Trøgstad kulturskole (136 musikkelever) har et talentprogram der elevene får "utviklingstid" uten ekstra betaling. Det betyr lenger undervisningstid på hovedinstrument med muligheter for å kunne legge inn andre aktiviteter i timene. Et talentprogram i samarbeid med andre kulturskoler, videregående skole etc. er ønskelig, for å kunne legge til rette for et program med litt fastere rammer. Skolen vil gjerne trekke inn eksterne lærerkrefter med kompetanse på høyere nivå.

Akershus fylke

Skedsmo kulturskole (963 musikkelever) er den eneste skolen i Akershus i denne undersøkelsen, som har et eget talentprogram. Dette talentprogrammet er et tilbud til alle kulturskoler i Nedre Romerike, og skolene i regionen er med i programmet når de har aktuelle elever. Programmet er organisert som samlinger fire ganger pr. semester - fredag og lørdag ganger to. All undervisningen foregår da i gruppe. Programmet er i en forsøksperiode finansiert av kulturskolenes egne midler. Målet er å få midler til å kunne videreutvikle programmet. Programmet er sjangeruavhengig og tilbys elever i alderen 13-17 år. Elevene betaler ekstra for utvidet hovedinstrumentundervisning, men i selve talentprogrammet på fredager/lørdager foregår alt i gruppe, uten ekstra betaling.

Bærum kulturskole (1757 musikkelever) har beskrevet sitt talentprogram på skolens hjemmeside. Kulturskolen har et tilbud til elever som har fylt 13 år. Etter å ha hatt et fast opplegg med undervisning hver lørdag, fra høstferie frem til påske, har skolen nå satt i gang et mer fleksibelt opplegg der elevene kan melde seg på til det de ønsker å være med på av tilbud, som et supplement til den vanlige spilletimen. Tilbudet gjelder alle instrumenter, er gratis for de som betaler for vanlig spilletime og består av teoriklasse, mesterklasseinterpretasjon, konserter og obligatorisk lunsj.

Enkelte av de andre skolene i fylket gir interesserte elever tilbud om dobbelt undervisningstid på hovedinstrument uten at de beskriver dette som et talentprogram.

Mange av skolene i fylket ønsker å samarbeide med andre kulturskoler om talentprogram.

Oslo

Oslo kulturskole (4790 musikkelever) har et godt utbygget talenttilbud innenfor alle sjangere. I 2009/2010 er nærmere 60 musikkelever tilknyttet kulturskolens lørdagsprogram.

Lørdagsskolen ved Oslo musikk- og kulturskole er et tilbud til spesielt motiverte og dyktige elever i kulturskolen fra 13 år og oppover. Tilbudet er først og fremst et samspilltilbud. Elevene har 15 lørdagssamlinger med teoriundervisning og samspill. Elevene blir satt sammen i

ensembler ut i fra alder og nivå. I tillegg får elevene individuell undervisning på 45 minutter pr. uke på sitt hovedinstrument gjennom hele undervisningsåret. På opptaksprøven kan søkerne stille som enkeltmusikere, i ensembler eller i band.

I tillegg til eget talentprogram, har kulturskolen tett samarbeid med Norges musikkhøgskole og Barratt Due musikkinstitut i forbindelse med deres Unge musikere/Unge talenter program. Disse programmene er tilpasset spesielt dyktige elever (se s. 42). Kulturskolen ønsker å fortsette samarbeidet med disse institusjonene, men ønsker i tillegg å utvide egen lørdagsskole.

Hedmark fylke

Tolga kulturskole (156 musikkelever) er den eneste av skolene i Hedmark i undersøkelsen som har et eget talentprogram. Dette er en liten kulturskole som gjennom kreativ organisering tilpasser opplæringen til den enkelte elevs behov, uten ekstra kostnad. Talenttilbudet består av både utøvende undervisning og teoriundervisning, samspill og konserter. Spesialkompetanse kjøpes inn hos eksterne lærere.

Hamar kulturskole (352 musikkelever) har elever på ulike eksterne videregående opplegg, for eksempel talentutviklingsprogrammet ved Norges musikkhøgskole. Enkelte elever tar også timer hos eksterne lærere i tillegg til lærere som er tilknyttet kulturskolen. Skolen er i ferd med å utvikle en lørdagsskolemodell innenfor en kulturskoleprofil.

Kulturskolen i Nord- og Sør-Odal (494 musikkelever) har ifølge informasjon på skolens nettside et talentutviklingsprogram til elever som viser særlig talent innen sitt fag. Programmet er ikke videre beskrevet.

Oppland fylke

Talentprogrammet ved *Gjøvik kunst og kulturskole* (445 musikkelever) er også et tilbud til andre kulturskoler i fylket. Kulturskolen hadde gjerne ønsket et tettere samarbeid mellom kulturskolene i distriktet. Det er ikke enkelt å drive et slikt talentprogram da det er lite ressurser som kan brukes inn i programmet. Hver gang en enkelt elev er aktuell for programmet, må man finne løsninger innenfor budsjett og timeplan. Dette er mulig fordi det stort sett er få aktuelle elever for et slikt program i den enkelte kulturskole.

Kulturskolen samarbeider i tillegg med Norges musikkhøgskole gjennom talentutviklingsprogrammet Unge musikere.

Ringebu kulturskole (151 musikkelever) har et eget talentprogram der skolen gir tilbud om lengre timer til samme pris som vanlig time. Høsten 2009 ble det satt i gang forsøk med organisert lørdagsskole for talentene. Skolen ønsker å videreutvikle dette tilbudet til et samarbeid med andre kulturskoler + Vinstra videregående skole der det er musikklinje og musikkkompetanse på høyt nivå.

Sel kulturskole (101 musikkelever) ønsker, sammen med kulturskolene i Norddalen, å inngå samarbeid med Vinstra videregående skole i form av et lørdagsskoletilbud

Skjåk kulturskole (142 musikkelever) har allerede et samarbeid med Vinstra videregående skole. Samarbeidet med Vinstra gjør at hørelære, musikkteori og lytting er en del av talentopplegget ved denne skolen fra høsten 2009. Her er det snakk om felles utnytting av lærere, seminar, lørdagsskole m.m. Skolen ser det også som aktuelt å samarbeide med høyere musikkutdanningsinstitusjoner i Oslo og Trondheim, men lange avstander skaper problemer med å gjennomføre et slikt samarbeid.

Østre Toten -Kulturskolen Mjølkefabrikken (306 musikkelever) og *Lillehammer kulturskole* (509 musikkelever) har egne talentprogrammer med ulike aktiviteter.

De øvrige skolene i fylket ønsker samarbeid med andre kulturskoler og videregående skoler med musikklinjer

Buskerud fylke

Gol kulturskole (122 musikkelever) er den eneste kulturskolen i Buskerud i undersøkelsen som har et eget talentprogram. Programmet organiseres i samarbeid med høyere musikkutdanningsinstitusjon og er derfor ikke et eget program ved kulturskolen. Kulturskolen har også vært tilknyttet Talentskolen i Buskerud.

Talentskolen i Buskerud er et tilbud til elever fra spellemannslag og kulturskoler - og barn og unge som viser ekstra ferdigheter og interesse på fele og/eller hardingfele. Tilbudet er samlingsbasert, og undervisningen er gratis, ifølge talentskolens nettside. Buskerud fylkeskommune gir økonomisk støtte til skolen.

Ved *Drammen kulturskole* (515 musikkelever) er det nedsatt en arbeidsgruppe som skal arbeide med å utvikle et talenttilbud ved skolen. Skolen mener det er viktig å ha et eget talenttilbud til skolens elever i tillegg til å samarbeide med andre skoler om slike tilbud. Det er bl.a. ønske om å utvikle et teoritilbud i programmet som kan vekke interesse hos unge utøvere.

Flere av skolene i Buskerud ønsker samarbeid med andre kulturskoler som vil utvikle talentprogram innenfor ulike sjangere. Andre skoler ønsker å videreutvikle samarbeidet med høyere musikkutdanningsinstitusjoner. Det som er felles for de fleste skolene er ønsket om å utvikle gode miljøer der talentene kan treffe andre talenter på sitt instrument og samtidig være en ressurs for lokalmiljøet.

Vestfold fylke

Tre av skolene i i Vestfold fylke i undersøkelsen, har et talentprogram.

Lardal kulturskole (27 musikkelever) har et program som omfatter alle sjangere. Programmet organiseres som eget program i kulturskolen eller i samarbeid med private institusjoner. Programmet er i hovedsak utvidet hovedinstrumentundervisning, samspill og konserttilbud.

Ved *Sande kulturskole* (153 musikkelever) er talenttilbudet stort sett knyttet til mulighetene for studioinnspillinger.

Horten kulturskole (185 musikkelever) har talenttilbud innenfor alle sjangere. Programmet organiseres som eget program, som program i samarbeid med andre kulturskoler, i samarbeid med private institusjoner og i samarbeid med høyere musikkutdanningsinstitusjoner. Elever som er tatt opp i talentordningen får 45 minutter undervisning i uken. Det er ekstra betaling for utvidet hovedinstrument. Øvrig undervisning i programmet foregår på andre tidspunkter enn hovedinstrumentundervisningen. Talentelevne blir mye etterspurt i lokalmiljøet. Ønske om et tilpasset talentutviklingsprogram på fylkesbasis er stort. Skolen sier at mange elever ikke har anledning eller ressurser til å reise til Oslo hver uke eller oftere for å få tilpasset undervisning. Skolen sier at det som oftest foreldrenes kapasitet, økonomi og interesse for å følge opp egne barn som avgjør om elevene kommer så langt som de har evner til.

Telemark fylke

Flere av kulturskolene i Telemark fylke gir utvidet hovedinstrumentundervisning til talentfulle elever. Det er likevel et ønske om samarbeid med andre kulturskoler for å kunne utnytte lærerkraftene på en bedre måte.

11.2 Sørlandet

Aust-Agder fylke

Kulturskolen Øst i Agder (300 musikkelever) deltar i et eget program for talentfulle elever. Dette er et program som drives av Kulturskolerådet i samarbeid med kulturskolene som et utviklingsprosjekt. Elevene får utvidet undervisningstilbud på hovedinstrument ved den lokale kulturskolen. I tillegg får elevene undervisningstilbud i samspill, musikkteori og hørelære 14 lørdager pr. år. Tilbudet skal være til en bredt sammensatt elevgruppe med elever innenfor ulike sjangere: klassisk musikk, jazz, musikal, rock osv.

Utviklingsprosjektet er støttet økonomisk av Aust-Agder utviklings- og kompetansefond og Norsk kulturskoleråd og ledes av en styringsgruppe som består av rektorer fra kulturskolene i Birkenes og Lillesand, Grimstad, Arendal, Froland og Kulturskolen Øst i Agder.

Aust-Agder fylke har også et samarbeids- og utviklingsprosjekt knyttet til strykeropplæringen på Sørlandet, der målsettingen er å styrke opplæringen gjennom å stimulere til samspill.

Samarbeidspartnere her er kulturskolene i Aust- og Vest-Agder, Universitetet i Agder, gjennom talentutviklingsprogrammet Unge musikere og Strykeforum. Prosjektet organiseres som seminarer over fastlagte helger, med flere orkestre som arbeider parallelt.

I tillegg til dette arrangeres Ung Klassisk i Arendal som er et samarbeidsprosjekt for å skape arenaer/møteplasser som gir barn og unge muligheter for å fremføre og utvikle sine musikktalenter innenfor klassisk musikk og folkemusikk.

Vest-Agder fylke

Kristiansand kulturskole (820 musikkelever) deler hvert år ut ekstra undervisningstid til spesielt dyktige og ivrige elever. Den øvrige talentsatsingen i fylket er mye knyttet opp mot Universitetet i Agder og deres talentutviklingsprogram. Mange av skolene gir likevel uttrykk for at de i tillegg gjerne vil samarbeide med andre kulturskoler om talentutvikling.

11.3 Vestlandet

Rogaland fylke

Stavanger kulturskole (2354 musikkelever) er den eneste av kulturskolene i Rogaland i denne undersøkelsen som har et eget talenttilbud. Dette tilbudet omfatter i 2009-2010 ca. 30 elever innenfor ulike sjangere og instrumenter. Elever i hele Rogaland kan søke seg til tilbudet, og flere av kulturskolene i fylket benytter seg av denne muligheten.

Lørdagsskolen tilbys viderekomne elever med særlige forutsetninger. Søkerne må være mellom 12 og 19 år og må anbefales til Lørdagsskolen gjennom sin lærer. Søknaden må på forhånd være godkjent av lokal kulturskole. Tilbudet omfatter kammermusikk, teori, konserter, mesterklasser og individuell oppfølging. Undervisningen foregår annenhver lørdag. Stavanger kulturskole har organisert eget kammerorkester for lørdagsskoleelevene. Kammerorkesteret kan ha prøver også på andre dager enn lørdag. Lørdag er det alltid konsert.

Skolen kommenterer at den har hatt mer undervisning i musikkteori tidligere og at teoritimene har vært organisert sammen med Unge musikere ved Universitetet i Stavanger. Kulturskolen gir uttrykk for at Unge musikere til dels kan oppleves som en "konkurrent" i stedet for et supplement i et såpass lite miljø. Det gjelder spesielt i forhold til konkurranse om instrumenter man trenger for å få til gode kammermusikkgrupper.

Det er et mål å få til et godt fungerende opplegg for teorifagene og samordne samspillaktivitetene for ungdommene, gjerne i et samarbeid med Unge musikere og med videregående skole. Kulturskolen er opptatt av at elevene skal få den beste undervisningen - av de beste, uten at det skal bli konkurranse om hvem som "eier" elevene. Skolen gir uttrykk for at en god samordning av talentundervisningen mellom institusjonene ville gjøre hverdagen for talentene bedre og mindre stressende.

Hordaland fylke

Tre skoler i Hordaland fylke i denne undersøkelsen: *Samnanger kulturskole* (58 musikkelever), *Askøy kulturskole* (245 musikkelever) og *Kvam kulturskole* (432 musikkelever) har et talentprogram i samarbeid med andre kulturskoler i fylket. Dette tilbudet er koordinert av *Bergen kulturskole* (2872 musikkelever). Dette er et utvidet undervisningstilbud til spesielt interesserte musikkelever kulturskoler i hele Hordaland. Elevene er i alderen 12-18 år. Hovedinstrumentundervisningen legges stort sett til den lokale kulturskolen. Den enkelte kulturskole vurderer om det kan være aktuelt for talentelevne å ha hovedinstrumentlærer fra Bergen kulturskole. De øvrige tilbudene i programmet organiseres ved Bergen kulturskole. En elev får ukentlig 45 min. individuell undervisning på hovedinstrumentet. 24 lørdager i løpet av studieåret samles elevene til musikkorientering, hørelære, kammermusikk, akkompagnement, konsert og felles lunsj. Tilbudet er åpent for alle instrumenter og sjangere. Søkere blir innkalt til prøvespill og intervju. Talentklassen koster det samme som en ordinær plass i kulturskolen.

Skolene ser positivt på at dette tilbudet finnes for de beste elevene. Det er opp til den enkelte kulturskole å vurdere når tilbudet er aktuelt for elever ved den enkelte skole.

I tillegg til dette programmet, legger flere skoler vekt på samarbeid med Griegakademiet, Universitetet i Bergen.

Sogn og Fjordane fylke

Sogn og Fjordane fylke har mange små kulturskoler.

Førde kulturskole (386 musikkelever) er den eneste av skolene i undersøkelsen som har et eget talentprogram. Dette programmet var i 2009 et tilbud til klassiske utøvere. Elevene får i tillegg til utvidet individuell undervisningsressurs på hovedinstrument, tilbud om teori og kammermusikkundervisning.

De øvrige kulturskolene i fylket vil gjerne samarbeide med andre kulturskoler og videregående skoler. Flere av skolene sier at de tilbyr ekstra tidsressurs og ekstra tilbud til talentfulle elever, men dette er ikke systematisk nok til at det kan kalles et program. Skolene sier at de mangler både faglig kompetanse og administrative ressurser til å sette et talentprogram i system..

11.4 Midt-Norge

Møre og Romsdal fylke

Møre og Romsdal fylke har utviklet et interkommunalt talentprogram mellom 9 kulturskoler i Romsdalsregionen: *Aukra, Eide, Fræna, Midsund, Molde, Nasset/Gjemnes, Vestnes og Sandøy kulturskoler*. Elever fra fire av disse kulturskolene ble tatt opp i programmet i 2009. Søkerne ble tatt opp etter anbefaling fra lærer og rektor- etter samtale og etter prøvespill. Hovedinstrumentundervisningen i dette opplegget foregår i den lokale delen av programmet, i elevens kulturskole, mens felles aktiviteter som kammermusikk, konsert, musikkorientering etc. foregår på lørdagssamlinger som er sentralisert.

De øvrige kulturskolene i fylket ønsker å samarbeide med andre kulturskoler, videregående skoler og høyere utdanningsinstitusjoner om talentutvikling.

Det er et årsmøtevedtak i Møre og Romsdal kulturskoleråd om å etablere talentutviklingsprogram som skal omfatte hele Møre og Romsdal.

Sør-Trøndelag fylke

Trondheim kommunale musikk og kulturskole (3750 musikkelever) har et meget godt utviklet talentprogram som ofte trekkes frem som modell for tilsvarende programmer ved andre skoler. Flere av de andre kulturskolene i fylket er knyttet opp mot dette programmet.

Ca. 50 elever er med i programmet. De fleste elevene kommer fra Trondheim. Elevene er i alderen 11-20 år. Programmet organiseres som et lørdagstilbud og er ment å være et faglig fundament for videre studier i musikk, enten ved musikklinjer i videregående skole eller musikkonservatorier og høyskoler. Tilbudet er treårig med mulighet for påbygning.

Lørdagsskoleelevene får 45 minutter individuell undervisning pr. uke på sitt hovedinstrument. Musikkteori og hørelære er obligatoriske fag med et fast opplegg de tre første årene. I tillegg opprettes valgfag. Samspill er en vesentlig del av lørdagstilbudet, og det arrangeres større samspillprosjekter med jevne mellomrom. Fellesundervisningen er gratis for alle lørdagsskoleelevene.

Skoler i nærheten av Trondheim er svært fornøyde med dette opplegget.

Skoler som ikke er i nærheten av Trondheim ønsker seg et tettere samarbeid med andre kulturskoler i nærområdet.

Nord-Trøndelag fylke

Steinkjer kommunale kulturskole (258 musikkelever) har et talenttilbud til elever innenfor klassisk sjanger. Skolen organiserte på et tidligere tidspunkt lørdagsskole med ca. 5 andre kommuner i regionen, først og fremst i dans, men også i fiolin. Nå er det lite igjen av tilbudet på musikksiden, kun en fiolinelev som er med i Ungdomssymfonikerne i Nord-Trøndelag. Skolen ønsker å blåse liv i samarbeidet med andre kommuner i regionen.

Skolen samarbeider for øvrig med Høgskolen i Nord-Trøndelag om musikktalenter.

Fosnes kommunale kulturskole (85 musikkelever) har få elever, men kunne gjerne tenkt seg et eget talentprogram. Det er langt til Trondheim kulturskole og deres talentprogram. Skolen har allerede et samarbeid om talentutvikling med Midtre Namdal Regionråd (MNR). I tillegg har skolen et tilbud om undervisning i Namsos, som har mer spesialiserte lærere. Skolen kunne likevel tenke seg et tettere samarbeid med kommuner i nærheten, men mener at et økt fokus på talentutvikling ikke må gå på bekostning av ordinær aktivitet.

Inderøy kulturskole (213 musikkelever) er opptatt av at de talentfulle elevene skal gis muligheter for differensiert undervisning, forlenget time, tilbud om kurs og konserter, samarbeid med videregående skole vegg i vegg etc. Dermed er det allerede et samarbeid i gang mellom noen skoler i regionen. Skolen har stramme budsjetter og lange ventelister og dermed lite handlingsrom for utvikling av nye tilbud. Det er et ønske å kunne ta hensyn til både bredde og topp. *Uten bredde, heller ingen topp*, sier Inderøy kulturskole.

11.5 Nord-Norge

Nordland fylke

Det er lite organisert talentsamarbeid i Nordland fylke.

Vestvågøy kulturskole (291 musikkelever) har delvis et samarbeid med Tromsø kulturskole i Troms fylke. Dette er imidlertid et dyrt opplegg på grunn av de store reiseavstandene fra Lofoten. Dermed blir det kun et opplegg for de spesielle talentene.

Saltdal kulturskole (99 musikkelever) sier at det jobbes med å utvikle en lørdagsskole i regionen, med Bodø som vertskap. Flere av skolene i fylket ønsker at det skal utvikles et slikt program.

Noen skoler oppfordrer også elevene til å være med på sommerkurs etc. der de kan få mer individuell undervisning.

Troms fylke

Tre av skolene i fylket i denne undersøkelsen har et talenttilbud til sine elever. Tilbudet organiseres på ulike måter.

I *Kulturskolen i Kvæningen* (36 musikkelever) får talentelevene ekstra oppfølging på hovedinstrument og mye samspill.

Kåfjord kulturskole (193 musikkelever) samarbeider med to av de andre Nord-Troms kommunene om en orgelklubb med profesjonelle instruktører.

I *Tromsø kulturskole* (1183 musikkelever) kan alle elever som er anbefalt av lærer, søke om ekstra undervisningsressurs. Lørdagsskole har vært prøvet ut, men dårlig økonomi har gjort at dette tilbudet er lagt "på is".

Finnmark fylke

Finnmark er et fylke med store avstander og dermed store utfordringer knyttet til samarbeid om kulturskoleelever. Tre av skolene i Finnmark fylke som er med i undersøkelsen har eget talentprogram eller deltar i samarbeid med andre skoler om talentprogram.

Hammerfest kulturskole (120 musikkelever) har eget talentutviklingsprogram med hovedinstrument, samspill og konsert, mens *Sør-Varanger kulturskole* (240 musikkelever) og *Tana kulturskole* (63 musikkelever) samarbeider med andre skoler i fylket. Samarbeid for disse skolene er blant annet at elevene kan delta i orkester uten at et spesifikt talentutviklingsprogram er utviklet. Fagtilbudet er relativt begrenset, noe skolene selv gir uttrykk for. Hammerfest ønsker for eksempel å opprette hørelære og musikkorientering som fagmuligheter i fremtiden.

De fleste skolene ønsker å videreutvikle samarbeidet mellom skolene, og flere trekker frem videregående skole og høyere musikkutdanningsinstitusjon som samarbeidspartnere.

12. Talenttilbudet i musikk i grunnskolen

12.1 Musikklasser i grunnskolen i Oslo

Oslo kommune vil fra høsten 2010 opprette en musikkklasse på Majorstua skole for elever på 5.-7. årstrinn, ca. 25 elever, som viser spesiell interesse for musikk. Elevene skal delta i skolens obligatoriske aktiviteter sammen med andre elever, men får i tillegg 6-8 timer mer pr. uke med musikkundervisning. I tillegg får elevene tilbud om å delta på lørdagsskole. Tilbudet gis i samarbeid med Barratt Due musikkinstitut og Oslo kulturskole.

13. Talenttilbudet i musikk i videregående skole

Utdanningsprogram for musikk, dans og drama tilbys ved en rekke videregående skoler i Norge. Programmet er treårig og fører frem til generell studiekompetanse som gir muligheter for videre studier ved høyskoler og universiteter. De videregående skolene beskriver utdanningsprogrammet som arbeidskrevende. I informasjonen om programmet på skolenes hjemmesider, fremheves at elever som ønsker å velge musikk, dans eller drama i videregående skole i utgangspunktet bør ha evner og anlegg for det programområdet de ønsker å fordype seg i. De må være utholdende, og de må ha vilje til å øve. For å kunne kartlegge den enkelte søkers praktiske og teoretiske ferdigheter og muligheter for utvikling innenfor musikkfagene, avholder mange skoler opptaksprøve. Det enkelte fylke bestemmer selv hvor stor del av søkerne som skal tas inn på grunnlag av opptaksprøven og hvor stor del som skal tas inn på grunnlag av karakterer.

Opptaksprøven inneholder gjerne en utøvende del der elevene skal forberede og fremføre et stykke på sitt hovedinstrument. I tillegg må søkerne gjennomføre en teori- og gehørtest. Avslutningsvis følger gjerne en individuell samtale med eleven for å kartlegge elevens tidligere erfaringer og elevens motivasjon for å gå inn i et slikt utdanningsprogram.

Faginnholdet i utdanningen er både praktisk og teoretisk, med utøvende fordypning på hovedinstrumentet som et kjerneområde.

I tillegg til timeplanfestede ukentlige aktiviteter, har mange av skolene prosjektuker der musikklinjens elever blir eksponert i ulike sammenheng. Mange av musikkelevne er også aktive konsertutøvere i lokalmiljøet.

Siden inntaket av elever til utdanningsprogram for musikk, dans, drama gjøres med en kombinasjon av opptaksprøve og opptak på grunnlag av karakterer, vil elevgrunnet være sammensatt av både elever som har et ønske om å fortsette med høyere utdanning innenfor musikk etter avsluttet videregående skole, og elever som har musikk som en hobby.

Fagsammensetningen med fordypning på hovedinstrument gir talentfulle elever gode muligheter for utvikling. Det arbeides imidlertid med å øke mulighetene for fordypning på hovedinstrument innenfor utdanningsprogrammet (se s. 52). Videregående skole stiller gjennomgående høye krav til fagkompetanse hos lærere, noe som sikrer høy kvalitet på undervisningen.

Nedenfor følger en oversikt over videregående skoler med utdanningsprogrammet Musikk, dans, drama i 2010.

Tabell 18: Videregående skoler med utdanningsprogram for musikk, dans, drama		
Region	Fylke	Skole
Østlandet	Østfold	Askim videregående skole
		Greåker videregående skole
		Halden videregående skole
		Kirkeparken videregående skole
	Akershus	Bleiker videregående skole
		Jessheim videregående skole
		Lillestrøm videregående skole
		Rud videregående skole
		Ski videregående skole
		Steinerskolen i Bærum (privatskole)
	Oslo	Bjerke videregående skole (fra 2011)
		Fagerborg videregående skole (landslinje ballett)
		Foss videregående skole
		Hartvig Nissen videregående skole
		Manglerud videregående skole
		Bjørnholt videregående skole (videregående trinn)
	Hedmark	Nord-Østerdal videregående skole
		Skarnes videregående skole
		Stange videregående skole
	Oppland	Gjøvik videregående skole
		Vinstra videregående skole (landslinje folkemusikk)
	Buskerud	Gol videregående skole
		Ringerike videregående skole
		St. Hallvard videregående skole
		Røyken videregående Steinerskole (privat)
	Vestfold	Greveskogen videregående skole
		Sandefjord videregående skole
		Thor Heyerdahl videregående skole
	Telemark	Skien videregående skole
Sørlandet	Aust-Agder	Dahlske videregående skole
	Vest-Agder	Lyngdal videregående skole
		Vågsbygd videregående skole
		Sandefjord videregående skole
Vestlandet	Rogaland	Lundehaugen videregående skole
		Skeisvang videregående skole
		St. Svithun videregående skole
	Hordaland	Fyllingsdalen videregående skole
		Langhaugen videregående skole
		Stord videregående skole
		Volda videregående skole
	Sogn og fjordane	Firda videregående skole
Midt-Norge	Møre og Romsdal	Atlanten videregående skole
		Fagerlia videregående skole
		Molde videregående skole
		Volda videregående skole

	Sør-Trøndelag	Fosen videregående skole
		Heimdal videregående skole
		Orkdal videregående skole
		Ringve videregående skole
		Trondheim katedralskole
	Nord-Trøndelag	Inderøy videregående skole
		Olav Duun videregående skole
		Ole Vig videregående skole
Nord-Norge	Nordland	Bodø videregående skole
		Mjøland videregående skole
		Mosjøen videregående skole
		Solhaugen videregående skole og fagskole
		Sortland videregående skole
	Troms	Heggen videregående skole
		Kongsbakken videregående skole
	Finnmark	Alta videregående skole
		Kirkenes videregående skole

14. Talenttilbudet for barn og unge ved høyere musikkutdanningsinstitusjoner

14.1 Talentutviklingsprogrammet unge musikere (TUP) ved høyere statlige musikkutdanningsinstitusjoner

Talentutviklingsprogrammet unge musikere (TUP) er et tilbud til spesielt talentfulle ungdommer som har sin ukentlige instrumentalundervisning i lokale musikk- og kulturskoler, videregående skoler eller privat musikkundervisning. Programmet har vært tilbudt siden 2004 og skal være et supplement til den ordinære undervisningen elevene følger lokalt på sitt instrument. Programmet ble opprettet etter at en arbeidsgruppe nedsatt av Kirke -, utdannings- og forskningsdepartementet (Boysen-utvalget) i 1999 la frem en innstilling om den faglige organiseringen av musikkutdanningen i Norge. Ett av forslagene fra utvalget var å etablere et eget talentutviklingsprogram i regi av de statlige musikkutdanningsinstitusjonene, som et nasjonalt program.²⁷

I beskrivelsen av programmet i innstillingen fra Boysen-utvalget står bl.a.:

Talentutviklingsprogrammet skal sikre best mulig ivaretagelse av spesielt talentfulle ungdommer i aldersgruppen 13 – 19 år. Programmet skal omfatte hele landet og skal iverksettes i et samarbeid mellom Norges musikkhøgskole, og konservatorieutdanningene ved høgskolene i Tromsø, Stavanger og Agder, Universitetet i Bergen og NTNU. Programmet skal i prinsippet kunne omfatte alle instrumenter og sjangere. Det er en forutsetning at

²⁷ Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet (1999): *Norsk musikkutdanning – fra vugge til podium*. Forslag til organisering. Innstilling fra en arbeidsgruppe.

undervisningstilbudet for den enkelte elev som normalordning skal gis i et samarbeid med elevens kultur- og musikkskole eller videregående skole (s. 6).

Programmet har to ulike hovedtilbud: Et *lørdagsskoletilbud* for aldersgruppen 13-19 år og et *unge musikere* tilbud for elever i aldersgruppen 16-19 år.

Tilbudene skal sikre ivaretagelse av de fremste talentene. Det presiseres spesielt at aldersgrensen oppad til 19 år må overholdes. Tilbudet skal ikke være en mulighet for "ekstrakvalifisering" til opptak ved høyere musikkutdanningsinstitusjon for 19-åringer som har avsluttet videregående skole. Derimot kan den nedre aldersgrensen på 13 år oppfattes som veiledende.

Alt opptak til *Talentutviklingsprogrammet unge musikere* gjøres på grunnlag av opptaksprøver.

For *lørdagstilbudet* søker eleven til programmet gjennom sin lokale skole.

Den enkelte utdanningsinstitusjon har ansvar for å tilrettelegge opptaksprøver tilpasset sin region. Opptak til tilbudet gjøres normalt for en periode på to år, med mulighet for fornyet opptak for nye to-års perioder.

Tilbudet omfatter undervisning hver tredje uke, dvs. seks ganger i høstsemesteret og sju ganger i vårsemesteret. Hver elev får da et tilbud som omfatter hovedinstrumentundervisning, ensemblespill, gehør- og teoriundervisning og ofte en tematime. Tilbudet gis i nært samarbeid med elevens lokale kulturskole, videregående skole eller privatlærer og er et tillegg til elevens ordinære undervisning. Ensemblevirksomheten, der elevene får anledning til å møte andre på samme nivå til samspill og nye utfordringer, er en vesentlig del av tilbudet.

Det er også åpning for å benytte andre dager enn lørdager til undervisningen - eller å ha samlinger som strekker seg over flere dager, for eksempel en hel helg.

Unge musikere er et eget tilbud til elever i aldersgruppen 16-19 år. Dette tilbudet er rettet mot et mindre antall elever enn lørdagsskoletilbudet og forutsetter ikke samarbeid med lokale kulturskoler. Tilbudet gjelder elever i videregående skole som ikke går på musikklinje. Disse elevene får et tilbud som omfatter ukentlig instrumentalundervisning, ensemblespill og gehør/teoriundervisning. Elevene kan involveres i samspill og andre undervisningsaktiviteter sammen med institusjonens ordinære studenter. For opptak til *Unge musikere*, som er et omfattende tilbud med ukentlig undervisning, skjer opptaket sentralt ved den enkelte institusjon, fortrinnsvis i forbindelse med de årlige ordinære opptaksprøvene. Her gjøres opptak for ett til tre år.

Pr. juni 2008 var det på landsbasis 109 elever i aldersgruppen 13-19 år i *Talentutviklingsprogrammet unge musikere*.

43% av midlene til programmet utbetales til Norges musikkhøgskole, siden denne utdanningsinstitusjonen er i geografisk nærhet til nærmere halvparten av de aktuelle elevene. Resten av midlene fordeles relativt likt på de andre institusjonene.²⁸

²⁸ Norges musikkhøgskole (2008): Evaluering av talentutviklingsprogrammet unge musikere ved de statlige musikkutdanningsinstitusjonene 2007-2008.

14.2 Talentutviklingsprogrammet Unge talenter ved Barratt Due musikk institutt

Barratt Due musikk institutt er en privat musikkutdanningsinstitusjon som gir tilbud til elever over hele landet. Institusjonen er ledende innenfor talentutvikling i Norge (se Barratt Dues egen hjemmeside).

Unge talenter ved Barratt Due musikk institutt er et undervisningstilbud for spesielt talentfulle elever under 19 år. Tilbudet omfatter hovedinstrument (30 timer pr. år), interpretasjon, kammermusikk, symfoniorkester eller blåseensemble, juniororkester eller juniorensemble (strykere), akkompagnement, musikkteoretiske fag, konsertmedvirkning, prosjekter og seminarer.

Programmet er delt inn i 3 nivåer:

- Grunnskoleklassen - for barn og ungdom i grunnskolealder
- Musikklinjeklassen - primært for ungdom i videregående opplæring
- Konservatorieklassen – for ungdom som har kommet særdeles langt i sin instrumentalutvikling

Alle elever bosatt på Østlandet får hvert år et ukentlig tilbud (ca. to ganger per uke) i 30 uker, pluss prosjekter. Elever som er bosatt lengre enn 2,5 timer fra Barratt Due får sitt tilbud over 15 samlinger pr. år. *Musikklinjeklassen* gir muligheter for ytterligere fordypning i musikkfagene, men må ikke forveksles med utdanningsprogrammet musikk, dans og drama i videregående skole. Elever i musikklinjeklassen er elever ved Barratt Due, men kan melde seg opp som privatist til offentlig eksamen i videregående skole.

Elever ved *konservatorieklassen* får individuelt tilrettelagt program for å sikre optimal utvikling. Dette programmet inkluderer konserter, tett oppfølging i forbindelse med konsertoppdrag, mesterklasser m.m. Konservatorieklassen møtes ca. hver tredje uke. Alle medlemmer i konservatorieklassen som bor på Østlandet, er også medlemmer av musikklinjeklassen. I tillegg har Barratt Due en juniortalentskole. Dette er et tilbud til søkere som ved prøvespill vurderes som kvalifisert for et talentprogram, men som ikke kan tilbys ordinær plass.

15. Talenttilbudet for barn ved europeiske musikkutdanningsinstitusjoner

Europeiske musikkutdanningsinstitusjoner benytter "pre-college music education" som betegnelse for den delen av musikkopplæringen/instrumentalopplæringen som fokuserer på elevenes forberedelse til opptaksprøver ved høyere musikkutdanningsinstitusjoner. Denne pre-college utdanningen danner basis for elevenes videre musikkopplæring og finner sted enten i musikkskoler og grunnskoler eller andre utdanningsinstitusjoner med definerte rammeplaner/fagplaner. Pre-college utdanningen organiseres også i mer i uformelle settinger som band, selvstudium etc.

Erasmus Thematic Network for Music, Polifonia, har utarbeidet to rapporter knyttet til pre-college musikkutdanning i Europa. Den ene rapporten gir en mer generell gjennomgang av denne utdanningen²⁹, mens den andre gir en beskrivelse av musikkskolene i Europa³⁰. Rapportene viser at 2/3 av alle land har nasjonale fagplaner for musikkopplæring i musikkskolene. Emner som musikkteori og ensemblespill er ofte innlemmet som del av pensum. Musikkskoler som ikke har nasjonale fagplaner utarbeider gjerne sine egne lokale planer eller lærer lager sitt eget "private" pensum.

Individuell undervisning på hovedinstrument er den mest vanlige organiseringsformen, men kombinasjonen individuell undervisning og gruppeundervisning begynner nå å bli mer vanlig i europeiske land. Det er ingen land som har gruppeundervisning som eneste organiseringsform.

Instrumentaltimene med individuell undervisning varer 30-60 minutter i mer enn 3/4 av landene i Europa. Undervisningen gis en eller to ganger i uken. De fleste gruppeundervisningstimene varer også 30-60 minutter, men tilbys tre ganger i uken i noen land.

Rapportene slår fast at forberedelse til høyere musikkutdanning stort sett er et tilbud ved musikklinjer i videregående skole. Over halvparten av musikkskolene har ikke formalisert samarbeid med høyere musikkutdanningsinstitusjoner, da forberedelse til høyere musikkutdanning ikke blir sett som en oppgave for de fleste musikkskolene. Likevel sier 3/4 av respondentene at elevene er godt forberedt til høyere musikkutdanningsstudier etter at de har vært elev i musikkskolen. Respondentene nevner følgende tilbud til talentfulle elever, uten at disse tilbudene er formaliserte tilbud i kulturskolene:

- Elevene får lengre undervisningstimer og et tilpasset pensum på egen kulturskole
- Elevene tilbys undervisning i egne talentklasser, nasjonale talentprogram etc.
- Elevene kan være elever ved konservatoriene i egne pre-college klasser
- Elevene tilbys undervisning hos private lærere med høy kompetanse
- Elevene får tildelt stipend for ekstra musikkundervisning

Disse tilbudene gis også i land som ikke måler elevens fremgang på instrumentet. Dermed blir det opp til læreren å vurdere om eleven er egnet for et talentprogram. Rapportene slår fast at pre-college utdanning er av stor verdi for barn og unge som ønsker å gjennomføre en høyere musikkutdanning, men den er også verdifull for barn og unge som ikke nødvendigvis har ambisjoner om å bli profesjonelle musikere.

Den generelle rapporten viser at de fleste søkerne til høyere musikkutdanningsinstitusjoner hadde sin utdanning fra musikkskoler utenfor det obligatoriske skolesystemet, og flere søkere

²⁹ AEC Publication (2007): Final Report. Pre College Music Education in Europe, Erasmus Thematic Network for Music, Polifonia.

³⁰ AEC Publication (2007): Study. Music Schools in Europe, Erasmus Thematic Network for Music, Polifonia.

hadde vært elever ved junioravdelinger ved konservatoriene. Rapporten viser videre at land som har et godt utviklet pre-college utdanningssystem, for eksempel land i Sentral-Europa, ikke har behov for junioravdelinger ved konservatoriene. Samtidig finner man flere junioravdelinger ved konservatoriene i land der musikkskolene i hovedsak tilpasses amatørmusikere.

Rapporten fremhever betydningen av den livslange læringsprofilen som ligger i en godt strukturert musikkutdanning. I et slikt "livslangt" opplegg legges det til rette for å begynne musikkopplæringen på instrument i meget ung alder.

Det kommer klart frem i rapportene at de fleste elevene er bedre forberedt for høyere musikkutdanning når de har vært del av et strukturert system – eller har et fast opplegg med utgangspunkt i en fagplan som er utviklet i samarbeid med høyere musikkutdanningsinstitusjoner.

Rapporten viser til ulike pre-college modeller:

1. Integrerte systemer som kombinerer musikkutdanning og allmenn utdanning.
 - Dette er spesielt institusjoner på videregående nivå som gir vitenmål og tilgang til høyere utdanning
2. Systemer som bygger på samarbeid mellom musikkskoler, høyere musikkutdanningsinstitusjoner og lokale myndigheter om den enkelte elevs musikkutdanning.
3. Institusjoner som gir musikkutdanning fra begynner nivå til profesjonelt nivå innenfor ett program og en institusjon.
 - På lavt nivå kombinerer elevene sin musikkutdanning i disse institusjonene med generell utdanning i vanlig skole. Videreføring av dette systemet anses imidlertid som problematisk i forbindelse med bachelor/masterstrukturen som nå er gjeldende i høyere utdanning.
4. Høyere musikkutdanningsinstitusjoner med junioravdelinger og forberedende undervisning som leder frem til opptaksprøver ved høyere musikkutdanningsinstitusjoner.

Pre-college musikkutdanningene er i mange land finansiert av staten.

Rapportene slår fast at musikkskolene i Europa har store utfordringer i møte mellom "amatør"eleven og den unge eleven som ønsker å forberede seg til høyere musikkutdanning. Begge disse elevtypene blir av økonomiske grunner ofte undervist sammen, og det er vanskelig å legge opp undervisningen etter den enkelte elevs behov og ønsker.

Rapporten konkluderer med at uten et godt organisert pre-college system vil europeisk høyere musikkutdanning ha problemer med å videreutvikle og til og med opprettholde - dagens kvalitetsnivå.

Som avslutning på dette kapitlet har jeg valgt å legge ved en oversikt over de nordiske landenes organisering av sentrale områder som kan være relevante for utviklingen av talentsatsingen i Norden.. Oversikten bygger på opplysninger i rapporten om musikkskolene i Europa (ibid.).

Tabell 19: Oversikt over organisering og innhold i musikk og kulturskolevirksomheten i Norden

<i>Organisering</i>				
Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
Musikkskolelov Mål å gi tilbud til amatører og forberede til høyere utdanning Mest individuell undervisning 0-30 min. Gruppe 30-60 min. en gang i uken	Musikkskolelov. Alle under skolealder har rett til plass ved en musikkskole. Mest individuell undervisning 30-60 min. en eller to ganger i uken. Gruppe 60-90 min. en eller to ganger i uken Spesielt talentfulle elever får egen oppfølging	Forbereder en offisiell kulturskolelov (2007). Har musikkskolelov som kun omhandler økonomisk støtte. Mest individuell undervisning 30-60 min. en eller to ganger i uken. Gruppe 30-60 min. en eller to ganger i uken	Musikkskolelov Mål å gi tilbud til amatører og noe forberedelse til høyere utdanning Mest individuell undervisning 0-30 min. 15-20 min. undervisning pr. elev basert på gruppeundervisning. Mange har individuell undervisning innenfor denne tidsrammen. Eldre elever 30 min. eller mer en gang i uken. Gruppe 30-60 min. en gang i uken.	Ikke musikkskolelov Mål å gi tilbud til amatører og forberede til høyere utdanning Individuell undervisning 0-30 min. en gang pr. uke. Gruppe 30-60 min. en gang i uken

<i>Fagplaner</i>				
Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
Nasjonal fagplan, men skolene bestemmer selv om de vil følge denne. Ingen opptaksprøver	Nasjonal fagplan. Opptaksprøve til alle musikkskoler fra grunnskolealder	Nasjonal fagplan, men blir ikke benyttet i alle musikkskoler. Ingen opptaksprøver	Har ikke nasjonal fagplan. Normalt bestemmer lærerne selv innholdet i undervisningen. Enkelte skoler har utviklet egne planer Ingen opptaksprøver	Ikke nasjonal fagplan. Hver lærer bestemmer selv pensuminnholdet

<i>Samarbeid med høyere musikkutdanningsinstitusjoner</i>				
Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
Formalisert samarbeid. Musikkskolene betraktes som kvalifiserte til å gi nødvendig kunnskap for opptaksprøver ved utdanningsinstitusjonene. I tillegg tilbud om pre-college klasser for spesielt talentfulle elever	Ikke formalisert samarbeid Fagplaner tilpasset opptaksprøver til høyere musikkutdanningsinstitusjoner	Ikke formalisert samarbeid Fagplaner tilpasset opptaksprøver til høyere musikkutdanningsinstitusjoner	Ikke formalisert samarbeid Musikkskolene betraktes generelt som ikke kvalifiserte til å gi nødvendig kunnskap for opptaksprøver ved høyere musikkutdanningsinstitusjoner. Noen skoler tilpasser fagplaner for opptaksprøver til høyere musikkutdanningsinstitusjoner. I tillegg tilbud om pre-college klasser for spesielt talentfulle elever	Ikke formalisert samarbeid Musikkskolene betraktes generelt ikke som kvalifiserte til å gi nødvendig kunnskap for opptaksprøver ved høyere musikkutdanningsinstitusjoner. Noen skoler tilpasser fagplaner for opptaksprøver til høyere musikkutdanningsinstitusjoner.

Oversiktene viser at det er lite formelt samarbeid mellom kulturskoler og høyere musikkutdanningsinstitusjoner om talentutvikling i Norden. Noen land gir et pre-college tilbud til spesielt talentfulle elever, men det finnes ikke noe system for dette.

16. Forslag til samarbeidsmodeller i en fremtidig talentpyramide.

Kulturskolene ønsker å samarbeide, både med hverandre, med videregående skole og med høyere musikkutdanningsinstitusjon.

Tabellen nedenfor viser hvor mange av skolene i undersøkelsen som ønsker å samarbeide med andre skoler om talentutvikling.

Tabell 20: Den enkelte kulturskoles ønske om samarbeid med andre skoler om talentutvikling	
Alternativer	Prosentvis fordeling (antall skoler)
Ja	74 % (81)
Nei	7 % (7)
Foregår allerede	19 % (21)
Sum	109 skoler

Tabellen viser at 19 % av skolene (21) allerede samarbeider med andre skoler om talentutvikling. 74 % ønsker å samarbeide med andre. Flere skoler har på eget initiativ formalisert slikt samarbeid, gjerne med utgangspunkt i de større byene.

Skolene ønsker å samarbeide med andre for å kunne organisere gode sosiale miljøer og gi elevene et best mulig undervisningstilbud med kvalifiserte lærere på alle nivåer. Mange av skolene som ikke ønsker et slikt samarbeid, samarbeider allerede med andre skoler. Noen skoler opplever spørsmålet som uaktuelt, fordi de enda ikke har hatt elever som krever annen lærerkompetanse enn kulturskolen kan tilby i dag.

Kulturskoleutvalget fremhever i sin rapport *Kulturskoleløftet* (2010)³¹ nødvendigheten av å få etablert et tett samarbeid mellom kulturskolene og utdanningsinstitusjonene da det kan være vanskelige å finne høyt kvalifiserte lærekrefter i eget lokalmiljø. Utvalget ønsker å få satt i gang forsøk med nye samarbeidsmodeller mellom kulturskolene og utdanningsinstitusjonene for å utarbeide gode talentutviklingsprogrammer som kan forberede til fremtidig yrkesutdanning innenfor musikk.

Utredningen *Tid for talent* (2008)³² har samlet seg om 10 forslag til tiltak for å bedre talentutviklingsarbeidet i musikk:

1. Utvidelse av "lørdagsskoleordningen" i musikk- og kulturskolene
2. Utvidelse av talentutviklingsprogrammet *Unge musikere*
3. Utvidelse av tilbudet ved Barratt Due musikkinstitut
4. Musikklasser i grunnskolen
5. Musikkspesialisering i videregående skole
6. Ansvar for "truede" instrumenter

³¹ Kunnskapsdepartementet, Kulturskoleutvalget (2010): *Kulturskoleløftet. Kulturskole for alle* s. 95-96.

³² Norges musikkhøgskole, Barratt Due musikkinstitut, Norsk kulturskoleråd (2008): *Tid for talent – talentutvikling i musikk*.

7. Ansvar for tilbud innen komposisjon og dirigering
8. Utvidelse av tilbudet til talenter under 13 år
9. Utvidelse av talentutviklingsprogrammet *Unge musikere*
10. Tilretteleggelse for deltakelse på kurs og mesterklasser
11. Lærerkompetanse

I forslaget til videre arbeid med utvikling av samarbeidsmodeller, vil jeg ta utgangspunkt i en videreutvikling av modeller som delvis er prøvet ut i noen skoler, men ikke satt i system. Samtidig vil jeg utdype noen av de modellene som er foreslått i *Tid for Talent* (ibid.)

16.1 Den enkelte kulturskole

Kun 30 % av kulturskolene i undersøkelsen har et eget talentprogram ved sin skole. Skolene sier at de ikke har aktuelle elever for et slikt program, de er for små, de har ikke økonomiske ressurser til å utvikle slike programmer, de har ikke gode nok lærere eller de har mange elever på venteliste som de velger å prioritere.

Økonomi trekkes inn som et vesentlig moment. Som tidligere nevnt viser undersøkelsen at individuell undervisning er en dominerende organiseringsform i kulturskolene. Dette gjelder også undervisning i de yngre aldersklassene. Flere skoler sier at lærerne, også nyutdannede lærere, er skeptiske til å undervise i gruppe. Det har vært – og er - en etablert oppfatning blant mange lærere om at elever som undervises i gruppe har senere progresjon og blir mindre flinke enn elever som får individuell undervisning. I den europeiske undersøkelsen i kulturskolene ³³ (s. 100), refereres det til at elever som i prinsippet skulle undervises i gruppe, ikke får gruppeundervisning fordi lærerne ikke er kvalifiserte til denne type undervisning eller det ikke er nok elever til å sette sammen en gruppe.

Det er imidlertid forskning som viser positive resultater av gruppeundervisning. Hutcherson (1955)³⁴ gjorde en undersøkelse der han sammenlignet utviklingen hos begynner elever som hadde fått pianoundervisning i gruppe, med elever som hadde fått individuell undervisning. Barna var i alderen 7-10 år. Seks av barna fikk 30 minutter individuell undervisning pr. uke, og de andre seks, tre gruppeleksjoner på 30 minutter pr. uke. Alle elevene hadde samme opplegg og ble testet på samme måte ved slutten av prosjektet. Prosjektet gikk over 14 uker. Man fant ingen vesentlige forskjeller i oppnådd nivå hos elevene. Elever som var undervist i gruppe viste noe bedre resultater i musikkteori, gehør og bladlesing, og elever som var blitt undervist individuelt hadde noe bedre utøvende prestasjoner, men forskjellene var marginale. Den viktigste forskjellen var en halvering av undervisningstiden når elevene ble satt i gruppe. Andre undersøkelser, for eksempel Thompson (1984)³⁵, viser det samme. Hos Thompson ligger hovedforskjellen i læringsmiljøet, der én til én undervisningen gjerne gjennomføres i en mesterlærertradisjon der læreren er kunnskapsbæreren, mens man i gruppesituasjonen har

³³ AEC Publication (2007): Study. Music Schools in Europe, Erasmus Thematic Network for Music, Polifonia.

³⁴ Hutcherson, R.J. (1955): Group instruction in piano: an investigation of the relative effectiveness of group and individual piano instruction at beginning level. Unpublished PhD dissertation, State University of Iowa I: Ryan Daniel (2008): *Group Piano Teaching*, VDM Verlag Dr. Müller.

³⁵ Thompson, K (1983): An analysis of group instrumental teaching. I: *British Journal of Music Education*, 1(2) s. 153-171.

større muligheter for samarbeidslæring. I Robisons (1999)³⁶ undersøkelse, viste begynnerelever i sang som var undervist i gruppe, langt bedre stemmeutvikling enn elever som hadde fått individuell undervisning.

Behovet for å differensiere undervisningsorganiseringen og undervisningsmetodene for ulike typer elever, er nødvendig for å kunne gi tilpasset opplæring. Siden flere undersøkelser viser positive resultater ved gruppeundervisning organisert på en systematisk måte, bør kulturskoler som ikke har faste opplegg knyttet til gruppeorganisering, anbefales å utvikle prøveprosjekter på dette området. En bevisst organisering av begynnerundervisningen i gruppe kan frigjøre midler til mer individuelt organisert undervisning på høyere alderstrinn.

Kulturskoleutvalget sier i sin rapport *Kulturskoleløftet* (ibid.) at det vil være behov for en mer individuell undervisningsform etter hvert som elevene utvikler seg i ulikt tempo. Rapporten sier:

Samtidig krever instrumentalopplæringen for barn og unge med spesielle anlegg at det tidlig blir gitt et individuelt undervisningstilbud... Elever som viser spesielle talenter, vil tidlig vokse ut av gruppeundervisningssituasjonen og må da få tilrettelagt individuell undervisning. Slik undervisning er selvfølgelig ressurskrevende, men likevel et nødvendig undervisningstilbud i en kulturskole som skal være et ressurscenter for alle som ønsker å utvikle seg innen ulike kunst – og kulturuttrykk. (s.95-96).

I den enkelte kulturskole kan man da tenke seg en modell der alle barn opp til for eksempel 10-12 år får gruppeundervisning. Elever over dette alderstrinnet blir tilbudt individuell undervisning. Noe av undervisningen bør imidlertid fremdeles foregå i gruppe. Mange elever som er blitt vant til en gruppesituasjon, ser mange fordeler, ikke minst sosiale, med å være sammen med andre i undervisningen. Dessuten viser nyere forskning store fordeler med smågruppeundervisning, også for viderekommende studenter. Ryan Daniel (2008)³⁷ gjennomførte et prosjekt blant en gruppe på 21 pianostudenter på høyskolenivå som hadde hatt én til én undervisning over mange år. Studentene ble satt i smågrupper og fikk all sin undervisning i mindre grupper over en periode på tre år. Underveis i prosjektet intervjuet han studentene om deres erfaringer, læringsutbytte etc. i en sammenligning mellom én til én undervisning og gruppeundervisning. Resultatene fra prosjektet viste at studentene etter hvert ble mer og mer positive til gruppeorganiseringen.

De så fordelene med

- innspill fra studenter på timene– ikke bare lærer
- lengre undervisningstimer
- mindre nervøsitet i forbindelse med konserter
- spennende læringsmiljø
- større kjennskap til repertoar gjennom å høre på andre studenter
- utvikling av eget refleksjonsnivå i forbindelse med tilbakemeldinger på medstudenters fremførelser
- større personlig sikkerhet og bevissthet rundt egne fremførelser

³⁶ Robison, C (1999): Group lessons with no private lessons. I: *Pedagogy Saturday III*, s. 53-54, Cincinnati: Music teachers National Association I: Ryan Daniel (2008): *Group Piano Teaching*, VDM Verlag Dr. Müller.

³⁷ Daniel, Ryan (2008): *Group Piano Teaching*, VDM Verlag Dr. Müller.

Deler av talentundervisningen bør derfor også kunne organiseres som gruppeundervisning, noe man ser eksempler på i enkelte lørdagsprogrammer.

Det er likevel i 10-12 års aldersgruppen det kan være naturlig å fokusere nærmere på den enkelte elev som viser spesiell interesse og talent, uten at man nødvendigvis allerede nå skal styre enkelte elever mot spesifikke talentutviklingsprogrammer. Her er det mer snakk om å legge til rette for å kunne tilby elever som er interessert, mer undervisning både individuell undervisning og gruppeundervisning, samspill, konserter etc. i den lokale kulturskolen, som en forsmak på videre talentfokusering. Rapporten *Kulturskoleløftet* (ibid.) fremhever også betydningen av at barn får undervisning i sitt lokalmiljø så lenge som mulig.

16. 2 Den enkelte kulturskole i samarbeid med andre kulturskoler

De fleste kulturskolene som er med i denne undersøkelsen ønsker å samarbeide med andre kulturskoler i eget fylke. Flere av disse skolene har allerede utviklet et slikt samarbeid. Dette gjelder spesielt kulturskoler i de store byene. Elever fra omkringliggende kulturskoler tar del i de større skolenes talentprogram.

Det bør imidlertid også være mulig å tenke samarbeid i mindre enheter, der geografisk nærhet er avgjørende for hvilke skoler som samarbeider.

Kulturskoleutvalget sier sin rapport *Kulturskoleløftet* (ibid.): *Elever som har gått flere år i kulturskolen og er kommet på et høyt nivå i sin disiplin, vil i mange tilfeller ha problemer med å få et fullgodt undervisningstilbud i nærmiljøet eller i nærmeste region. Selv om en av målsettingene for kulturskolene er å få redusert ventelistene, må en samtidig også få initiert tiltak som kan ivareta våre unge talenter* (s.95-96).

Rapporten nevner videre *lørdagsskolene* som er etablert i de større byene og i noen distrikter ellers i landet. Disse skolene skal gi talentfulle elever et utvidet undervisningstilbud. Utvalget mener at det vil være ønskelig å få satt i gang denne type utviklingsprosjekter flere steder i landet, og det arbeides for tiden med å utforme felles standarder for hva slike program skal inneholde.

I rapporten *Tid for talent* (ibid.) blir også utvidelse av lørdagsskoleordningen i musikk- og kulturskolene trukket frem som et viktig satsingsområde.

Her foreslås å bygge ut gode regionale lørdagstilbud med et omfang på 600 elever i alderen 8-19 år ved de åtte største musikk- og kulturskolene som allerede i dag har etablert gode tilbud. Deretter foreslås å etablere regionale lørdagsskoleordninger ved ytterligere 30 – 40 kulturskoler med til sammen 1200-1500 elever. Hvilke kulturskoler dette skal være, skal fastsettes av Norsk kulturskoleråd og lokale myndigheter. Lørdagsskoleordningen skal dekke hele landet på en slik måte at alle elever ved alle landets kulturskoler skal kunne delta med en rimelig reiseavstand. Det presiseres at lørdagsskole i denne sammenheng ikke nødvendigvis behøver å bety undervisning på lørdager.

Det snakkes her både om et regionalt tilbud i nærheten av den lokale kulturskolen og et mer sentralt tilbud. Ved en slik tilpassing, med både regionale og mer sentrale tilbud, blir lørdagsskoleordningen mer enn et rent talenttilbud. Gjennom den regionale organiseringen, blir dette også et tilbud til elever som vil bruke litt ekstra tid på sin musikalske og instrumentale utvikling i egen region uten nødvendigvis å skulle vektlegge et talentfokus. Et slikt tilbud bør derfor kunne omfatte elever fra 11-12 års alderen. En spissing av tilbudet blir mer aktuelt i storbykulturskolene: Oslo, Bærum, Kristiansand, Stavanger, Bergen, Trondheim og Tromsø.

Norsk kulturskoleråd har tatt initiativet til å utarbeide en innholdsbeskrivelse som retningsgivende for et lørdagstilbud. En slik beskrivelse vil lette organiseringsarbeidet betraktelig og gjøre lørdagsskolene mer enhetlige og forhåpentligvis mer målrettede. Tilbakemelding fra europeiske utdanningsinstitusjoner viser også at skoler med et strukturert pre-college opplegg kan vise til at elevene opparbeider tilstrekkelige kunnskaper til å bestå opptaksprøver ved høyere musikkutdanningsinstitusjoner uten ekstra tilrettelagt undervisning.

Et samarbeid mellom kulturskolene i et fylke bør initieres og dermed støttes økonomisk av fylkesmidler. Fylket bør deles opp i regioner der kulturskoler som har geografisk nærhet knyttes sammen og hver kulturskoleregion ledes av en av de største kulturskolene i regionen. Samarbeidet bør omfatte utveksling av lærere, konserter, samspill og teoriundervisning organisert inn i noen lørdagssamlinger i året.

16.3 Grunnskolen i samarbeid med kulturskoler

I *Tid for talent*³⁸ foreslås forsøk med egne musikklasser i grunnskolen, fra 5. – 10. klasse, i Oslo, Stavanger, Bergen, Trondheim og Tromsø. Slike musikklasser skal gi barn som ønsker det mulighet for å velge musikk til en sentral del av skolehverdagen. De lokale kulturskolene skal ivareta ressurscenteransvar i ordningen. Ordningen tenkes finansiert med øremerkede midler fra Kunnskapsdepartementet. Dette er et godt initiativ som gir elever som bor i nærheten av - eller i - en av de største byene, muligheter for å dyrke sine musikkinteresser som del av sin daglige virksomhet. Utfordringene er knyttet til at dette aldri vil kunne bli et tilbud for alle elever i aktuell alder.

16.4 Kulturskolenes samarbeid med videregående skole

Alle fylkene i landet har en eller flere videregående skoler med utdanningsprogrammet musikk, dans, drama. Disse skolene har lærere med høy fagkompetanse. Formelt samarbeid mellom kulturskole og videregående skole om undervisning er kun utviklet mellom noen få skoler. Dette gjelder i hele Norden. Denne type samarbeid har store utviklingsmuligheter, og mange av kulturskolene etterlyser nettopp et samarbeid mellom kulturskole og videregående skole. Kulturskolene foreslår at videregående skole bør få en tydeligere plass i systemet enn tilfelle er i dag. Videregående skole med sin høye lærerkompetanse og sitt brede musikktilbud, bør kunne være en relevant og sentral samarbeidspartner for kulturskolene. Man skulle også tro at det ville være i videregående skoles interesse å legge til rette for et tilbud som gjør skoleslaget attraktivt som utdanningssted for den enkelte kulturskoleelev på et senere tidspunkt. Det betyr at videregående skole bør kunne tilby kurs for kulturskoleelevene i regionen, samarbeide med kulturskolene om lærere til talentutviklingstilbudene, invitere dyktige kulturskolelever til å være med på prosjekter etc. Her er det mange muligheter for samarbeid. Det bør derfor opprettes formelle møteplasser for samarbeid mellom disse skoleslagene.

I *Tid for talent* (ibid) foreslås å etablere to varianter av musikkspesialisering innenfor utdanningsprogrammet musikk, dans, drama. Det ene alternativet er dagens relativt brede

³⁸ Norges musikkhøgskole, Barratt Due musikkinstitut, Norsk kulturskoleråd (2008): *Tid for talent – talentutvikling i musikk*.

tilbud med både allmenne fag og musikkfag, og det andre tilbudet reduserer innslaget av allmenne fag til fordel for utøvende og/eller skapende fag. En slik utøvende satsing gjør det mulig å fokusere enda mer på den instrumentale utviklingen til den enkelte elev.

Videregående skole er en svært viktig utdanningsplattform for inntak til høyere musikkutdanning. De aller fleste søkerne til høyere musikkutdanning har musikklinje fra videregående skole. Eksempelvis kan nevnes at 80 % av søkere som ble tatt inn til 1. avdelingsstudier ved Norges musikkhøgskole høsten 2010, hadde vært elever ved musikklinjer på videregående skole.

16.5 Samarbeid mellom kulturskole, videregående skole og høyere musikkutdanningsinstitusjon om talentutvikling

Det er utviklet et samarbeid mellom Norsk kulturskoleråd og høyere musikkutdanningsinstitusjoner. Flere samarbeidsdokumenter som benyttes i denne rapporten er utviklet gjennom dette samarbeidet.

Talentutviklingsprogrammet unge musikere ved høyere musikkutdanningsinstitusjoner (TUP), er resultat av et slikt samarbeid. Kulturskoler og videregående skoler søker om plass for sine elever i programmet, og det forventes et samarbeid mellom lærere ved høyere utdanningsinstitusjon og elevenes lokale lærere om opplegg for utvikling av elevenes instrumentale og musikkteoretiske nivå.

Evalueringsrapporten fra TUP-programmet³⁹ viser at nærmere 85 % av elevene er positive til å ha to lærere på hovedinstrument. De lokale lærerne ser fordeler ved å utvikle fruktbare samarbeidsmodeller mellom institusjonene, og de fleste lokale lærerne ønsker et slikt samarbeid, ikke minst for å unngå konkurranse mellom utdanningsinstitusjoner på ulike nivåer. Mange av elevene ønsker en tettere frekvens på samlingene. Da er imidlertid noe av hensikten med programmet borte, da dette programmet skal være et supplement til elevens ukentlige undervisning i kulturskole/videregående skole. Ønske om tettere frekvens på samlingene kan derfor like gjerne tolkes som et ønske om mer tilrettelagt undervisning på høyt nivå i den lokale regionen.

Tid for talent (ibid.) foreslår å utvide antall elevplasser i TUP- programmet fra ca. 110 til 250 plasser for å kunne utvikle gode, levedyktige miljøer ved alle seks høyere musikkutdanningsinstitusjoner. Hver av de seks musikkutdanningsinstitusjonene bør derfor inngå forpliktende samarbeid med tilhørende lokale kulturskoler og videregående skoler for å sikre utvelgelse av de "riktige" elevene til talentprogrammene ved de høyere musikkutdanningsinstitusjonene. Disse programmene bør være på et meget høyt nivå og forhåpentligvis hjelpe til med å sikre at søkere til høyere utdanning holder et godt utøvende og musikkteoretisk nivå.

Som resultat av dette prosjektet har jeg utviklet en pyramide der de ulike skoleslagene bygger på hverandre. Denne pyramiden bør synliggjøres i planverket som bør utvikles i alle skoleslag. Man kan tenke seg en felles grunnleggende rammeplan for alle kulturskoler. I tillegg bør det

³⁹ Norges musikkhøgskole (2008): *Evaluering av talentutviklingsprogrammet Unge musikere ved de statlige musikkutdanningsinstitusjonene 2007-2008*.

utvikles noe mer målrettede og ensartede planer for de regionale samarbeidstilbudene, med gradvis mer spissing av planene rettet mot elever som ønsker å satse på en høyere musikkutdanning. Skoleslagene må derfor ha god kjennskap til hverandre når slike planer skal utarbeides. Dette er en utfordring også for utdanningsinstitusjoner i Europa.

Nedenfor følger en modell som viser forslag til organisering av samarbeid mellom kulturskoler, videregående skoler og høyere musikkutdanningsinstitusjoner. Musikklasser i grunnskolen er ikke tatt med i modellen. Barratt Due musikkinstitut er heller ikke tatt med, da Barratt Due er en landsomfattende privat skole som ikke er del av det statlige utdanningssystemet.

Man kan tenke seg fem nivåer i utdanningsløpet for den enkelte elev:

- Nivå 1: Eleven følger det ordinære tilbudet ved sin kulturskole, som gruppeundervisning og individuell undervisning.
- Nivå 2: Den lokale kulturskolen samarbeider med andre skoler i området og utveksler kompetanse som gjør det mulig for den enkelte elev å få mer spesialisert undervisning på hovedinstrumentet, hvis dette skulle være et behov. Elevene bør også få tilbud om å være med i samspillgrupper, teorigrupper, hørelæregrupper etc. i disse lokale foraene. Dette kan for eksempel være et tilbud til spesielt interesserte elever fra 10-12 års alderen.
- Nivå 3: Det utarbeides regionale samarbeid med kulturskoler i de større byene der det er aktuelt med noe mer spissede tilbud. Disse tilbudene kommer delvis i tillegg til de regionale tilbudene. Spesielt interesserte elever kan ta del i disse tilbudene.
- Nivå 4: Det opprettes et tilbud til interesserte og spesielt utvalgte elever om å få undervisning av lærere ved musikklinjen på videregående skole, som individuell undervisning eller mesterklasseundervisning. I tillegg bør også flinke elever i kulturskolen inviteres til å delta på prosjekter i videregående skole.
- Nivå 5: De spesielt talentfulle elevene knyttes til talentprogram ved nærmeste høyere musikkutdanningsinstitusjon.

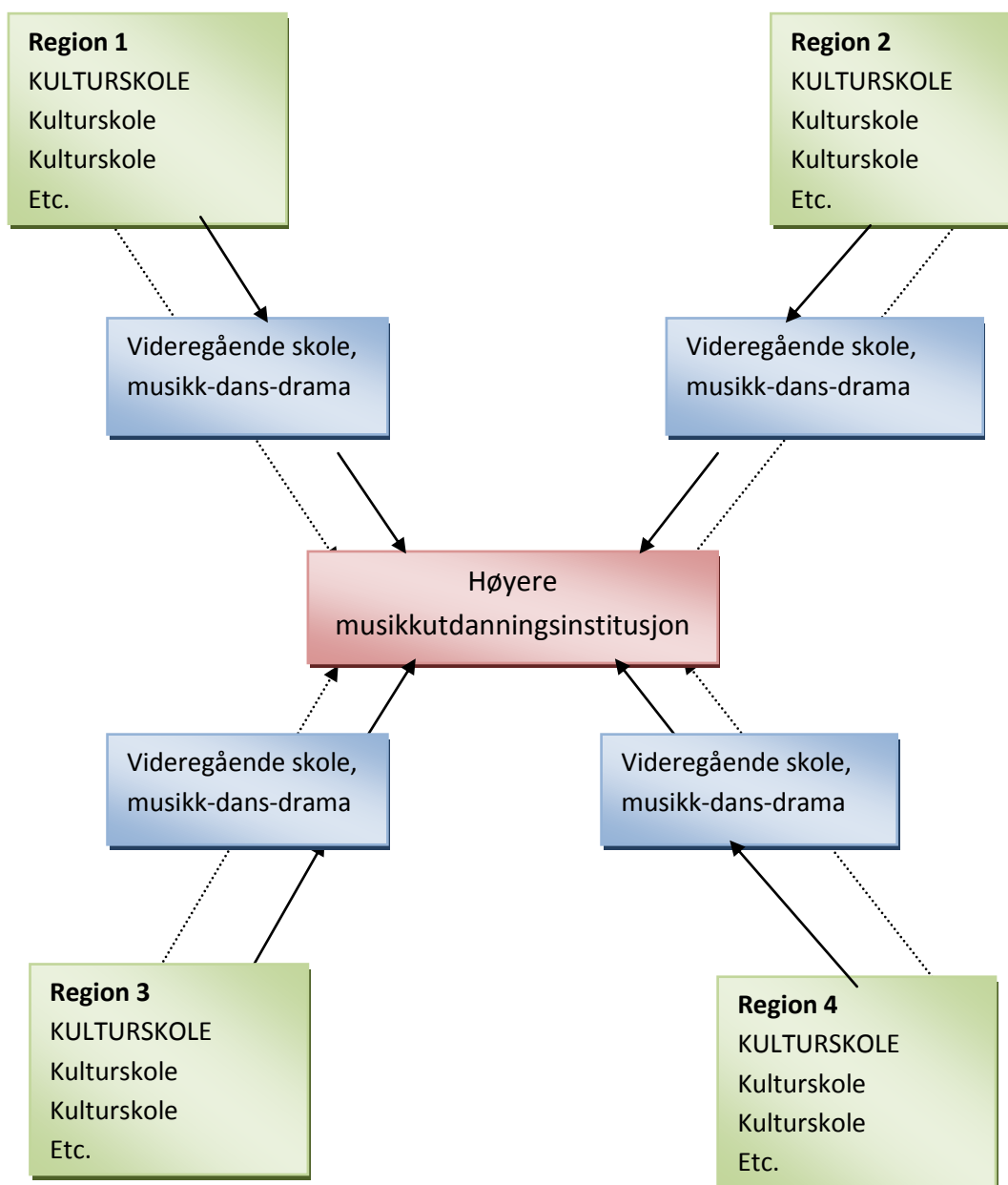
Fagplaner må utarbeides på alle nivåer, og alle tilbudene må være tilpasset alle instrumentalister, uansett sjangertilhørighet.

Jeg har utarbeidet en modell som skisserer disse samarbeidsforslagene. I modellen er det utarbeidet hele og stiplede linjer. De hele linjene viser hvordan eleven først begynner i kulturskolen, deretter går i videregående skole og gjennom videregående skole knyttes til et program ved høyere musikkutdanningsinstitusjon. Den stiplede linjen viser hvordan eleven også kan gå direkte fra kulturskolen til talentprogrammet i en høyere musikkutdanningsinstitusjon, hvis det skulle være mer aktuelt.

Modellen brukes videre i del 2 av dette prosjektet, der jeg har utarbeidet forslag til regioninndeling og plassering av samarbeidskulturskolene i regionen. Kulturskolen som foreslås tillagt et regionsansvar, er uthevet med store bokstaver.

Modellen er blant annet utarbeidet med utgangspunkt i skolenes geografiske nærhet og opplysninger om allerede opprettet samarbeid.

Modell for samarbeid mellom kulturskoler, videregående skoler og høyere musikkutdanningsinstitusjoner

DEL 2: Samarbeidsmodeller i de ulike fylkene

I del 2 av denne rapporten, har jeg utarbeidet en oversikt over mulige organiserings- og samarbeidsmodeller for alle kulturskolene i alle fylkene i Norge. I disse modellene har jeg forsøkt å ta hensyn til geografisk beliggenhet for den enkelte skole, og jeg har, i tillegg til den informasjonen jeg har hentet gjennom undersøkelsen, også benyttet meg av informasjon fra de ulike kulturskolenes hjemmesider. Dermed er også kulturskoler som ikke har svart på undersøkelsen trukket med.

I modellen er det utarbeidet hele og stiplede linjer. De hele linjene viser hvordan eleven først begynner i kulturskolen, deretter går i videregående skole og gjennom videregående skole knyttes til et program ved høyere musikkutdanningsinstitusjon. De stiplede linjene viser hvordan eleven også kan gå direkte fra kulturskolen til talentprogrammet i en høyere musikkutdanningsinstitusjon. Det er også hele linjer mellom kulturskoler som kan fremstå som uformelle naturlige samarbeidspartnere pga. for eksempel sentral beliggenhet. Kulturskolene som foreslås tillagt et regionsansvar er uthevet med store bokstaver. Disse skolene foreslås bl.a. pga. sin størrelse eller fordi de allerede har denne type ansvar i regionen.

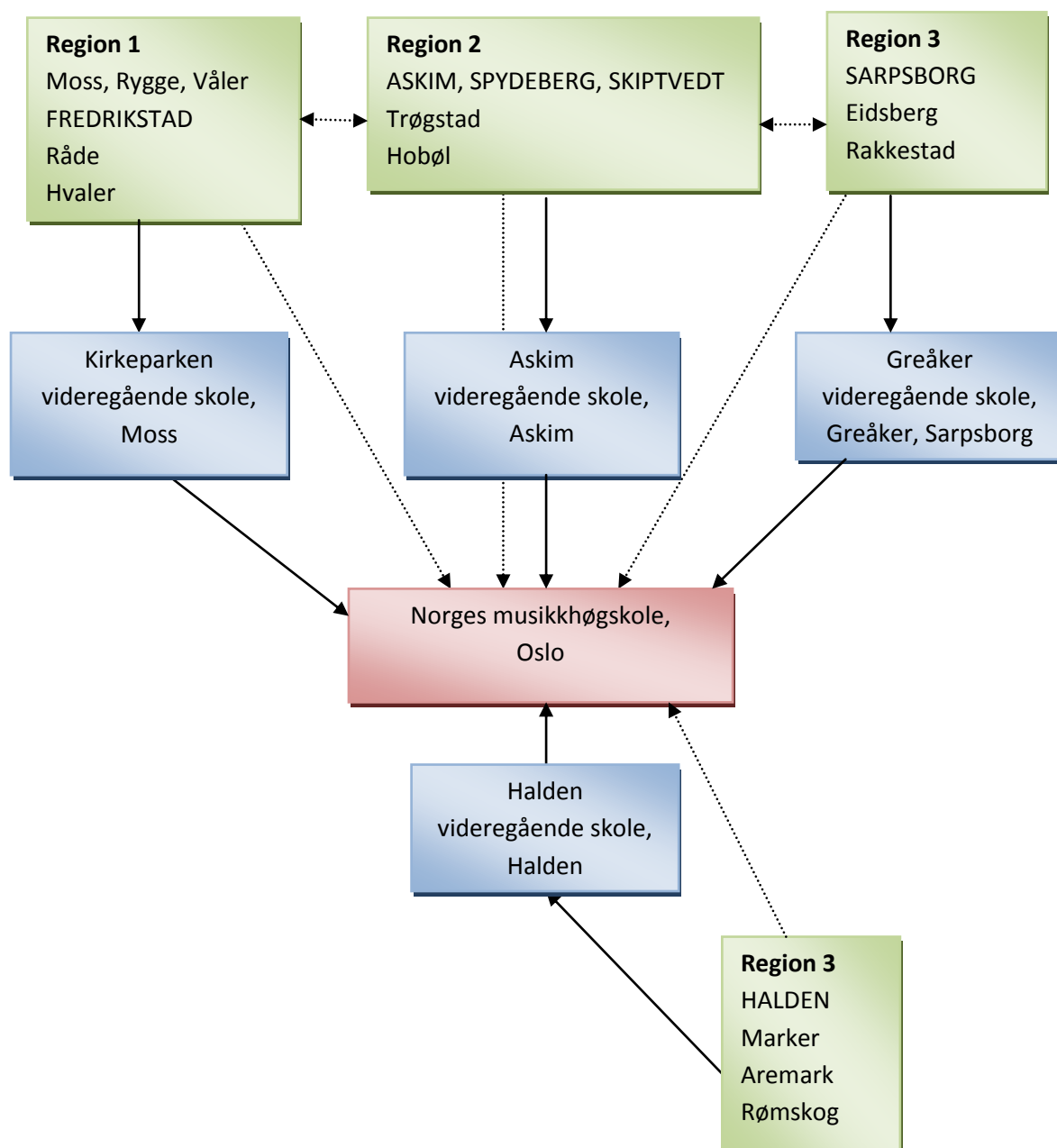
Modellen er i hovedsak utarbeidet med utgangspunkt i skolenes geografiske nærhet og opplysninger om allerede opprettet samarbeid.

<i>Region/fylke</i>	<i>Side</i>
Østlandet	58
Østfold	58
Akershus	60
Oslo	62
Hedmark	64
Oppland	66
Buskerud	68
Vestfold	70
Telemark	72
Sørlandet	74
Aust-Agder	74
Vest-Agder	76
Vestlandet	78
Rogaland	78
Hordaland	80
Sogn og Fjordane	82
Midt-Norge	84
Møre og Romsdal	84
Sør-Trøndelag	86
Nord-Trøndelag	88
Nord-Norge	90
Nordland	90
Troms	92
Finnmark	94

Østlandet

Modeller for samarbeid mellom kulturskoler, videregående skoler og høyere musikkutdanningsinstitusjoner

Østfold fylke¹

¹ Østfold fylke har 2141 musikkelever fordelt på 14 kulturskoler (GSI 2009-2010). Fredrikstad kulturskole og Moss kulturskole tilbyr egne talentprogram.

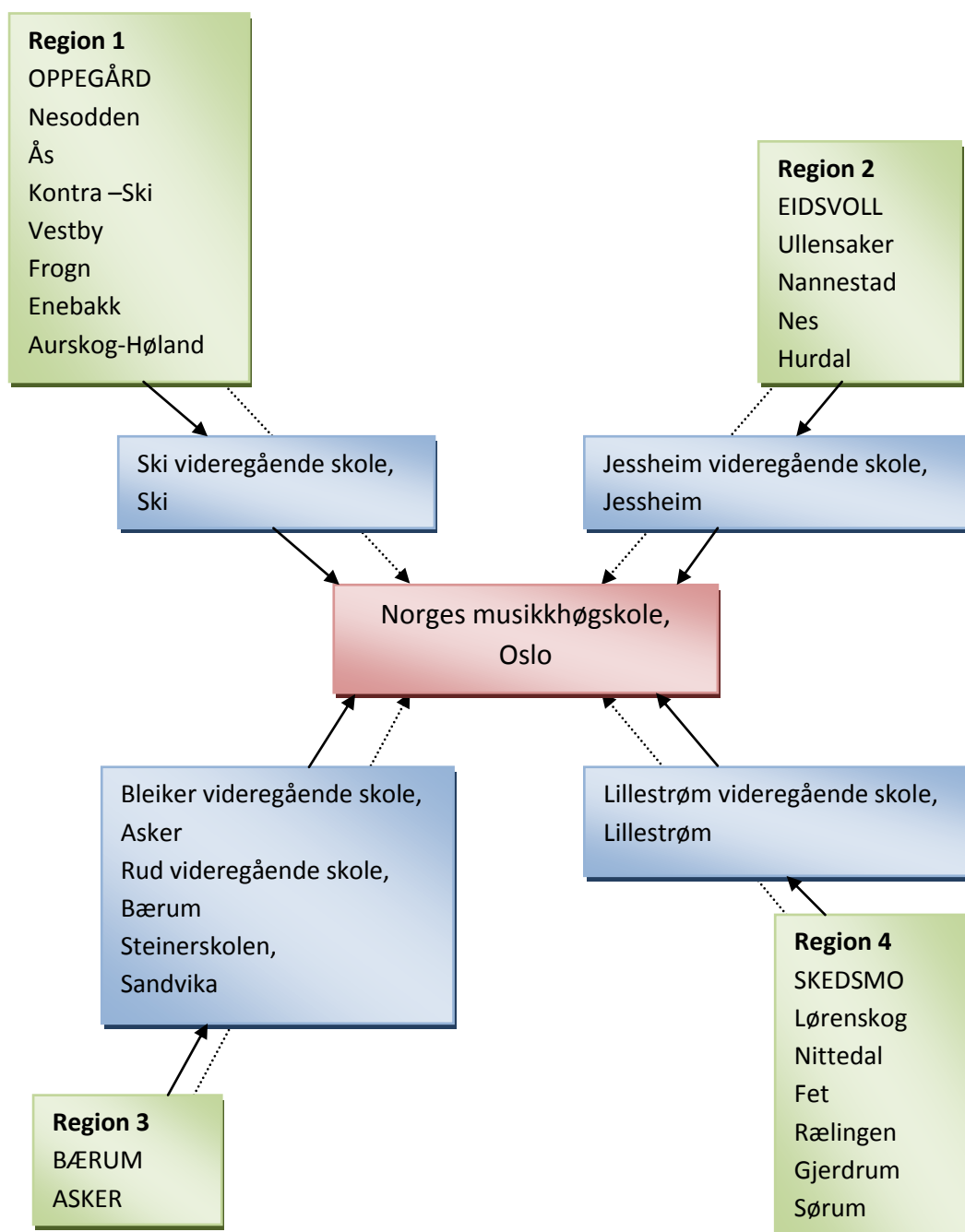
Østfold fylke

Oversikt over kulturskolenes størrelse i foreslåtte regioner

GSI 2009-2010

Kulturskole	Antall musikkelever	Antall musikkelever over grunnskolealder
Region 1		
MOSS	488	74
Fredrikstad	270	34
Råde	107	4
Hvaler	43	7
<i>Sum:</i>	<i>908 musikkelever</i>	<i>119 musikk elever over grunnskolealder</i>
Region 2		
ASKIM,	275	31
Trøgstad	136	0
Hobøl	59	0
<i>Sum:</i>	<i>470 musikkelever</i>	<i>31 elever over grunnskolealder</i>
Region 3		
SARPSBORG	259	44
Eidsberg	112	18
Rakkestad	106	8
<i>Sum</i>	<i>477 musikkelever</i>	<i>70 musikkelever over grunnskolealder</i>
Region 4		
HALDEN	163	30
Marker	69	1
Aremark	52	3
Rømskog	2	0
<i>Sum</i>	<i>286 musikkelever</i>	<i>34 musikkelever over grunnskolealder</i>
Totalt for hele fylket		
	<i>2141 musikkelever</i>	<i>254 musikkelever over grunnskolealder</i>

Akershus fylke²

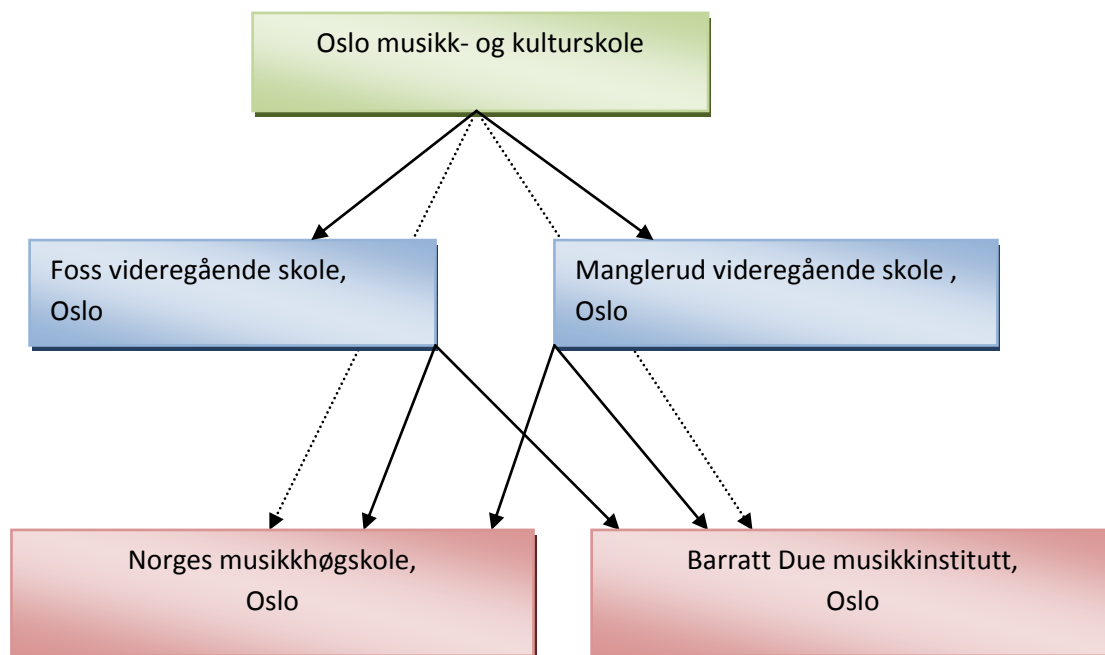

² Akershus har 9588 musikelever i 22 kulturskoler (GSI 2009-2010). Det er organisert talentsamarbeid mellom kulturskolene på Nedre Romerike. Bærum kulturskole har et fleksibelt talentopplegg der elevene melder seg på til ønsket tilbud. Asker har et etablert samarbeid med Bleiker videregående skole. Begge disse skolene er av en størrelse som skulle tilsi at de kunne skape gode miljøer for egne talentelever. De er likevel foreslått i et samarbeid.

Akershus fylke**Oversikt over kulturskolenes størrelse i foreslåtte regioner**

GSI 2009-2010

Kulturskole	Antall musikkelever	Antall musikkelever over grunnskolealder
Region 1		
OPPEGÅRD	855	122
Nesodden	484	74
Ås	471	49
Kontra-Ski	443	86
Vestby	284	18
Frogn	243	24
Enebakk	186	14
Aurskog-Høland	101	13
<i>Sum:</i>	<i>2667 musikkelever</i>	<i>400 musikk elever over grunnskolealder</i>
Region 2		
EIDSVOLL	440	75
Ullensaker	336	62
Nannestad	192	10
Nes	140	37
Hurdal	51	4
<i>Sum:</i>	<i>1159 musikkelever</i>	<i>188 elever over grunnskolealder</i>
Region 3		
BÆRUM	1757	202
ASKER	996	141
<i>Sum</i>	<i>2753 musikkelever</i>	<i>343 musikkelever over grunnskolealder</i>
Region 4		
SKEDSMO	963	55
Lørenskog	639	34
Nittedal	302	27
Fet	297	31
Rælingen	182	10
Gjerdrum	143	14
Sørumsund	83	17
<i>Sum</i>	<i>2609 musikkelever</i>	<i>188 musikkelever over grunnskolealder</i>
Totalt for hele fylket		
	<i>9588 musikkelever</i>	<i>1119 musikkelever over grunnskolealder</i>

³ Oslo har 4790 elever i sin kulturskole (GSI 2009-2010). Skolen har et godt utbygget talentprogram innenfor alle sjangere. Skolen samarbeider tett med Norges musikkhøgskole og Barratt Due musikk institutt.

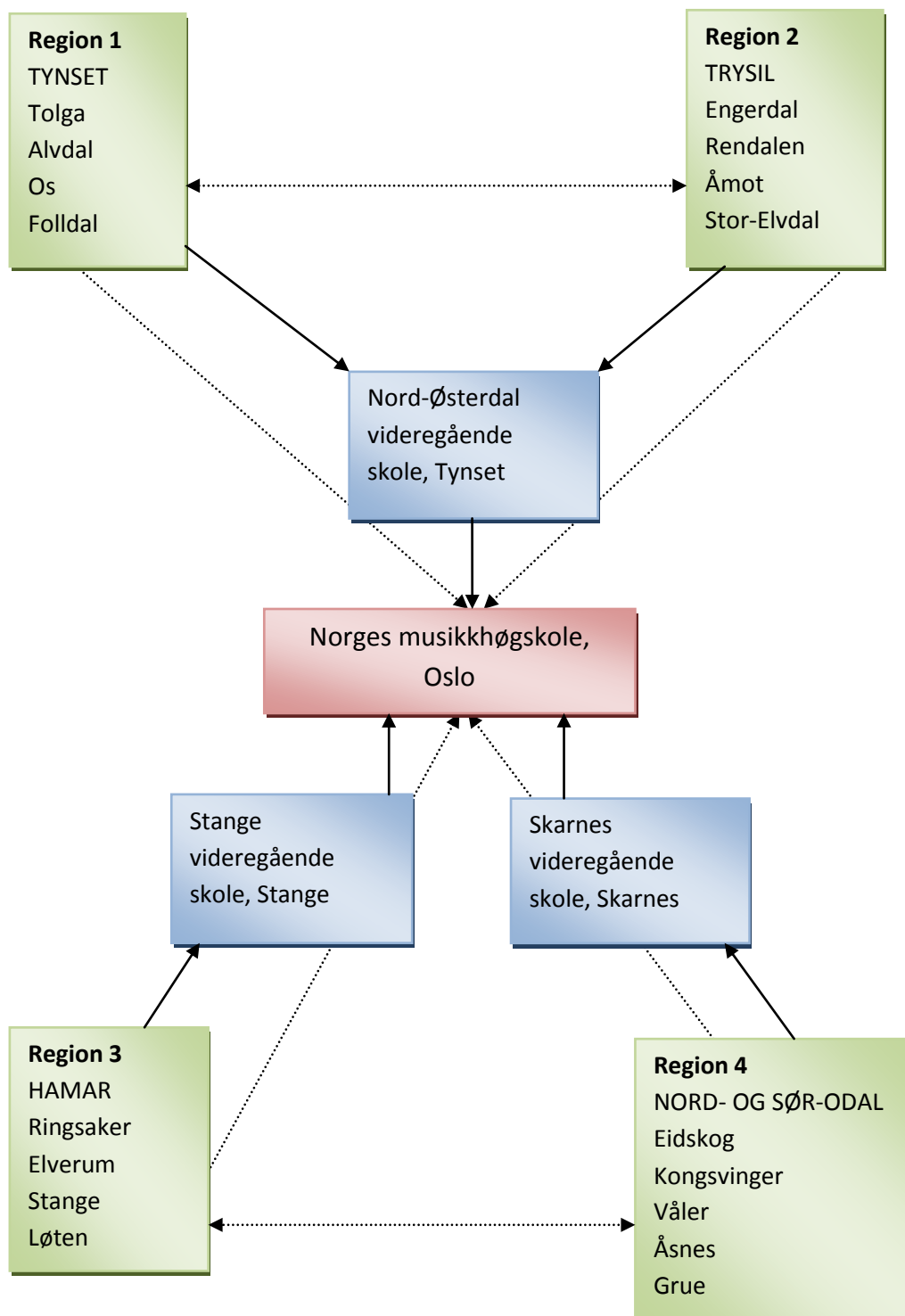
Musikktalentene – hvor er de, hva får de, hvor går de?

Oversikt over kulturskolens størrelse

GSI 2009-2010

Kulturskole	Antall musikkelever	Antall musikkelever over grunnskolealder
Oslo	<i>4790 musikkelever</i>	<i>373 musikkelever over grunnskolealder</i>

Hedmark fylke⁴

⁴ Hedmark fylke har 3486 musikkelever fordelt på 21 kulturskoler (GSI 2009-2010). Skolene har ikke opplyst om egne talentprogrammer utover noe ekstra hovedinstrumentundervisning.

Hedmark fylke

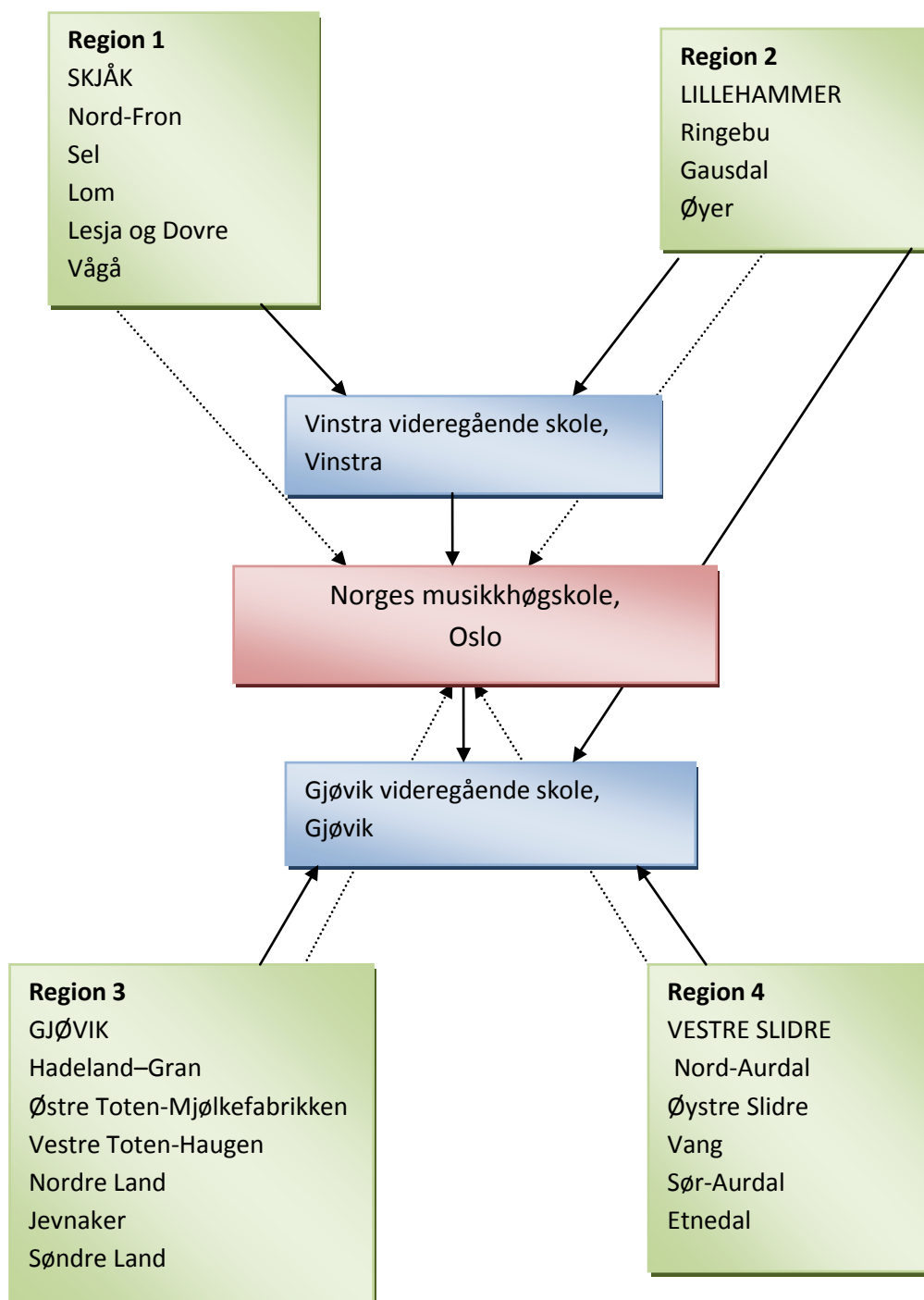
Oversikt over kulturskolenes størrelse i foreslåtte regioner

GSI 2009-2010

Kulturskole	Antall musikkelever	Antall musikkelever over grunnskolealder
Region 1		
TYNSET	204	6
Tolga	156	7
Alvdal	109	7
Os	103	1
Folldal	86	0
<i>Sum:</i>	<i>658 musikkelever</i>	<i>21 musikk elever over grunnskolealder</i>
Region 2		
TRYSIL	180	13
Engerdal	92	1
Rendalen	90	0
Åmot	86	5
Stor-Elvdal	83	0
<i>Sum:</i>	<i>531 musikkelever</i>	<i>19 elever over grunnskolealder</i>
Region 3		
HAMAR	352	25
Ringsaker	308	38
Elverum	289	25
Stange	141	14
Løten	37	5
<i>Sum</i>	<i>1127 musikkelever</i>	<i>107 musikkelever over grunnskolealder</i>
Region 4		
NORD-OG SØR-ODAL	494	3 ⁵
Eidskog	194	24
Kongsvinger	168	7
Våler	139	13
Åsnes	97	6
Grue	78	2
<i>Sum</i>	<i>1170 musikkelever</i>	<i>55 musikkelever over grunnskolealder</i>
Totalt for hele fylket		
	<i>3486 musikkelever</i>	<i>202 musikkelever over grunnskolealder</i>

⁵ I Nord- og Sør-Odal kulturskole er 267 elever under grunnskolealder i 2009-2010

Oppland fylke⁶

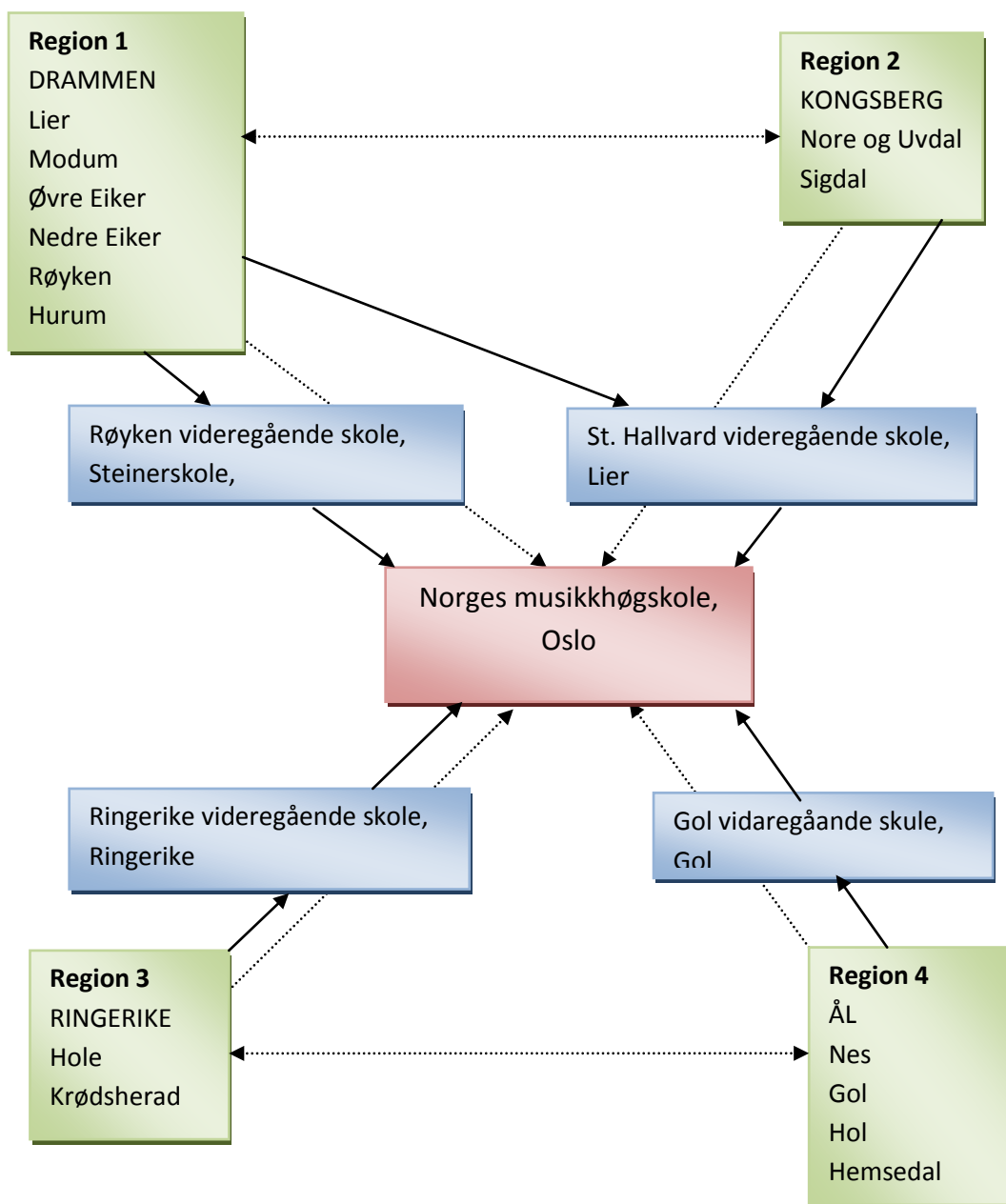
⁶ Oppland fylke har 4060 musikelever fordelt på 23 kulturskoler (GSI 2009-2010). Gjøvik kunst og kulturskole har et talentprogram som også er et tilbud til andre kulturskoler i fylket. Skjåk kulturskole har utviklet et samarbeid med Vinstra videregående skole.

Oppland fylke**Oversikt over kulturskolenes størrelse i foreslåtte regioner**

GSI 2009-2010

Kulturskole	Antall musikkelever	Antall musikkelever over grunnskolealder
Region 1		
SKJÅK	142	5
Nord-Fron	138	13
Sel	101	6
Lom	91	3
Lesja og Dovre	80	1
Vågå	59	6
<i>Sum:</i>	<i>611 musikkelever</i>	<i>34 musikk elever over grunnskolealder</i>
Region 2		
LILLEHAMMER	509	66
Ringebu	151	22
Gausdal	136	16
Øyer	129	11
<i>Sum:</i>	<i>925 musikkelever</i>	<i>115 elever over grunnskolealder</i>
Region 3		
GJØVIK	445	77
Hadeland-Gran	392	50
Østre Toten – Mjølkfabrikken	306	128
Vestre Toten – Haugen	247	35
Nordre Land	182	12
Jevnaker	76	9
Søndre Land	51	5
<i>Sum</i>	<i>1699 musikkelever</i>	<i>316 musikkelever over grunnskolealder</i>
Region 4		
VESTRE SLIDRE	236	47
Nord-Aurdal	233	21
Øystre Slidre	185	9
Vang	72	7
Sør-Aurdal	71	1
Etnedal	28	0
<i>Sum</i>	<i>825 musikkelever</i>	<i>85 musikkelever over grunnskolealder</i>
Totalt for hele fylket		
	<i>4060 musikkelever</i>	<i>550 musikkelever over grunnskolealder</i>

Buskerud fylke⁷

⁷ Buskerud fylke har 3189 musikkelever i 18 kulturskoler (GSI 2009-2010). Ingen av skolene i fylket har opplyst om at de har egne utviklede talentprogrammer.

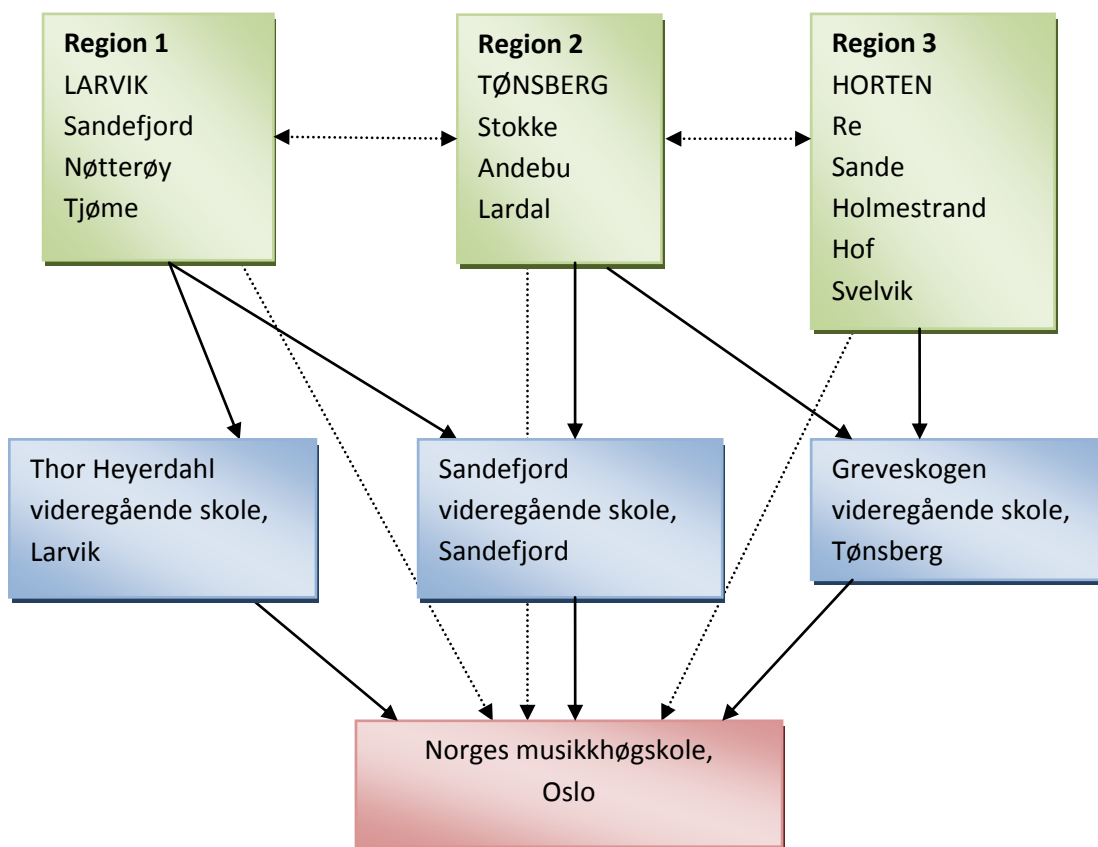
Buskerud fylke

Oversikt over kulturskolenes størrelse i foreslåtte regioner

GSI 2009-2010

Kulturskole	Antall musikkelever	Antall musikkelever over grunnskolealder
Region 1		
DRAMMEN	515	28
Lier	262	22
Modum	226	39
Øvre Eiker	216	13
Nedre Eiker	176	8
Røyken	106	17
Hurum	64	10
<i>Sum:</i>	<i>1565 musikkelever</i>	<i>137 musikk elever over grunnskolealder</i>
Region 2		
KONGSBERG	452	55
Nore og Uvdal	81	3
Sigdal	15	3
<i>Sum:</i>	<i>548 musikkelever</i>	<i>61 elever over grunnskolealder</i>
Region 3		
RINGERIKE	341	5
Hole	175	36
Krødsherad	12	1
<i>Sum</i>	<i>528 musikkelever</i>	<i>42 musikkelever over grunnskolealder</i>
Region 4		
ÅL	133	2
Nes	122	21
Gol	121	36
Hol	103	9
Hemsedal	69	9
<i>Sum</i>	<i>548 musikkelever</i>	<i>77 musikkelever over grunnskolealder</i>
Totalt for hele fylket	<i>3189 musikkelever</i>	<i>317 musikkelever over grunnskolealder</i>

Vestfold fylke⁸

⁸ Vestfold fylke har 2559 musikkelever fordelt på 14 kulturskoler (GSI 2009-2010). Horten kulturskole og Lardal kulturskole har begge tilbud om talentprogrammer.

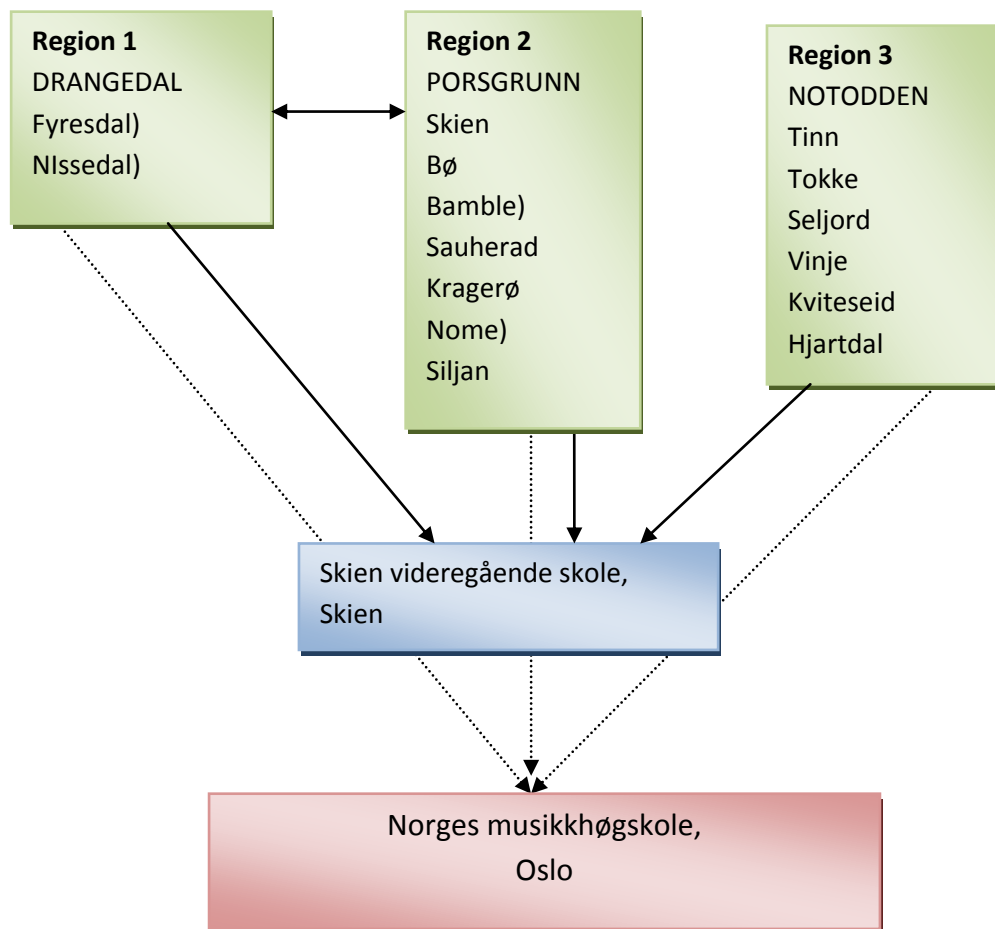
Vestfold fylke

Oversikt over kulturskolenes størrelse i foreslåtte regioner

GSI 2009-2010

Kulturskole	Antall musikkelever	Antall musikkelever over grunnskolealder
Region 1		
LARVIK	707	213
Sandefjord	371	20
Nøtterøy	260	27
Tjøme	56	4
<i>Sum:</i>	<i>1394 musikkelever</i>	<i>264 musikk elever over grunnskolealder</i>
Region 2		
TØNSBERG	298	61
Stokke	100	12
Andebu	34	2
Lardal	27	0
<i>Sum:</i>	<i>459 musikkelever</i>	<i>75 elever over grunnskolealder</i>
Region 3		
HORTEN	185	23
Re	161	11
Sande	153	22
Holmestrand	104	9
Hof	60	7
Svelvik	43	5
<i>Sum</i>	<i>706 musikkelever</i>	<i>77 musikkelever over grunnskolealder</i>
Totalt for hele fylket		
	<i>2559 musikkelever</i>	<i>416 musikkelever over grunnskolealder</i>

Telemark fylke⁹

⁹ Telemark fylke har 3489 musikkelever fordelt på 18 kulturskoler (GSI 2009-2010). Ingen av skolene tilbyr talentprogram ut over utvidet hovedinstrumentundervisning.

Telemark fylke

Oversikt over kulturskolenes størrelse i foreslåtte regioner

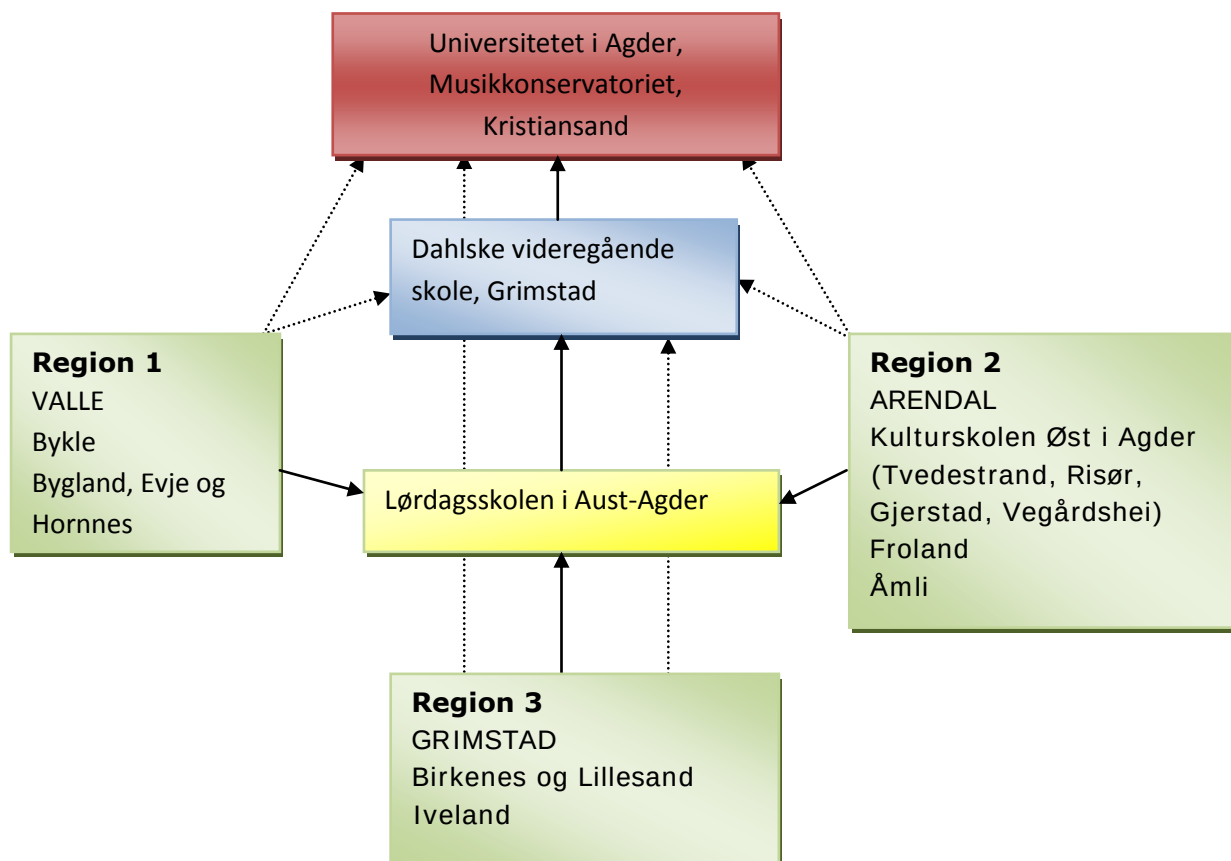
GSI 2009-2010

Kulturskole	Antall musikkelever	Antall musikkelever over grunnskolealder
Region 1		
DRANGEDAL	76	3
Fyresdal	66	6
Nissedal	37	2
<i>Sum:</i>	<i>179 musikkelever</i>	<i>11 musikk elever over grunnskolealder</i>
Region 2		
PORSGRUNN	770	88
Skien	665	105
Bø	245	26
Bamble	187	9
Sauherad	166	7
Kragerø	148	42
Nome	118	20
Siljan	45	0
<i>Sum:</i>	<i>2344 musikkelever</i>	<i>297 elever over grunnskolealder</i>
Region 3		
NOTODDEN	271	115
Tinn	182	9
Tokke	151	34
Seljord	142	36
Vinje	111	13
Kviteseid	69	2
Hjartdal	40	4
<i>Sum</i>	<i>966 musikkelever</i>	<i>213 musikkelever over grunnskolealder</i>
Totalt for hele fylket		
	<i>3489 musikkelever</i>	<i>521 musikkelever over grunnskolealder</i>

Sørlandet

Modeller for samarbeid mellom kulturskoler, videregående skoler og høyere musikkutdanningsinstitusjoner

Aust-Agder fylke¹⁰

¹⁰ Aust-Agder fylke har 1828 musikkelever fordelt på 15 kulturskoler (GSI 2009-2010). Fylket har et eget program: *Lørdagsskolen i Aust-Agder*, for talentfulle elever i alderen 11-19 år innenfor band, ensemblespill og strykerensemble. I tillegg har fylket satt i gang et samarbeidsprosjekt for å styrke strykeropplæringen i fylket: *Stryk på Sørlandet* - og *Ung Klassisk i Arendal* for å skape arenaer og møteplasser slik at barn og unge kan utvikle sine musikk talenter.

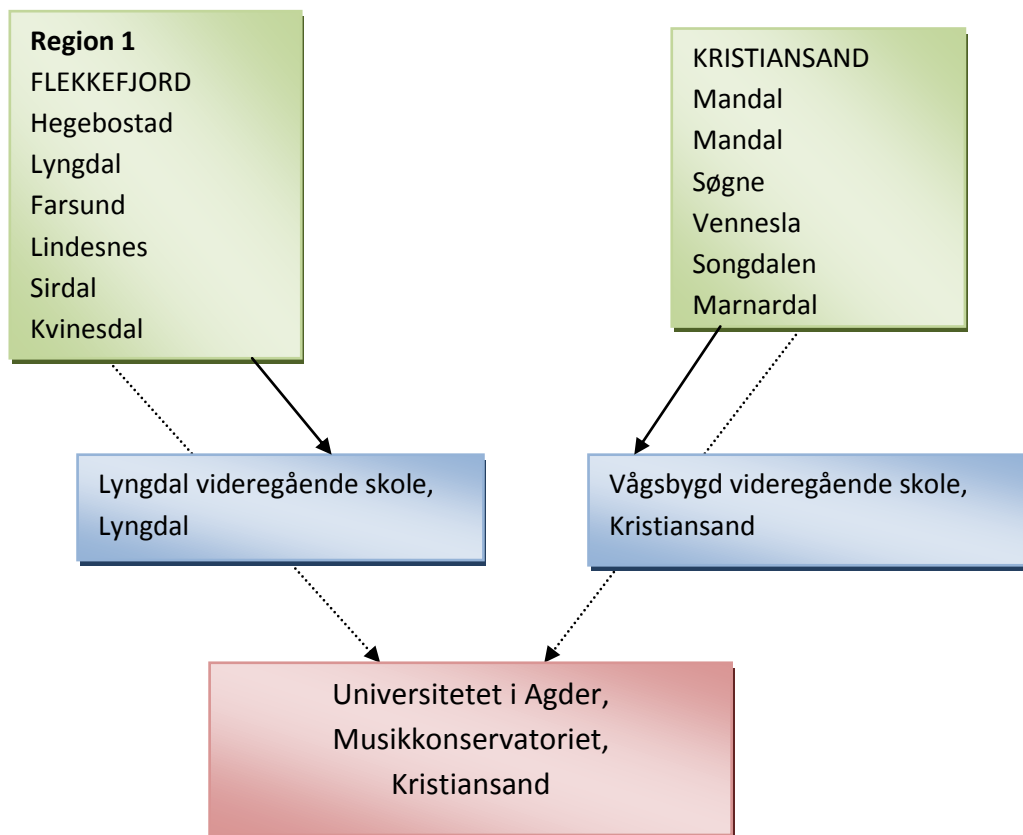
Aust-Agder fylke

Oversikt over kulturskolenes størrelse i foreslåtte regioner

GSI 2009-2010

Kulturskole	Antall musikkelever	Antall musikkelever over grunnskolealder
Region 1		
VALLE	97	2
Bykle	90	9
Evje og Hornnes	88	12
<i>Sum:</i>	<i>275 musikkelever</i>	<i>23 musikk elever over grunnskolealder</i>
Region 2		
ARENDAL	524	82
Kulturskolen i Agder (Tvedestrand, Risør, Gjerstad, Vegårshei)	300	43
Froland	116	15
Åmli	57	4
<i>Sum:</i>	<i>997 musikkelever</i>	<i>144 elever over grunnskolealder</i>
Region 3		
GRIMSTAD	325	17
Birkenes og Lillesand	192	12
Iveland	39	10
<i>Sum</i>	<i>556 musikkelever</i>	<i>39 musikkelever over grunnskolealder</i>
Totalt for hele fylket	<i>1828 musikkelever</i>	<i>206 musikkelever over grunnskolealder</i>

Vest – Agder fylke¹¹

¹¹ Vest-Agder fylke har 2208 musikkelever fordelt på 13 kulturskoler (GSI 2009-2010). Ingen av skolene tilbyr talentprogram utover utvidet hovedinstrumentundervisning.

Vest-Agder fylke

Oversikt over kulturskolenes størrelse i foreslåtte regioner

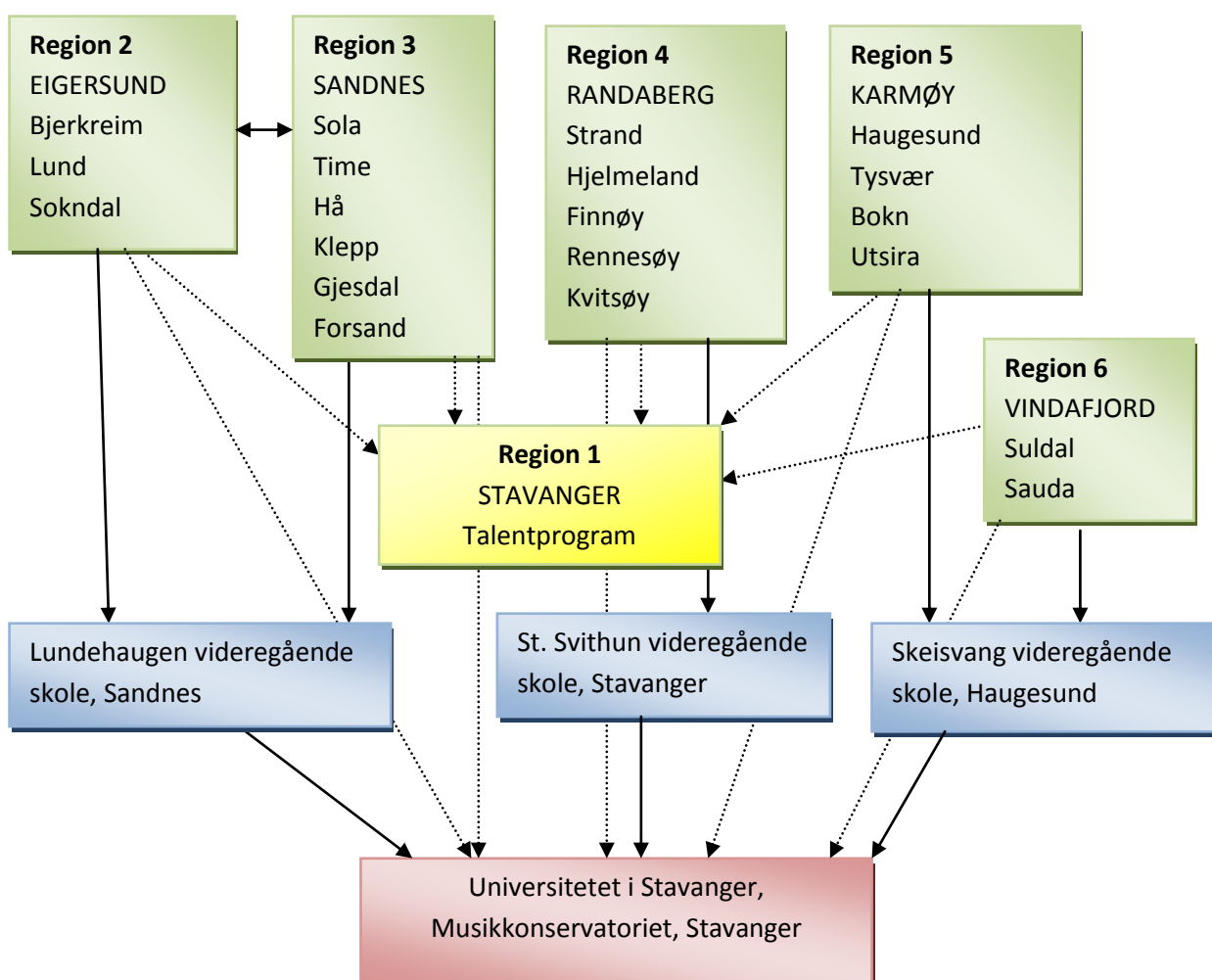
GSI 2009-2010

Kulturskole	Antall musikkelever	Antall musikkelever over grunnskolealder
Region 1		
FLEKKEFJORD	171	22
Hægebostad	160	15
Lyngdal	154	23
Farsund	131	0
Lindesnes	109	4
Sirdal	82	3
Kvinesdal	77	9
<i>Sum</i>	<i>884 musikkelever</i>	<i>76 musikkelever over grunnskolealder</i>
Region 2		
KRISTIANSAND	820	143
Mandal	149	0
Søgne	130	19
Vennesla	106	13
Songdalen	68	0
Marnardal	51	0
<i>Sum</i>	<i>1324 musikkelever</i>	<i>175 musikkelever over grunnskolealder</i>
Totalt for hele fylket	<i>2208 musikkelever</i>	<i>251 musikkelever over grunnskolealder</i>

Vestlandet

Modeller for samarbeid mellom kulturskoler, videregående skoler og høyere musikkutdanningsinstitusjoner

Rogaland fylke¹²

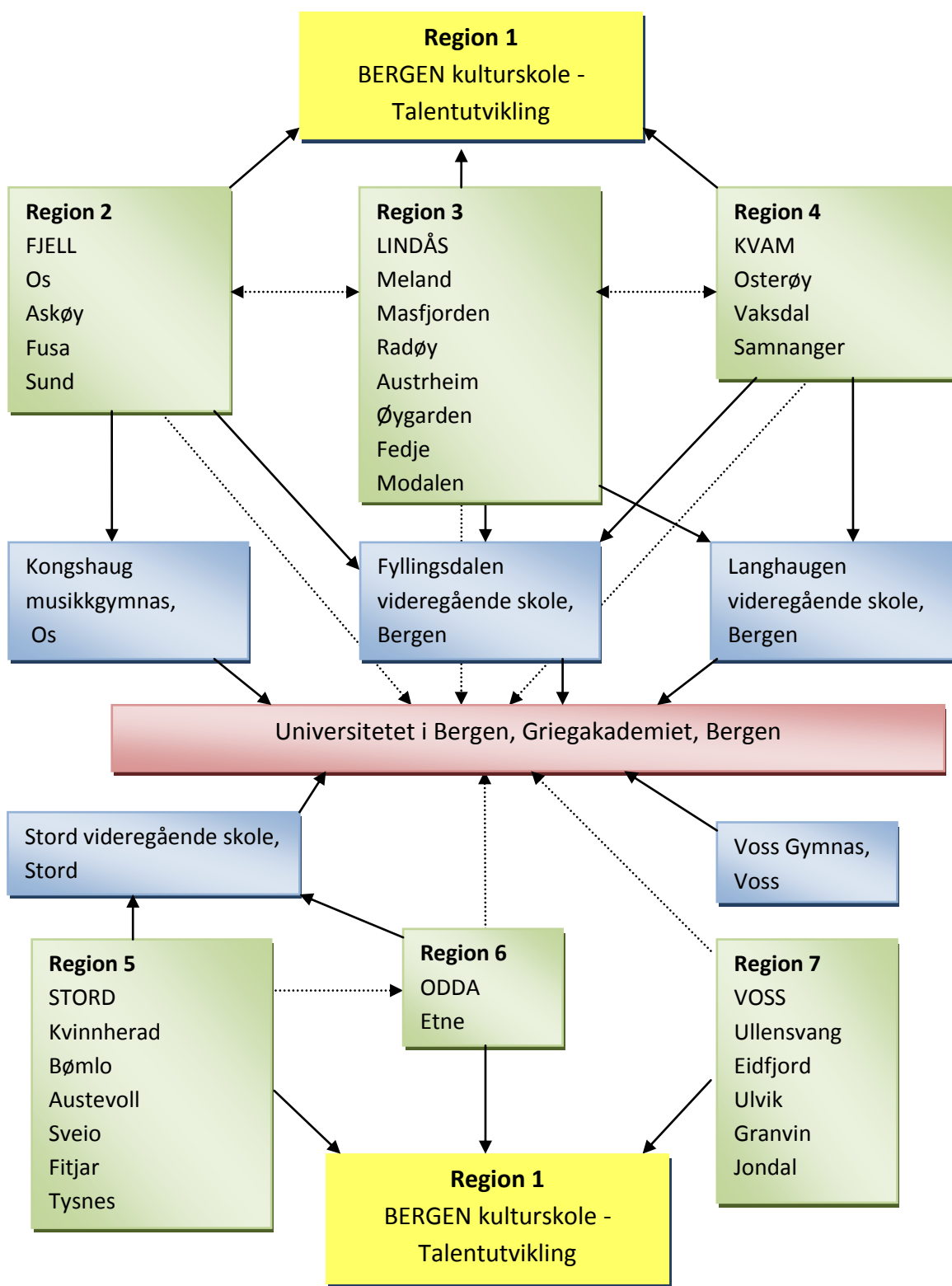
¹² Rogaland fylke har 8755 musikkelever fordelt på 26 kulturskoler (GSI 2009-2010). Stavanger kultruskole har et godt utbygget talentprogram som omfatter alle elever i hele Rogaland. Noen skoler tilbyr også ekstra hovedinstrumentressurs.

Rogaland fylke**Oversikt over kulturskolenes størrelse i foreslåtte regioner**

GSI 2009-2010

Kulturskole	Antall musikkelever	Antall musikkelever over grunnskolealder
Region 1		
Stavanger	2354 musikkelever	213 musikkelever over grunnskolealder
Region 2		
EIGERSUND	219	22
Bjerkreim	166	13
Lund	138	55
Sokndal	62	4
Sum:	585 musikkelever	94 musikk elever over grunnskolealder
Region 3		
SANDNES	1168	116
Sola	776	75
Time	353	12
Hå	286	27
Klepp	237	12
Gjesdal	207	18
Forsand	80	26
Sum:	3107 musikkelever	286 elever over grunnskolealder
Region 4		
RANDBERG	332	6
Strand	279	21
Hjelmeland	119	3
Finnøy	109	0
Rennesøy	98	13
Kvitsøy	19	0
Sum	956 musikkelever	43 musikkelever over grunnskolealder
Region 5		
KARMØY	590	43
Haugesund	398	32
Tysvær	262	31
Bokn	39	0
Utsira	10	0
Sum	1299 musikkelever	106 musikkelever over grunnskolealder
Region 6		
VINDAFJORD	200	5
Suldal	153	16
Sauda	101	5
Sum	454 musikkelever	26 musikkelever over grunnskolealder
Totalt for hele fylket	8755 musikkelever	768 musikkelever over grunnskolealder

Hordaland fylke¹³

Hordaland fylke

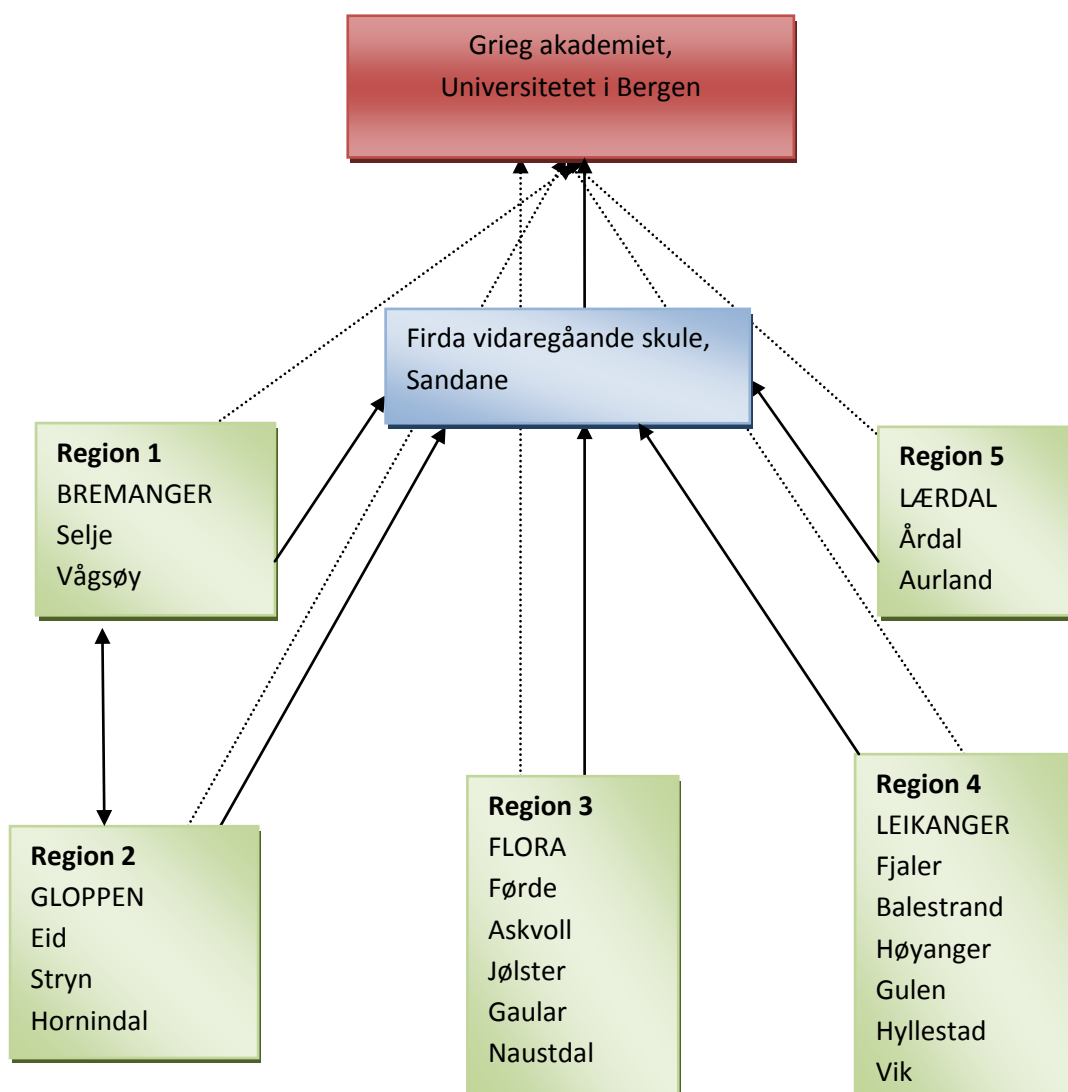
Oversikt over kulturskolenes størrelse i foreslåtte regioner

¹³ Hordaland fylke har 8370 musikkelever fordelt på 33 kulturskoler (GSI 2009-2010). Bergen kulturskole har et meget godt utviklet talentprogram som er et tilbud til alle elever i hele fylket.

GSI 2009-2010

Kulturskole	Antall musikkelever	Antall musikkelever over grunnskolealder
Region 1		
BERGEN	2872 musikkelever	431 musikk elever over grunnskolealder
Region 2		
FJELL	364	80
Os	255	7
Askøy	245	45
Fusa	142	5
Sund	88	6
Sum:	1094 musikkelever	143 musikk elever over grunnskolealder
Region 3		
LINDÅS	280	39
Meland	168	11
Masfjorden	162	1
Radøy	159	24
Austrheim	101	7
Øygarden	72	10
Fedje	30	1
Modalen	1	0
Sum:	973 musikkelever	93 elever over grunnskolealder
Region 4		
KVAM	432	69
Osterøy	328	11
Vaksdal	92	0
Samnanger	58	2
Sum	910 musikkelever	82 musikkelever over grunnskolealder
Region 5		
STORD	477	46
Kvinnherad	373	66
Bømlo	320	0
Austevoll	103	14
Sveio	103	5
Fitjar	83	2
Tysnes	57	2
Sum	1516 musikkelever	135 musikkelever over grunnskolealder
Region 6		
ODDA	208	56
Etne	135	2
Sum	343 musikkelever	58 musikkelever over grunnskolealder
Region 7		
VOSS	256	26
Ullensvang	150	17
Eidfjord	70	2
Ulvik	68	3
Granvin	66	11
Jondal	52	1
Sum	662 musikkelever	60 musikkelever over grunnskolealder
Totalt for hele fylket	8370 musikkelever	1002 musikkelever over grunnskolealder

Sogn og Fjordane fylke¹⁴

¹⁴ Sogn og Fjordane fylke har 3480 musikkelever fordelt på 23 kulturskoler (GSI 2009-2010). Førde kulturskole er den eneste skolen som har oppgitt å ha et eget talentprogram. Flere av de andre skolene gir utvidet hovedinstrumenttilbud.

Sogn og Fjordane fylke**Oversikt over kulturskolenes størrelse i foreslåtte regioner**

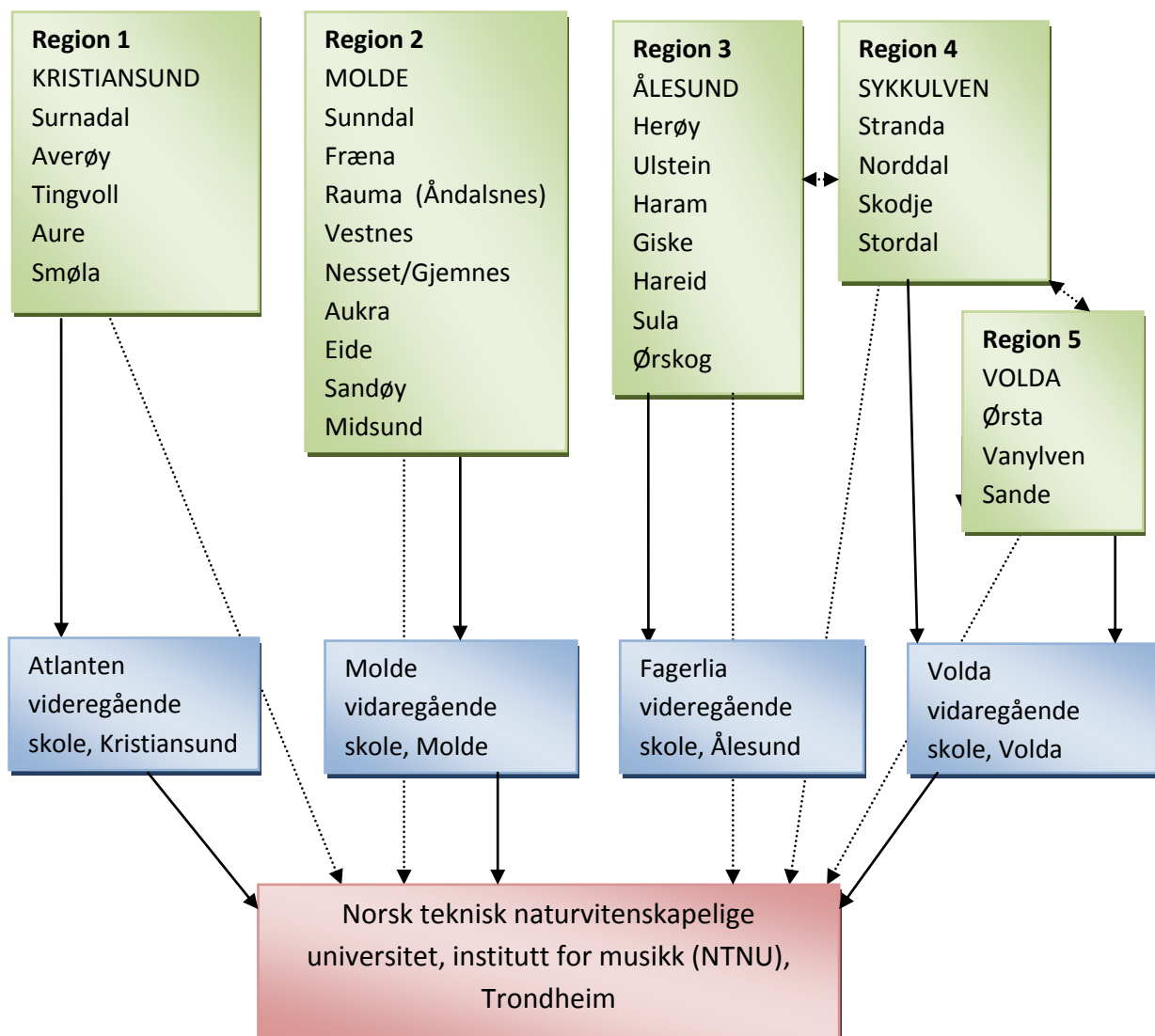
GSI 2009-2010

Kulturskole	Antall musikkelever	Antall musikkelever over grunnskolealder
Region 1		
BREMANGER	197	0
Selje	75	5
Vågsøy	54	5
<i>Sum:</i>	<i>326 musikkelever</i>	<i>10 musikk elever over grunnskolealder</i>
Region 2		
GLOPPEN	246	33
Eid	233	27
Stryn	106	6
Hornindal	79	0
<i>Sum:</i>	<i>664 musikkelever</i>	<i>66 elever over grunnskolealder</i>
Region 3		
FLORA	467	131
Førde	386	68
Askvoll	101	10
Jølster	80	4
Gaular	34	0
Naustdal	6	2
<i>Sum</i>	<i>1074 musikkelever</i>	<i>215 musikkelever over grunnskolealder</i>
Region 4		
LEIKANGER	400	55
Fjaler	115	25
Balestrand	111	48
Høyanger	84	4
Gulen	75	0
Hyllestad	59	13
Vik	47	11
<i>Sum</i>	<i>891 musikkelever</i>	<i>156 musikkelever over grunnskolealder</i>
Region 5		
LÆRDAL	210	2
Årdal	205	11
Aurland	110	13
<i>Sum</i>	<i>525 musikkelever</i>	<i>26 musikkelever over grunnskolealder</i>
Totalt for hele fylket		
	<i>3480 musikkelever</i>	<i>473 musikkelever over grunnskolealder</i>

Midt-Norge

Modeller for samarbeid mellom kulturskoler, videregående skoler og høyere musikkutdanningsinstitusjoner

Møre og Romsdal fylke¹⁵

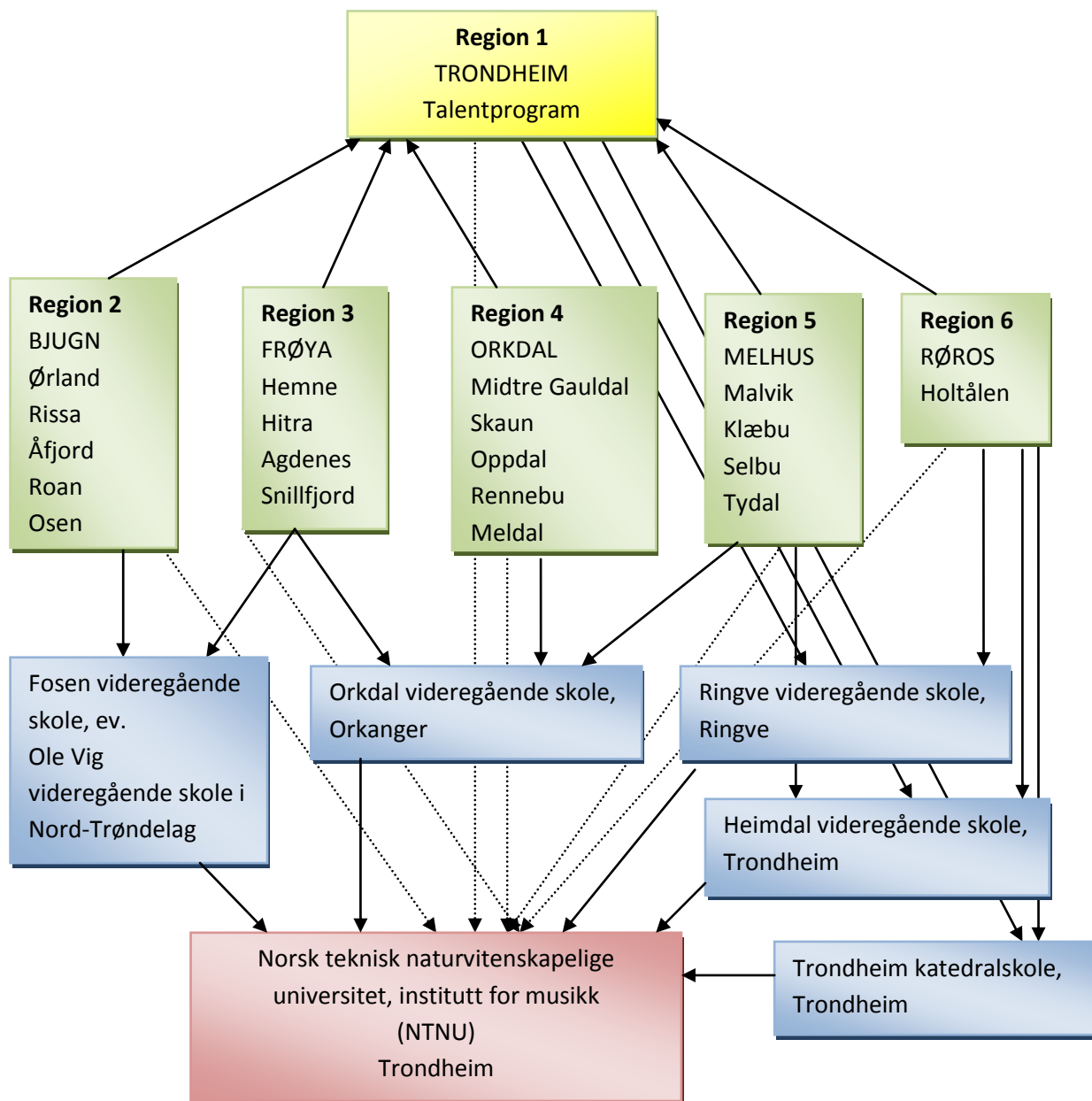
¹⁵ Møre og Romsdal fylke har 7060 musikelever fordelt på 33 kulturskoler (GSI 2009-2010). Møre og Romsdal har utviklet et interkommunalt talentprogram mellom 9 kulturskoler i Romsdalsregionen: Aukra, Eide, Fræna, Midsund, Molde, Nesset/Gjemnes, Vestnes og Sandøy kulturskoler.

Møre og Romsdal fylke**Oversikt over kulturskolenes størrelse i foreslåtte regioner**

GSI 2009-2010

Kulturskole	Antall musikkelever	Antall musikkelever over grunnskolealder
Region 1		
KRISTIANSUND	395	109
Surnadal	294	21
Averøy	183	19
Tingvoll	100	11
Aure	97	4
Smøla	56	2
<i>Sum:</i>	<i>1125 musikkelever</i>	<i>166 musikk elever over grunnskolealder</i>
Region 2		
MOLDE	782	78
Sunndal	294	83
Fræna	276	21
Rauma	243	27
Vestnes	158	21
Neset/Gjemnes	124	8
Aukra	116	7
Eide	115	25
Sandøy	97	5
Midsund	89	20
<i>Sum:</i>	<i>2294 musikkelever</i>	<i>295 elever over grunnskolealder</i>
Region 3		
ÅLESUND	822	134
Herøy	318	27
Ulstein	278	23
Haram	215	21
Giske	189	14
Hareid	169	24
Sula	163	18
Ørskog	111	3
<i>Sum</i>	<i>2265 musikkelever</i>	<i>264 musikkelever over grunnskolealder</i>
Region 4		
SYKKULVEN	174	19
Stranda	157	20
Norddal	125	2
Skodje	97	0
Stordal	48	2
<i>Sum</i>	<i>601 musikkelever</i>	<i>43 musikkelever over grunnskolealder</i>
Region 5		
VOLDA	295	15
Ørsta	267	0
Vanylven	138	1
Sande	75	4
<i>Sum</i>	<i>775 musikkelever</i>	<i>20 musikkelever over grunnskolealder</i>
Totalt for hele fylket	7060 musikkelever	788 musikkelever over grunnskolealder

Sør-Trøndelag fylke¹⁶

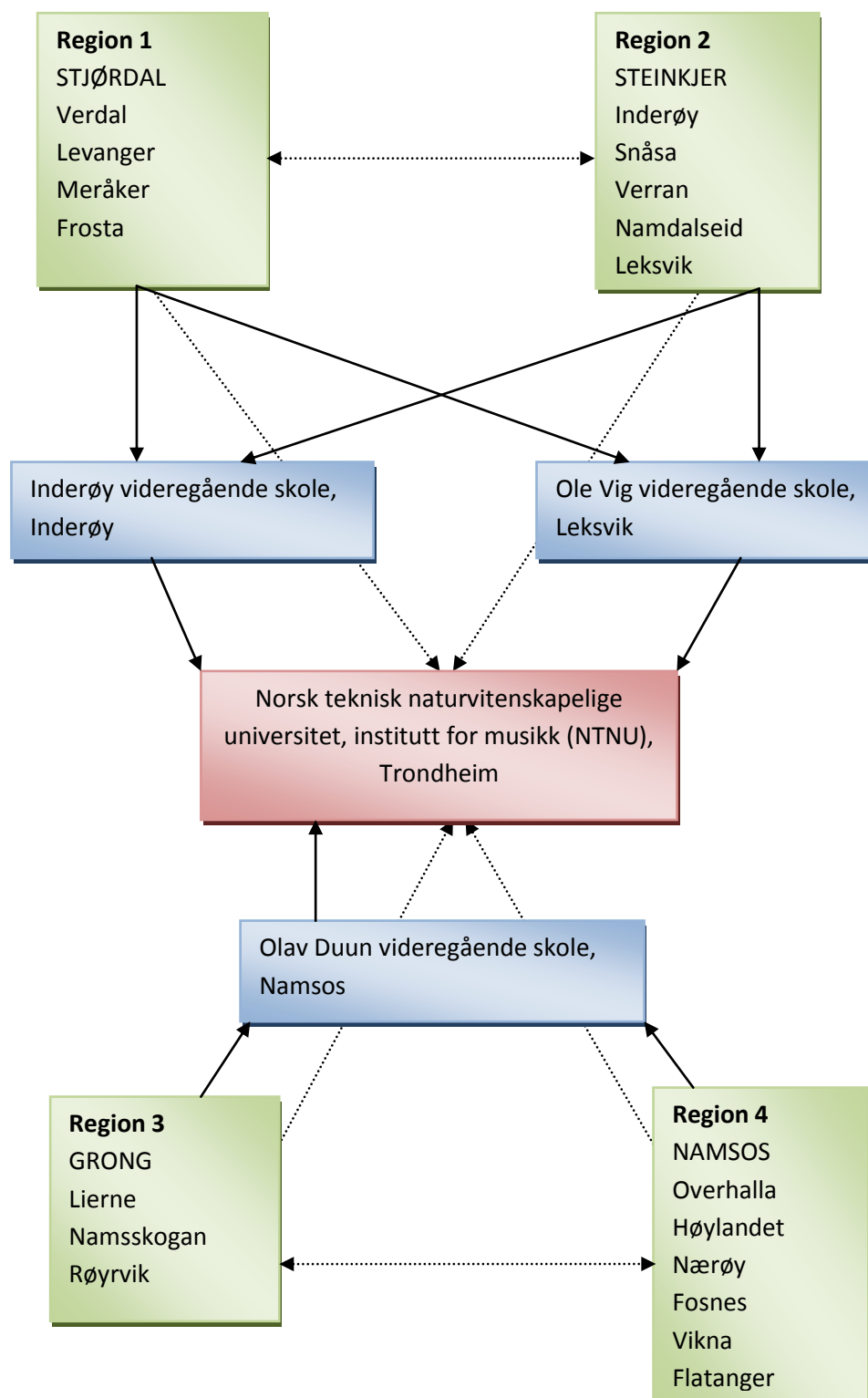
¹⁶ Sør-Trøndelag fylke har 7751 musikkelever fordelt på 25 kulturskoler (GSI 2009-2010). Trondheim kommunale kulturskole har et meget godt utviklet talentprogram som er et tilbud til alle elever i fylket.

Sør-Trøndelag fylke**Oversikt over kulturskolenes størrelse i foreslåtte regioner**

GSI 2009-2010

Kulturskole	Antall musikkelever	Antall musikkelever over grunnskolealder
Region 1		
TRONDHEIM	<i>3750 musikkelever</i>	<i>581 musikkelever over grunnskolealder</i>
Region 2		
BJUGN	243	51
Ørland	225	35
Rissa	162	7
Åfjord	150	13
Roan	40	13
Osen	37	0
<i>Sum:</i>	<i>857 musikkelever</i>	<i>119 musikk elever over grunnskolealder</i>
Region 3		
FRØYA	186	28
Hemne	118	8
Hitra	55	0
Agdenes	37	0
Snillfjord	18	0
<i>Sum</i>	<i>414 musikkelever</i>	<i>36 musikkelever over grunnskolealder</i>
Region 4		
ORKDAL	298	49
Midtre Gauldal	245	29
Skaun	235	18
Oppdal	142	25
Rennebu	130	2
Meldal	56	0
<i>Sum:</i>	<i>1106 musikkelever</i>	<i>123 elever over grunnskolealder</i>
Region 5		
MELHUS	505	57
Malvik	332	36
Klæbu	313	24
Selbu	191	18
Tydal	38	0
<i>Sum</i>	<i>1379 musikkelever</i>	<i>135 musikkelever over grunnskolealder</i>
Region 6		
RØROS	188	15
Holtålen	57	2
<i>Sum</i>	<i>245 musikkelever</i>	<i>17 musikkelever over grunnskolealder</i>
Totalt for hele fylket	<i>7751 musikkelever</i>	<i>1011 musikkelever over grunnskolealder</i>

Nord –Trøndelag fylke¹⁷

¹⁷ Nord-Trøndelag fylke har 3530 musikkelever fordelt på 22 kulturskoler (GSI 2009-2010). Flere av skolene har mindre talenttilbud til sine elever i form av enkle samarbeid med skoler i regionen.

Nord-Trøndelag fylke**Oversikt over kulturskolenes størrelse i foreslåtte regioner**

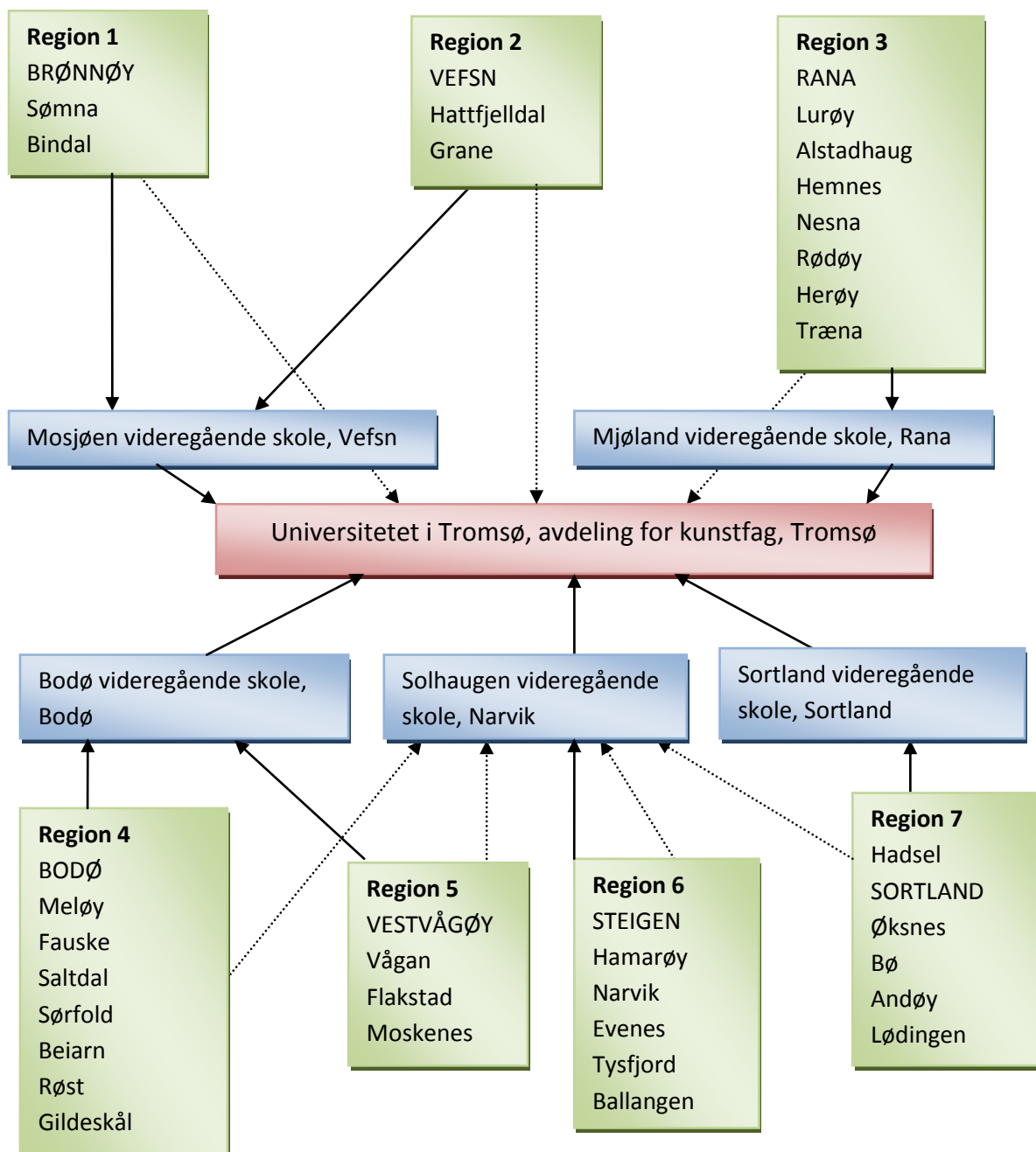
GSI 2009-2010

Kulturskole	Antall musikkelever	Antall musikkelever over grunnskolealder
Region 1		
STJØRDAL	612	86
Verdal	294	37
Levanger	274	30
Meråker	180	7
Frosta	58	4
<i>Sum:</i>	<i>1418 musikkelever</i>	<i>164 musikk elever over grunnskolealder</i>
Region 2		
STEINKJER	258	31
Inderøy	213	23
Snåsa	146	12
Verran	87	7
Namdalseid	83	0
Leksvik	72	4
<i>Sum:</i>	<i>859 musikkelever</i>	<i>77 elever over grunnskolealder</i>
Region 3		
GRONG	116	6
Lierne	98	2
Namsskogan	57	0
Røyrvik	34	0
<i>Sum</i>	<i>305 musikkelever</i>	<i>8 musikkelever over grunnskolealder</i>
Region 4		
NAMSOS	357	25
Overhalla	200	0
Høylandet	94	4
Nærøy	91	17
Fosnes	85	0
Vikna	69	2
Flatanger	52	1
<i>Sum</i>	<i>948 musikkelever</i>	<i>49 musikkelever over grunnskolealder</i>
Totalt for hele fylket		
	<i>3530 musikkelever</i>	<i>298 musikkelever over grunnskolealder</i>

Nord-Norge

Modeller for samarbeid mellom kulturskoler, videregående skoler og høyere musikkutdanningsinstitusjoner

Nordland fylke¹⁸

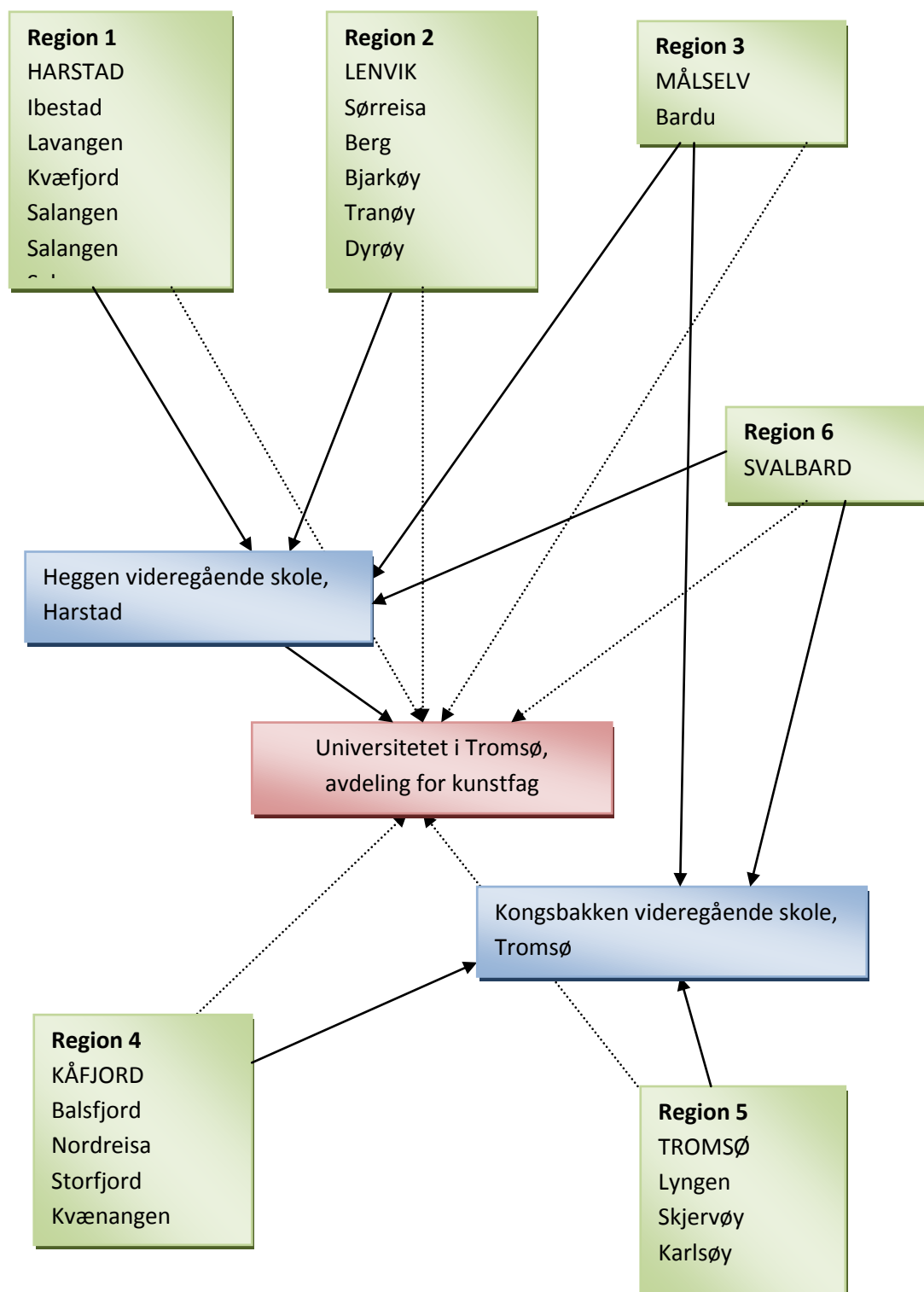
¹⁸ Nordland fylke har 5138 musikkelever fordelt på 40 kulturskoler (GSI 2009-2010). Det er ikke organisert talenttilbud i kommunen ut over ekstra ressurs til hovedinstrument.

Nordland fylke**Oversikt over kulturskolenes størrelse i foreslåtte regioner**

GSI 2009-2010

Kulturskole	Antall musikkelever	Antall musikkelever over grunnskolealder
Region 1		
BRØNNØY	175	14
Sømna	120	1
Bindal	91	13
<i>Sum:</i>	<i>386 musikkelever</i>	<i>28 musikk elever over grunnskolealder</i>
Region 2		
VEFSN	323	42
Hattfjelldal	80	16
Grane	41	0
<i>Sum:</i>	<i>444 musikkelever</i>	<i>58 elever over grunnskolealder</i>
Region 3		
RANA	278	45
Lurøy	249	90
Alstadhaug	177	17
Hemnes	156	3
Nesna	100	15
Rødøy	91	19
Herøy	52	0
Træna	8	0
<i>Sum</i>	<i>1111 musikkelever</i>	<i>189 musikkelever over grunnskolealder</i>
Region 4		
BODØ	817	164
Meløy	130	1
Fauske	105	16
Saltdal	99	11
Sørfold	59	0
Beiarn	37	1
Røst	19	0
Gildeskål	15	0
<i>Sum</i>	<i>1281 musikkelever</i>	<i>193 musikkelever over grunnskolealder</i>
Region 5		
VESTVÅGØY	291	77
Vågan	208	66
Flakstad	144	7
Moskemes	88	15
<i>Sum</i>	<i>731 musikkelever</i>	<i>165 musikkelever over grunnskolealder</i>
Region 6		
STEIGEN	140	7
Hamarøy	124	6
Narvik	108	23
Evenes, Tjeldsund, Skånland	107	50
Tysfjord	45	0
Ballangen	32	1
<i>Sum</i>	<i>556 musikkelever</i>	<i>87 musikkelever over grunnskolealder</i>
Region 7		
Hadsel	188	1
SORTLAND	168	20
Øksnes	113	13
Bø	56	0
Andøy	75	0
Lødingen	29	1
<i>Sum</i>	<i>629 musikkelever</i>	<i>35 musikkelever over grunnskolealder</i>
Totalt for hele fylket	5138 musikkelever	755 musikkelever over grunnskolealder

Troms fylke¹⁹

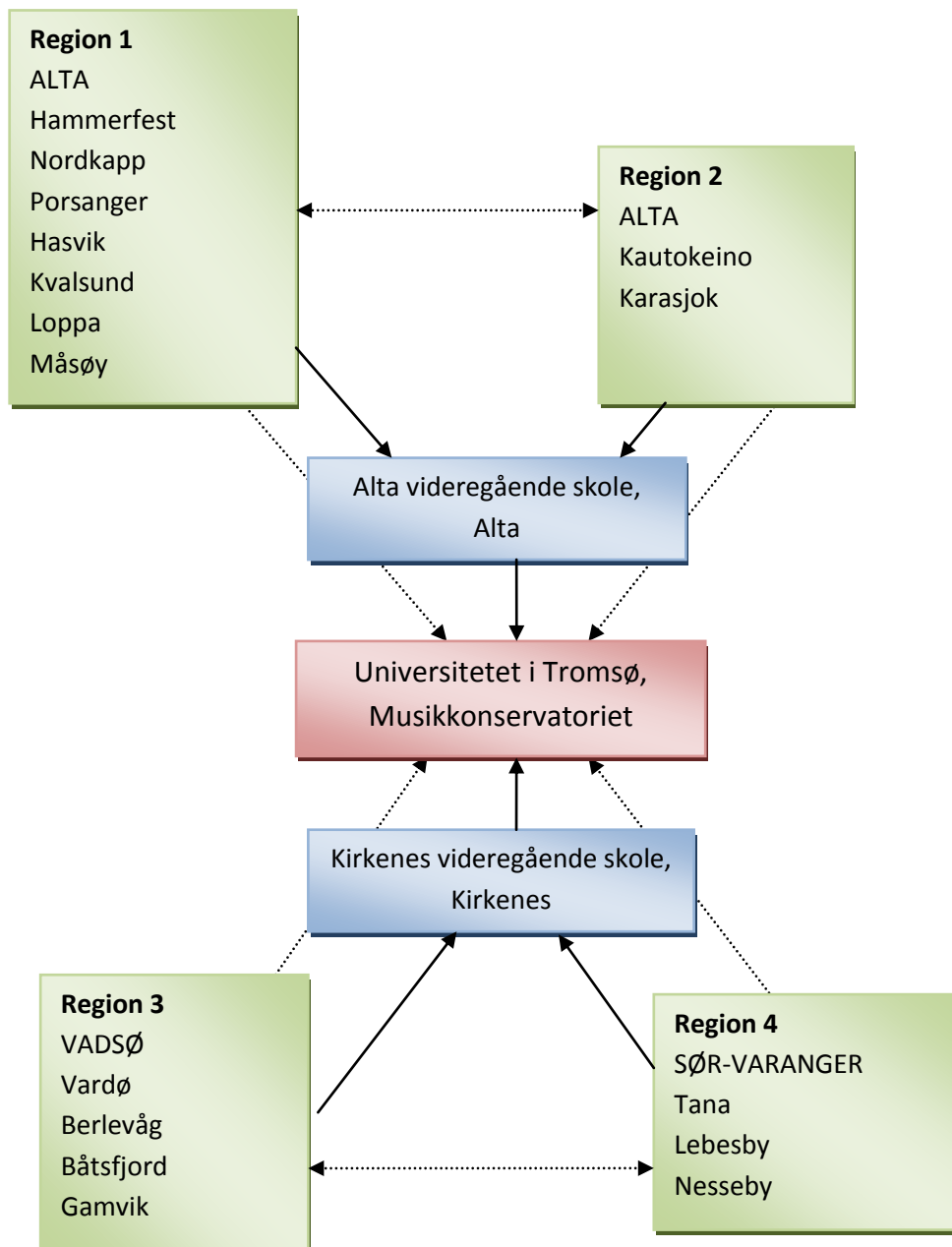
¹⁹ Troms fylke har 3255 musikkelever fordelt på 23 kulturskoler (GSI 2009-2010). Ingen av skolene har et organisert talentprogram utover tilbud om ekstra ressurs til hovedinstrument.

Troms fylke**Oversikt over kulturskolenes størrelse i foreslåtte regioner**

GSI data – 2009-2010

Kulturskole	Antall musikkelever	Antall musikkelever over grunnskolealder
Region 1		
HARSTAD	280	37
Ibestad	106	0
Lavangen	106	30
Kvæfjord	63	4
Salangen	40	0
Gratangen	21	2
<i>Sum:</i>	<i>616 musikkelever</i>	<i>73 musikk elever over grunnskolealder</i>
Region 2		
LENVIK	183	4
Sørreisa	58	3
Berg	46	2
Tranøy	40	0
Dyrøy	27	0
<i>Sum:</i>	<i>354 musikkelever</i>	<i>9 elever over grunnskolealder</i>
Region 3		
MÅLSELV	96	15
Bardu	88	11
<i>Sum</i>	<i>184 musikkelever</i>	<i>26 musikkelever over grunnskolealder</i>
Region 4		
KÅFJORD	193	33
Balsfjord	116	17
Nordreisa	103	8
Storfjord	91	2
Kvænanen	36	1
<i>Sum</i>	<i>539 musikkelever</i>	<i>61 musikkelever over grunnskolealder</i>
Region 5		
TROMSØ	1183	234
Lyngen	95	0
Skjervøy	92	4
Karlsøy	90	0
<i>Sum</i>	<i>1460 musikkelever</i>	<i>238 musikkelever over grunnskolealder</i>
Region 6		
SVALBARD	102 musikkelever	3 musikkelever over grunnskolealder
Totalt for hele fylket	<i>3255 musikkelever</i>	<i>410 musikkelever over grunnskolealder</i>

Finnmark fylke²⁰

²⁰ Finnmark fylke har 1479 musikkelever fordelt på 20 kulturskoler (GSI 2009-2010). Flere av skolene i fylket samarbeider med andre om mindre talentprogram.

Finnmark fylke

Oversikt over kulturskolenes størrelse i foreslåtte regioner

GSI data – 2009-2010

Kulturskole	Antall musikkelever	Antall musikkelever over grunnskolealder
Region 1		
ALTA	350	24
Hammerfest	120	5
Nordkapp	91	28
Porsanger	59	2
Hasvik	41	26
Kvalsund	33	0
Loppa	26	0
Måsøy	16	2
<i>Sum:</i>	<i>736 musikkelever</i>	<i>87 musikk elever over grunnskolealder</i>
Region 2		
ALTA	350	24
Kautokeino	37	0
Karasjok	21	5
<i>Sum:</i>	<i>408 musikkelever</i>	<i>29 elever over grunnskolealder</i>
Region 3		
VADSØ	198	73
Vardø	67	2
Berlevåg	28	0
Båtsfjord	27	3
Gamvik	9	0
<i>Sum</i>	<i>329 musikkelever</i>	<i>78 musikkelever over grunnskolealder</i>
Region 4		
SØRVARANGER	240	13
Tana	63	2
Lebesby	44	0
Nesseby	9	0
<i>Sum</i>	<i>356 musikkelever</i>	<i>15 musikkelever over grunnskolealder</i>
Totalt for hele fylket	<i>1479 musikkelever</i>	<i>185 musikkelever over grunnskolealder</i>

Referanser

- AEC Publication (2007): *Final Report. Pre College Music Education in Europe*, Erasmus Thematic Network for Music, Polifonia.
- AEC Publication (2007): *Study. Music Schools in Europe*, Erasmus Thematic Network for Music, Polifonia.
- Association Européenne des Conservatoires, Académies de Musique et Musikhochschulen (AEC) (2007): *Preparing young musicians for professional training: What does scientific research tell us?*
- Daniel, Ryan (2008): *Group piano teaching: an alternative strategy for the tertiary teaching of piano*. VDM Verlag Dr. Müller, Saarbrücken.
- Ericsson, Karl A. (1997): Deliberate practice and the acquisition of expert performance: An overview. I Harald Jørgensen og Andreas C. Lehmann, ed.: *Does practice make perfect? Current theory and research on instrumental music practice*. Norges musikkhøgskole, Oslo.
- Green, Lucy (2003): *How popular musicians learn: A way ahead for music education*. Aldershot etc., Ashgate.
- Hallam, Susan (1998): The predictors of achievement and dropout in musical tuition. *Psychology of Music* vol. 26.
- Howe, Michael J. A. og John A. Sloboda (1991): Young musicians' account of significant influences in their early lives. *British Journal of Music Education*, vol. 8, no.3.
- Howe, Michael J.A., Jane Davidson og John A. Sloboda (1998): Innate talents: reality or Myth? *The behavioral and Brain Sciences*, vol. 21, no. 3.
- Hutcherson, R. J. (1955): Group instruction in piano: an investigation of the relative effectiveness of group and individual piano instruction at beginning level. Unpublished PhD dissertation, State University of Iowa. I: Ryan Daniel (2008): *Group Piano Teaching*, VDM Verlag Dr. Müller.
- Jørgensen, Harald (2001): Instrumental learning: is an early start a key to success? *British Journal of music Education*, vol 18, no.3.
- Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet (1999): *Norsk musikkutdanning – fra vugge til podium*. Forslag til organisering. Innstilling fra en arbeidsgruppe.
- Krampe, Ralf Th. og Karl A. Ericsson, (1996): Deliberate practice and elite musical performance. I: John Rink ed.: *The Practice of Performance. Studies in Musical Interpretation, Cambridge etc: Cambridge University Press*.
- Krampe, Ralf Th. og Karl A. Ericsson (1996): Maintaining excellence: deliberate practice and elite performance in young and older Pianist. *Journal of Experimental Psychology*, vol. 125, no.4.
- Kunnskapsdepartementet (1997): *Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa*.
- Kunnskapsdepartementet (2007): *Skapende læring. Strategi for kunst og kultur i opplæringen 2007-2010*.
- Kunnskapsdepartementet, Kulturskoleutvalget (2010): *Kulturskoleløftet. Kulturskole for alle*.
- Lepper, Mark R. og Maria Woolverton (2002): The wisdom of practice: lessons learned from the study of highly effective tutors. I: AEC: *Preparing young musicians for professional training: What does scientific research tell us?*
- Manturzewska, Maria (1990): A biographical study of the life-span development of professional musicians. *Psychology of Music*, vol. 18.
- Nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæringen i samarbeid med Norsk kulturskoleråd (2010): *Kulturskolen – utviklingen av de kommunale kulturskolene som gode lokale ressursentre*.
- Norges musikkhøgskole, Barratt Due musikk institutt, Norsk kulturskoleråd (2008): *Tid for talent – talentutvikling i musikk*.
- Norges musikkhøgskole (2008): *Evalueringsprogrammet unge musikere ved de statlige musikkutdanningsinstitusjonene 2007-2008*.

Norsk kulturskoleråd (2003): *På vei til mangfold. Rammeplan for kulturskolen.*

Norsk musikkskoleråd (1986): *Tiltak for barn og unge med spesielle forutsetninger for musikkutøvelse.*

Robison, C (1999): Group lessons with no private lessons. I: *Pedagogy Saturday III*, s. 53-54, Cincinatti: Music teachers National Association I: Ryan Daniel (2008): *Group Piano Teaching*, VDM Verlag Dr. Müller.

Skinner, Ellen A og Michael Belmont (1993): Motivation in the classroom: reciprocal effects of teacher behavior and student engagement across the school year. *Journal of Educational Psychology*, vol 85, no.4.

Stollery, Pete og Alastair D. McPhee (2002): Some perspectives on musical gift and musical intelligence. *British Journal of Music Education*, vol. 19, no.1.

Thompson, K (1983): An analysis of group instrumental teaching. I: *British Journal of Music Education*, 1(2).

Wekre, Frøydís Ree (1998): 1000 Ways to Teach i *The Horn Call*, no.28.2.1998.

Til alle musikk- og kulturskoler i Norge.

Musikk- og kulturskolene har i oppgave å gi kunstopplæring til barn og unge på alle nivåer. Her i ligger også tilrettelagt opplæring for barn som viser spesielt talent innenfor den kunstgrenen de har valgt i kulturskolen.

Talentopplæring gis i musikk- og kulturskolene på ulike måter: som lørdagsskoletilbud, som utvidet undervisningsressurs m.m.

Rapporten *Tid for talent – Talentutvikling i musikk (2008)*, utarbeidet av et utvalg med representanter for Norsk kulturskoleråd, Barratt Due musikkinstitut, Oslo musikk- og kulturskole og Norges musikkhøgskole, gir en oversikt over talentutviklingstiltak innenfor musikk med forslag til utvidelse av tilbudene.

Når det gjelder musikk- og kulturskolene beskriver rapporten en utvidelse av lørdagsskoleordningen uten å gå nærmere inn på detaljer knyttet til en slik utvidelse. For å kunne gå dypere inn i utfordringene og mulighetene som er knyttet til talentutvikling innenfor musikk i den enkelte kulturskole, ønsker jeg å gjennomføre en undersøkelse for å synliggjøre den enkelte kulturskoles muligheter for å gi et godt tilbud til spesielt begavede barn og unge.

Undersøkelsen vil bli gjennomført på følgende måte:

- I første halvdel av februar vil alle musikk- og kulturskoler i Norge få tilsendt et elektronisk spørreskjema med spørsmål om den enkelte skoles arbeid med tilbud spesielt tilrettelagt for talenter.
- Når spørreskjemaene er gjennomgått, vil jeg kontakte noen skoler av ulik størrelse for å gå nærmere inn i deres tilrettelegging av talentarbeidet.
- Avslutningsvis vil jeg utarbeide en rapport der informasjonen er samlet, og jeg vil i denne rapporten foreslå modeller for talentutviklingsarbeid knyttet til musikk- og kulturskoler av ulik størrelse. Det er et håp at rapporten kan bli retningsgivende for utviklingen av talentutviklingsmodeller knyttet til den enkelte musikk- og kulturskole, knyttet til samarbeidet mellom kulturskoler og knyttet til samarbeidet mellom kulturskoler og høyere utdanningsinstitusjoner.

Litt om meg selv:

Jeg er tilsatt som førsteamanuensis ved Norges musikkhøgskole og underviser i klaverdidaktikk, samtidig som jeg har ansvaret for programutvalget for de musikkpedagogiske studiene ved NMH. Jeg har også vært faglig koordinator for Talentutviklingsprogrammet Unge musikere ved Norges

musikkhøgskole i et par år, og hadde ansvaret for evalueringen av dette talentutviklingsprogrammet ved de statlige musikkutdanningsinstitusjonene i 2008.

Dette brevet er et lite forvarsel på en spørreundersøkelse som blir sendt ut elektronisk gjennom Questback i første halvdel av februar, og jeg håper din musikk- og kulturskole vil fylle ut dette skjemaet.

Norsk kulturskoleråd v/direktør Harry Rishaug understreker behovet for en slik undersøkelse.

Vennlig hilsen

Bjørg Julsrud Bjøntegaard

Førsteamanuensis ved Norges musikkhøgskole

Spørreskjema til kulturskolene

Talentutvikling i kulturskolen

- en undersøkelse om kulturskolenes satsing på talenter og utfordringer knyttet til denne talentsatsingen.

1) Navn på kulturskole

2) Kommune

3) Fylke

4) Kontaktperson

5) Kontaktpersons e-postadresse

6) Kontaktpersons telefon

7) Totalt antall elever i kulturskolen (velg riktig antall)

Velg alternativ

8) Totalt antall musikkelever i kulturskolen (velg riktig antall)

Velg alternativ

9) Innenfor hvilke sjangere tilbyr kulturskolen musikkundervisning (kryss av for alle aktuelle sjangere)?

Sjangeruavhengig

Klassisk

- ☐ Jazz, pop, rock
- ☐ Folkemusikk
- ☐ Andre sjangere

10) Hvis Andre sjangere - hvilke?

11) På hvilke instrumenter tilbys undervisning i kulturskolen (kryss av for alle aktuelle instrumenter)?

- ☐ Akkordeon
- ☐ Blokkfløyte
- ☐ Bratsj
- ☐ Cello
- ☐ Cembalo
- ☐ Elbass
- ☐ Elgitar
- ☐ Eufonium
- ☐ Fagott
- ☐ Fele/hardingfele
- ☐ Fiolin
- ☐ Fløyte
- ☐ Folkesang
- ☐ Gitar
- ☐ Harpe
- ☐ Horn
- ☐ Jazzsang
- ☐ Jazzpiano
- ☐ Klarinett
- ☐ Klaver
- ☐ Kontrabass

- ☐ Obo
- ☐ Orgel
- ☐ Sang
- ☐ Saksofon
- ☐ Slagverk-klassisk
- ☐ Trekkspill
- ☐ Trombone
- ☐ Trompet
- ☐ Trommesett
- ☐ Tuba
- ☐ Andre instrumenter

12) Andre instrumenter - hvilke?

I dette spørsmålet ønsker jeg å vite noe om avsatt ressurs pr. elev. Den enkelte skole kan ha tilbud om differensiert undervisningstid til ulike aldersgrupper. Derfor er det mulig å krysse av for flere alternativer i dette spørsmålet. I tillegg kan spørsmålet utdypes i det etterfølgende kommentarspørsmålet. Spørsmål om organiseringsformer: individuell undervisning og gruppeundervisning - kommer etter kommentarspørsmålet.

13) Hvor mye tid er avsatt pr. elev til hovedinstrumentundervisning i det ordinære tilbudet fra kulturskolen (kryss av for passende alternativer)?

- ☐ mindre enn 15 minutter pr. uke
- ☐ 15 minutter pr. uke
- ☐ 20 minutter pr. uke
- ☐ 30 minutter pr. uke
- ☐ 45 minutter pr. uke
- ☐ 60 minutter pr. uke
- ☐ 90 minutter pr. uke

Mer enn 90 minutter pr. uke

14) Kommentar

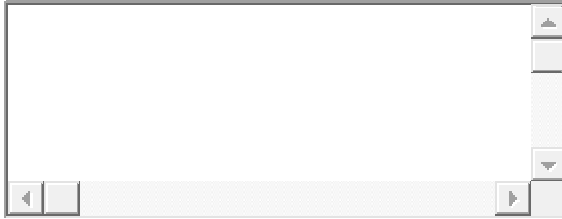
15) I hvilken grad er individuell undervisning en mye benyttet organiseringsform på hovedinstrument i ulike aldersgrupper (kryss av på en skala fra 0-5 der 0 er ikke i noen grad og 5 er i stor grad)?

[illegible]

16) I hvilken grad er gruppeundervisning en mye benyttet organiseringsform på hovedinstrument i ulike aldersgrupper (kryss av på en skala fra 0-5 der 0 er ikke i noen grad og 5 er i stor grad)?

[illegible]

17) Kommentar

18) Har din kulturskole et eget program eller opplegg for talentfulle elever i musikk?

- ☐ Ja
- ☐ Nei

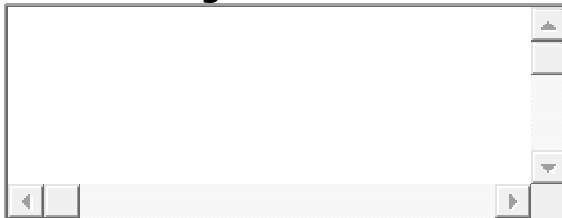

19) Hvis nei - ønsker du at din skole skulle hatt muligheter for å utvikle et eget tilbud til talentene?

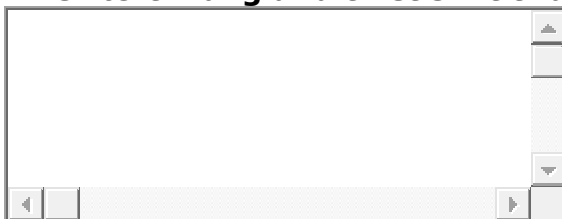
- ☐ Ja
- ☐ Nei

20) Hvis nei på foregående spørsmål - hvorfor er det ikke ønskelig med et slikt tilbud?

21) Hvis ja på foregående spørsmål - hvorfor har det ikke vært mulig å få til et slikt tilbud?

22) Hvor mange elever er tilknyttet talent tilbudet/programmet i 2009 (velg riktig antall)?

Velg alternativ

23) Hvilken alder har disse elevene?

	under 10 år	10- 12 år	13- 14 år	15- 17 år	18- 20 år	over 20 år
1-2 elever	☐	☐	☐	☐	☐	☐
3-5 elever	☐	☐	☐	☐	☐	☐
6-8 elever	☐	☐	☐	☐	☐	☐
9-11 elever	☐	☐	☐	☐	☐	☐
12-14 elever	☐	☐	☐	☐	☐	☐
15-17 elever	☐	☐	☐	☐	☐	☐
18-20 elever	☐	☐	☐	☐	☐	☐
flere enn 20 elever	☐	☐	☐	☐	☐	☐

24) Innenfor hvilke sjangere tilbyr kulturskolen et talentprogram i 2009 (kryss av for alle aktuelle sjangere)?

- ☐ Sjangeruavhengig
- ☐ Klassisk
- ☐ Jazz, pop, rock
- ☐ Folkemusikk
- ☐ Andre sjangere

25) Andre sjangere - hvilke?

26) På hvilke instrumenter tilbyr kulturskolen et talentprogram i 2009 (kryss av for alle aktuelle instrumenter)?

- ☐ Akkordeon
- ☐ Blokkfløyte
- ☐ Bratsj
- ☐ Cello
- ☐ Cembalo

- ☐ Elbass
- ☐ Elgitar
- ☐ Eufonium
- ☐ Fagott
- ☐ Fele/hardingfele
- ☐ Fiolin
- ☐ Fløyte
- ☐ Folkesang
- ☐ Gitar
- ☐ Harpe
- ☐ Horn
- ☐ Jazzsang
- ☐ Jazzpiano
- ☐ Klarinett
- ☐ Klaver
- ☐ Kontrabass
- ☐ Obo
- ☐ Orgel
- ☐ Sang
- ☐ Saksofon
- ☐ Slagverk-klassisk
- ☐ Trekkspill
- ☐ Trombone
- ☐ Trompet
- ☐ Trommesett
- ☐ Tuba
- ☐ Annet

27) Annet - hvilke instrumenter?

28) Hvem kan søke opptak til talentprogrammet (kryss av for aktuelt alternativ)?

- ☐ Alle som har lyst
- ☐ Alle elever i kulturskolen
- ☐ Elever i kulturskolen som er anbefalt av lærer
- ☐ Alle elever, men må være anbefalt av lærer
- ☐ Andre

29) Kommenter til hvem som kan søke

30) Hvilken fremgangsmåte benyttes for å ta opp elever til talentprogrammet (kryss av for aktuelt alternativ)?

- ☐ Opptaksprøve
- ☐ Anbefaling fra lærer
- ☐ Både opptaksprøve og anbefaling fra lærer
- ☐ Andre måter

31) Andre måter - hvilke?

32) Hvordan organiseres talentprogrammet ved din institusjon (kryss av for alle aktuelle alternativ)?

- ☐ Som eget program ved kulturskolen
- ☐ I samarbeid med andre kulturskoler i fylket
- ☐ I samarbeid med høyere musikkutdanningsinstitusjon
- ☐ I samarbeid med private institusjoner

33) Kommentar med informasjon om eventuelle samarbeidspartnere

Flere av talentprogrammene er organisert over hele dager med diverse aktiviteter, andre har en enklere form. I dette spørsmålet ønsker jeg å få en oversikt over aktivitetstilbudene ved din skole. Hvis din skole har aktiviteter som ikke er satt inn som alternativ, kryss av for andre aktiviteter og utdyp nærmere i kommentarspørsmålet.

34) Hvilke aktiviteter inngår i programmet (kryss av for alle aktuelle alternativ)?

- ☐ Hovedinstrument
- ☐ Samspill/kammermusikk/band
- ☐ Orkester
- ☐ Musikkorientering
- ☐ Hørelære
- ☐ Konsert
- ☐ Andre aktiviteter

35) Hvor mye er de ulike aktivitetene i talentutviklingsprogrammet vektlagt ved din skole (kryss av på en skala fra 0-5, der 0 er ikke vektlagt og 5 er mye vektlagt)?

	0	1	2	3	4	5
Hovedinstrument	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Samspill/kammermusikk/band	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Orkester	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Musikkorientering	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Hørelære	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Konsert	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Andre aktiviteter	☐	☐	☐	☐	☐	☐

36) Kommentaar til andre aktiviteter og kommentaar til vektlegging av de ulike aktivitetene i programmet

37) Når foregår hovedinstrumentundervisningen i programmet (kryss av for passende alternativ)?

- ☐ Hver uke
- ☐ Annen hver uke
- ☐ En gang i måneden
- ☐ Andre tidspunkter

38) Andre tidspunkter - når?

39) Når foregår den øvrige undervisningen i programmet?

- ☐ Hver uke
- ☐ Annen hver uke

- ☐ En gang i måneden
- ☐ En gang i semesteret
- ☐ Andre tidspunkter

40) Andre tidspunkter - når?

41) Hvor mye tid er avsatt pr elev pr. uke til hovedinstrumentundervisning i talentprogrammet (kryss av for passende alternativ)?

- ☐ 20 minutter pr. uke
- ☐ 30 minutter pr. uke
- ☐ 45 minutter pr. uke
- ☐ 60 minutter pr. uke
- ☐ 90 minutter pr. uke
- ☐ Mer enn 90 minutter pr. uke
- ☐ Annet

42) Annet - hvor mye tid?

Her ønsker jeg å vite om elevene må betale ekstra skolepenger, i tillegg til ordinær kulturskolebetaling, for å få undervisning i talentprogrammet.

43) Hva koster hovedinstrumenttilbudet i talentprogrammet for den enkelte elev?

- ☐ Ingen ekstra skolepenger
- ☐ Ekstra betaling for utvidet hovedinstrument
- ☐ Annet

44) Kommentarer til kostnad knyttet til talentprogrammet.

45) Vil det være aktuelt eller ønskelig for din skole å samarbeide med andre skoler/utdanningsinstitusjoner om et talentutviklingsprogram?

- ☐ Ja
- ☐ Nei
- ☐ Foregår allerede

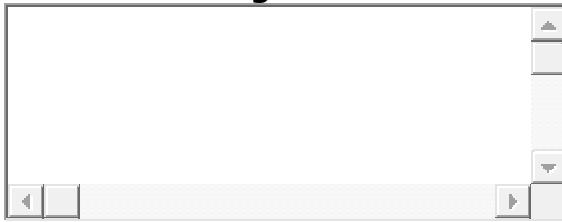
46) Hvis ja - med hvilke typer institusjoner?

47) Hvis nei - hvorfor ikke?

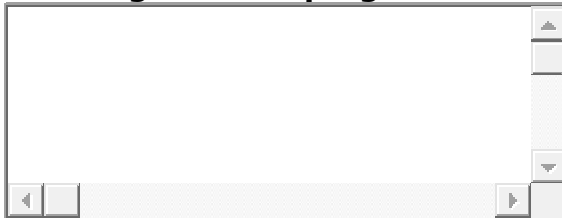

48) Med hvilke institusjoner samarbeider din kulturskole idag?

I denne kommentaren vil jeg gjerne vite litt om planer og tanker den enkelte skole har for å eventuelt utvikle eller videreutvikle talentarbeidet ved kulturskolen

49) Avsluttende kommentarer og tanker knyttet til utvikling av talentprogram ved kulturskolen

Som oppfølging av denne undersøkelsen, vil jeg ta kontakt med enkelte skoler for å diskutere nærmere hva som bør og kan gjøres for å legge forholdene best mulig til rette slik at talentene får muligheter til å utvikle seg på best mulig måte gjennom ulike organiseringstiltak.

50) Vil din skole være interessert i å bli kontaktet i forbindelse med det videre arbeidet med denne undersøkelsen?

- ☐ Ja
- ☐ Nei